T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İNT. BALKAN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRKLARELİ'DE BOŞNAK HALK KÜLTÜRÜ

ESRA SIZAN

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. SELMA SOL

EDİRNE 2016

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İNT. BALKAN ÇALIŞMALARI

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA SIZAN tarafından hazırlanan **KIRKLARELİ'NDE BOŞNAK HALK KÜLTÜRÜ** Konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 15.-16. maddeleri uyarınca **16.03.2016 Çarşamba** günü saat **10.00**'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *.....Kabul edilmesine..... **OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Doç. Dr. Bülent BAYRAM	Kabul edilmesine	
Doç. Dr. Oğuzhan DURMUŞ	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Selma SOL (Danışman)	Kabul edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10105328
Yazar Adı / Soyadı	ESRA SIZAN
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 37990757164
Telefon	5433306681
E-Posta	esra.sizan@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Kırklareli'de Boşnak Halk Kültürü
Tezin Tercümesi	Bosnian's Folk Culture in Kırklareli
Konu	Halk Bilimi (Folklor) = Folklore
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	
Bilim Dalı	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2016
Sayfa	136
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. SELMA SOL 25714135558
Dizin Terimleri	Boşnaklar=Bosnians ; Halk kültürü=Folk culture ; Kırklareli=Kırklareli
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	24 ay süre ile kısıtlı

Tezimin,Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin veriyorum. Ancak internet üzerinden tam metin açık erişime sunulmasının 26.03.2018 tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.
NOT: Erteleme süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.

26.03.2016

İmza:.....

Tezin Adı: Kırklareli'de Boşnak Halk Kültürü

Hazırlayan: Esra SIZAN

ÖZET

1878 Berlin Antlaşması'yla Bosna-Hersek'in yönetimi Avusturya'ya bırakılmıştır. O tarihten sonra Müslüman olmayan bir yönetim altında yaşamak istemeyen Boşnaklar Osmanlı Devleti'ne göç etmeye başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da bu göçler günümüze kadar devam etmiştir. Boşnakların Türkiye'de yerleştirildikleri illerden biri de Kırklareli'dir. Kırklareli'de Boşnak nüfusun çoğunlukta olduğu köyler şunlardır: Balaban, Hamdibey, Gökyaka, Balkaya, Aksicim. Bu köyler merkezden uzak, dağ köyleri olmaları sebebiyle kültürel dokusunu koruyabilmiştir. Sözü edilen yerleşim birimlerindeki öğeler halk bilimi alanı için kıymetli kültür hazineleridir. Ancak kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve büyük şehirlere göç gibi sebeplerle bu bölgedeki kültürel öğeler yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu çalışma neticesinde bu bölgelerden derleme metoduyla elde edilen öğeler halk bilimi açısından incelenerek kayıt altına alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Boşnaklar, Kırklareli, kültürel öğeler.

Name of thesis: Bosnian's Folk Culture in Kırklareli

Prepared by: Esra SIZAN

ABSTRACT

Bosnia and Herzegovina is left to the Austrian goverment at Treaty of Berlin in 1878. After this date, Bosnians who don't want to live with a non-müslim goverment, began to migrate to the Ottoman Empire. After the establishment of the Republic of Turkey has continued migration. Bosnians were placed in one of the cities of Turkey is Kırklareli. Villages where the majority of the Bosnian population are in Kırklareli: Balaban, Hamdibey, Gökyaka, Balkaya, Aksicim. These villages are far from the center and they are the mountain villages. Therefore, these villages has kept its cultural characteristics. The items in the said settlements are precious cultural treasure for the folklore. However for reasons such as the spread of mass media and the big cities are faced with the danger of extinction cultural elements in this region. At that working, the information obtained using the compilation method from these regions and examining the terms of the folkloristic was recorded.

Keywords: Folklore, Bosians, Kırklareli, cultural items.

ÖN SÖZ

İnsanlığın tarih sahnesine çıkışından itibaren kurduğu binlerce medeniyet, farklı toplumların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu toplumların kendi kural ve düzenlerinden toplumun sürekliliğini korumayı amaçlayan örf ve âdetler ortaya çıkmıştır. Bunlar birikerek halkların kültürlerini, inanç ve uygulamalarını oluşturmuştur.

Ömer Seyfettin'e atfedilen çok güzel bir söz vardır: "İlim başka, irfan başka. Âlim başka, arif başka." Biz de, o söze istinaden hocamızın bize söylediği "Halkın irfanı var, halkı sakın küçümsemeyin!" tembihinden yola çıkarak irfan sahiplerinin peşine düştük. Boşnak kültürünün içine doğmuş bir birey olmasak da o kültürün içinde Türk kültürünün ve Türk-İslâm geleneğinin yapı taşlarını gördük. Boşnakların ilk geldikleri zaman Türkçe bilmemelerine rağmen acıları ortak, kaderleri ortak iki milletin birlik ve beraberlik içinde oluşuyla kültürün bağlayıcı gücüne bir kez daha inandık.

Çalışmamızın "Giriş" kısmında, araştırmamızın konusu, kapsamı, amacı ve yöntemi belirtilmiştir. Ayrıca Boşnak tarihi ve araştırmanın yapıldığı yerleşim yerleri ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde, araştırma sahasından toplanan hikâye, mani, türkü gibi sözlü kültür ürünlerine yer verilmiştir. İkinci bölümde halkbiliminin önemli konularından biri olan "Geçiş ve Kutlama Ritüelleri" kaynak kişilerimizden aldığımız bilgiler doğrultusunda açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, Boşnak halk mutfağı, halk mimarisi, halk müziği, halk oyunları, halk hekimliği, dokumacılık ve giyim-kuşam gibi başlıklara yer verilmiştir. Sonuç kısmında; Kırklareli'deki Boşnakların halk bilimsel olarak incelenmesi konusundaki çalışmamızın genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Ekler bölümünde de araştırma sahası ve kaynak kişilere ait fotoğraflar verilerek çalışma sonlandırılmıştır.

Çalışma konumuzun kapsadığı alanın geniş olması sebebiyle mutlaka eksiklerimiz olacaktır. Bizim buradaki çabamız; genel bir bakışla Kırklareli'deki Boşnaklara dikkat çekerek bu çalışmanın başka çalışmalara kaynaklık etmesini sağlamaya yöneliktir.

Çalışmamda bana yol gösteren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Arzu Selma SOL'a, bu çalışma konusunu bana tavsiye eden Kırklareli Üniversitesi'nden hocam Doç. Dr. Bülent BAYRAM'a ve değerli önerileri için Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nden hocam Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca Kırklareli ile ilgili ne zaman bir araştırma yapacak olsam ilk başvuru kaynağım olan, konuyla ilgili eserlere ve kişilere ulaşmamı sağlayan ve aynı zamanda ilimizi başarıyla temsil eden bir şair olan İl Mahalli İdareler Müdürü Alaeddin İKİCAN'a teşekkürlerimi sunarım. Derleme yaptığım köylerde beni evimdeymişim gibi hissettiren, yardımsever ve temiz kalpli bütün Boşnaklara teşekkürü bir borç bilirim.

Bu tez Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (TÜBAP, 2015-20) tarafından desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖN SÖZ iii
İÇİNDEKİLER v
METNİN İÇİNDEKİ FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ x
EKLER LİSTESİ xii
EK-1: Belge xii
EK-2: Haritalar xii
EK-3: Kaynak Kişilere ve Yaşadıkları Yere Ait Fotoğraflar Listesi xii
GİRİŞ 1
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE AMACI 1
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 2
2.1. Araştırmanın Seçiliş Tarihi ve Ön Hazırlık Dönemi 2
2.2. Kaynak Kişi Grubu 2
2.3. Teknik ve Araçlar 2
3. ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER 4
3.1. BOŞNAKLAR KİMDİR? 4
3.1.1. Türk Olduklarına Dair Savlar 5
3.1.2. Ghot Olduklarına Dair Savlar 6
3.1.3. Slav Olduklarına Dair Savlar 6
3.2. BOŞNAKÇA 6
3.3. KIRKLARELİ'DEKİ BOŞNAKLARIN GELDİKLERİ BÖLGE 7
3.3.1.1.Novi Pazar; 8
3.3.1.2. Seniçe; 9
3.3.1.3.Nova Varoş; 9
3.4. BOŞNAKLARIN TÜRKİYE'YE GÖÇLERİ VE KIRKLARELİ'YE YERLEŞMELERİ 9
3.4.1. Boşnakların Göç Kararı Almalarının Sebeplerine İlişkin Tespitler 10
3.4.2. Kırklareli'ye Yerleşimlerle İlgili Sınırlı Belge 13

3.5. KIRKLARELİ'DEKİ BOŞNAK KÖYLERİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER 15
3.4.3. Demirköy'e Bağlı Boşnak Köyleri 15
3.4.3.1. Balaban Köyü 15
3.4.3.2. Hamdibey Köyü 15
3.4.3.3. Gökyaka Köyü 16
3.5.2. Vize'ye Bağlı Boşnak Köyleri 17
3.5.2.1. Balkaya Köyü 17
3.5.2.2. Aksicim Köyü 17
3.6. 1992'DEN SONRA KIRKLARELİ'YE GELENLER 18
I. BÖLÜM 20
SÖZLÜ KÜLTÜR ÜRÜNLERİ 20
1. İLAHİ 20
1.1. İLAHİJA 20
2. SEVDALİNKA 25
2.1. KAD JA POĐOH NA BEMBAŠU 27
2.2. SARAJKA DJEVOJKA 28
2.3. KARANFİL SE NA PUT SPREMA 28
2.4. KUĆO MOJA STARA 29
2.5. ZAJDİ, ZAJDİ, JASNO SUNCE 30
2.6. SJETUJE ME MAJKA 31
2.7. RASLO DRVO BADEMOVO 33
3. TEKERLEME 33
4. MANİ 34
5. HİKÂYE 36
6. FIKRA 37
7. BOŞNAK KÖYLERİNE YERLEŞİMLERLE İLGİLİ SÖZLÜ TARİH 39
7.1. Balaban Köyüne Yerleşim 39
7.2. Hamdibey Köyüne Yerleşim 40
7.3. Gökyaka Köyüne Yerleşim 43
7.4. Balkaya Köyüne Yerleşim 43
7.5. Aksicim Köyüne Yerleşim 44

II. BÖLÜM 46
TOPLUMSAL UYGULAMALAR, RİTÜELLER VE ŞÖLENLER 46
1. DOĞUM 47
1.1. Doğum Öncesi 47
1.1.1. Bebeğin Cinsiyetini Anlamaya Yönelik Uygulamalar 47
1.1.2. Hamilelik Süreci 48
1.2. Doğum Sonrası 48
1.2.1. Çocuğa İsim Verme 49
1.2.2. Lohusalık Dönemi 50
1.2.3. Kırk Uçurma İle ilgili Uygulamalar 51
1.2.4. Bebeklik ve Çocukluk Dönemi İle İlgili Diğer Uygulamalar 52
2. SÜNNET 54
3. ASKERLİK 54
4. DÜĞÜN 55
4.1. Evlenme Yaşı 55
4.2. Gelin Ve Damat Adayında Aranan Özellikler 56
4.3. Kız Kaçırarak Evlenme 56
4.4. Kız İsteme 57
4.5. Yüzük Kaynı 58
4.6. Kına Gecesi 59
4.7. Gelin Alayı 59
4.8. Düğün Günü 60
4.9. Takı Merasimi 61
4.10. Eski Düğünler 62
4.11. Düğün Yemekleri 63
4.12. Boşnaklarda Gelinin Rolü 63
5. HAC 64
6. ÖLÜM 65
6.1. Ölüm Öncesi 66
6.2. Ölüm ve Ölümün Duyurulması 66
6.3. Defin İşlemleri 67

6.4. Defin Sonrası 67
6.5. Yas Tutma 68
6.6. Ölünün Eşyaları 68
6.7. Mezarlık Ziyareti 68
6.8. Ölüm İle İlgili Diğer İnanışlar 68
7. BAYRAMLAR VE KUTLAMALAR 69
7.1. Ramazan Ayı 69
7.2. Kandiller 70
7.3. Bayram 70
7.4. Bayram Sofrası 71
7.5. Kurban 72
7.6. Şenlik 73
7.7. Hıdrellez 74
7.8. Nevruz 75
8. ÇEŞİTLİ İNANIŞLAR 75
8.1. Yağmur Duası 75
8.2. Rüya 75
8.3. Fal 75
8.4. Nazar 75
8.5. Büyü 76
8.6. Diğer 76
9. ADLAR VE LAKAPLAR 78
10. KÜLTÜRÜN SOSYAL HAYATA ETKİSİ 79
10.1. Mal Paylaşımında Kültürel Etki 79
10.2. Saygı ve Misafirperverlik 79
10.3. Eğlence Kültürü 80
10.4. Avcılık 81
10.5. Definecilik 81
11. DİLİN SOSYAL HAYATA ETKİSİ 82
III. BÖLÜM 84
ÇEŞİTLİ ALANLARA AİT HALK BİLGİSİ 84

1. HALK MUTFAĞI 84
1.1. Boşnak Böreği 84
1.2. Biryan 87
1.3. Boşnak Mantısı 88
1.4. Raso 89
1.5. Soka (Kaymaklı Biber Turşusu) 89
1.6. Masanitsa 90
1.7. Hacı Makule Tatlısı 90
1.8. Boşnak Kahvesi 91
1.9. Kış Hazırlıkları 92
2. HALK EKONOMİSİ 95
2.1. Orman 95
2.2. Mantar Toplama 96
2.3. Çiftçilik 96
2.4. Hayvancılık 96
3. HALK MİMARİSİ 96
4. HALK HEKİMLİĞİ 98
5. HALK MÜZİĞİ 100
6. HALK OYUNLARI 103
7. HALK DOKUMACILIĞI 103
8. GİYİM- KUŞAM 107
SONUÇ 114
KAYNAKÇA 116
KAYNAK ESERLER 116
KAYNAK KİŞİLER 120
DİZİN 121
EKLER 124
EK-1: Belge 124
EK-2: Haritalar 125
EK-3: Kaynak Kişilere ve Yaşadıkları Yere Ait Fotoğraflar 126

METNİN İÇİNDEKİ FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ

Fotoğraf 1: Aksicim köyünde halen kullanılmakta olan beşik örneği. 49
Fotoğraf 2: 20 yıl önce çekilmiş sünnet çocuğu fotoğrafı. 54
Fotoğraf 3: Gökyaka köyünde 30 yıl önce çekilmiş gelin damat fotoğrafı. 63
Fotoğraf 4: Balaban köyünde nazardan korunmak için ahır kapısına asılmış at nalı. 76
Fotoğraf 5: Balaban, Hamdibey, Gökyaka köylerinde yapılan Boşnak böreği 85
Fotoğraf 6: Boşnak böreği. 85
Fotoğraf 7:Balkaya ve Aksicim köylerinde yapılan Boşnak böreği 86
Fotoğraf 8: Boşnak böreği. 87
Fotoğraf 9: Biryan 88
Fotoğraf 10: Boşnak mantısı. 89
Fotoğraf 11: Gökyaka ve Balaban köylerinden soka örneği. 90
Fotoğraf 12: Yoğurtlu soka. 90
Fotoğraf 13: Hacı Makule tatlısı 91
Fotoğraf 14: Boşnak kahvesi. 92
Fotoğraf 15: Balaban köyünde eskiden kullanılan turşu fıçısı. 93
Fotoğraf 16: Gökyaka köyünde et kurutmak için kullanılan yer. 94
Fotoğraf 17: Kurutmak için et asılan yerler. 94
Fotoğraf 18: Gökyaka köyünde 1970 yılında yapılmış ev. 97
Fotoğraf 19: Balkaya köyünde tavan ve çatı. 97
Fotoğraf 20: Şu an kullanılmayan evin içi. 97
Fotoğraf 21: Bosna-Hersek'teki evler model alınarak Gökyaka köyünde yapılmış ev. 98
Fotoğraf 22: Gökyaka köyünden gusli örneği. 102
Fotoğraf 23: Kaynak kişi; Şakir Bilir. 102
Fotoğraf 24: Aksicim köyünden akordeon örneği. 102
Fotoğraf 25: Kaynak kişi; Yasin Aydın. 102
Fotoğraf 26: 30 yıl öncesi Gökyaka köyünde halı dokuma anı görüntüsü. Kaynak kişi; Leyla Uluk. 104
Fotoğraf 27: Balaban köyünden dokuma kilim örneği. 105
Fotoğraf 28: Gökyaka köyünden kilim örneği. 105
Fotoğraf 29: Hamdibey'den örnek. 106

Fotoğraf 30: Balaban'dan örnek. 106
Fotoğraf 31: Gökyaka köyünden yün eğiren kadın motifi. 106
Fotoğraf 32: Gökyaka'dan paspas örneği. 106
Fotoğraf 33: Balaban köyünde 1999 yılında yapılmış dimya örneği. İçteki beyaz, çiçekli gömlek 30 yıllık. 108
Fotoğraf 34: 15 yıllık sarı işlemeli gömlek. 108
Fotoğraf 35: 1997 yılında yapılmış dimya örneği. 109
Fotoğraf 36: 10 yıllık elbise. 110
Fotoğraf 37: 15 yıllık elbise. 110
Fotoğraf 38: Balaban köyünden 50 yıl öncesinin gelin ve damat kıyafeti. 110
Fotoğraf 39: Gökyaka köyünden lohusa hırkası örneği. 111
Fotoğraf 40: Gökyaka köyünden iğne oyalı namaz başörtüsü örneği. 111
Fotoğraf 41: Boşnak köylerinden oyalı tülbent örnekleri 112
Fotoğraf 42: Gökyaka köyünden çetik örnekleri. 113
Fotoğraf 43: Boşnakların çetik motifi. 113
Fotoğraf 44: Şoşan örneği 113
Fotoğraf 45: Çetik örneği. 113
Fotoğraf 46: Gül örnekli çetik. 113
Fotoğraf 47: Bağcıklı şoşan örneği. 113

EKLER LİSTESİ

EK-1: Belge

Belge 1: Kaynak kişimizin dedesi Süleyman Gorçeviç'in 1878 yılında doğumuna ilişkin Sırbistan'ın Seniçe Belediyesi'nden alınmış belge. 124

EK-2: Haritalar

Harita 1: Kırklareli coğrafi haritası. 125
Harita 2: Kırklareli haritasında işaretli köyler. 125

EK-3: Kaynak Kişilere ve Yaşadıkları Yere Ait Fotoğraflar Listesi

Fotoğraf 1: Balaban köyünden bir görüntü. 126
Fotoğraf 2: Aksicim köyü. 126
Fotoğraf 3: Balkaya köyü. 127
Fotoğraf 4: Soldan ikinci Balkaya köyü muhtarı İrfan Erden. 127
Fotoğraf 5: Aksicim köyünden Mehmet Reşat Bayraktar, Yasin Aydın, Mehmet Aksoy... 128
Fotoğraf 6: Hamdibey köyünden Elmas Zipak ve ablası. 128
Fotoğraf 7: Balkaya Alabalık tesislerinden bir görüntü. 129
Fotoğraf 8: Balkaya köyündeki tesislerden alabalık görüntüsü. 129
Fotoğraf 9: Hamdibey köyünden Bolet mantarı örneği. 130
Fotoğraf 10: Balaban köyündeki kupalar. 130
Fotoğraf 11: Hamdibey köyü. 130
Fotoğraf 12: Gökyaka köyü. 131
Fotoğraf 13: Gökyaka köyünden Hayriye Büyükbüce. 131
Fotoğraf 14: Balaban köyünden Ahmet Varım ve Kenan Akan. 132
Fotoğraf 15: Selahattin Yaşar 132
Fotoğraf 16: Murat Görkey 132
Fotoğraf 17: Sağdan 1. İrfan Yıldızhan, 2. Kenan Akan. Balaban köyü cami avlusu. 133
Fotoğraf 18: Balaban köyünden Selime Yakar. 133
Fotoğraf 19: Balaban köyünden kuşburnu toplayan kadınlar. 133
Fotoğraf 20: Balkaya köyünden Hasan Erden ve oğlu. 133
Fotoğraf 21: Hasan Erden Boşnakça Kuran-ı Kerim okurken. 133
Fotoğraf 22: Hasan Erden'in evi. 133
Fotoğraf 23: Boşnakça Kur'an-ı Kerim'in dış kapağı. 134
Fotoğraf 24: Balkaya köyünden Boşnakça Kur'an-ı Kerim örneği. 134
Fotoğraf 25: Hamdibey köyündeki eski Rum evlerinden biri. 135
Fotoğraf 26: Hamdibey köyünde üzerindeki yazılarla ünlü eski Rum evi. 135
Fotoğraf 27: Aksicim köyünden Nuran Aydın, annesi ve yengesi. 136
Fotoğraf 28: Halide İzzetbegoviç ve Gaziosmanpaşa Göçmen Misafirhanesindekiler 136
Fotoğraf 29: Halide İzzetbegoviç ve kampın tercümanı. Fotoğraflar Hayrullah Yalçınsoy'un albümünden alınmıştır. 137
Fotoğraf 30: Süleyman Demirel'in kampı ziyareti. En solda dönemin Kırklareli valisi, ortada kampın tercümanı Hayrullah Yalçınsoy.. 137

GİRİŞ

1.ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE AMACI

Tezin konusu; Kırklareli'de yaşayan Boşnakların halk bilimsel açıdan incelenmesidir. Halk biliminin alanı içine giren bütün konular bizim çalışmamızın da konusudur. Örneğin; Boşnak kahvesi, Boşnak böreği yapımı, Boşnaklara özgü kilim motifleri, Boşnak kıyafetleri (giyim-kuşam), Boşnak halk mimarisi, doğum, düğün, ölüm inanmaları (halk biliminde geçiş ritüelleri olarak geçen insan hayatının 3 önemli evresi), hıdrellez, nevruz, ramazan bayramı kutlamaları, asker uğurlamaları, ahirete dair inançlar, masal, hikâye, fıkra, tekerleme, sevdalinkalar ve daha sayamadığımız birçok konu çalışmamızda ele aldığımız konulardandır.

Tezin kapsamı; belirtilen köyler ve Kırklareli merkezdeki kaynak kişilerin verdiği bilgiler ve görseller temel alınarak yapılan incelemelerdir. Bosna'da şu an yerleşik olan Boşnaklar ve gelişen kültürleri çalışmamız kapsamında değildir. Sadece belli bir zamanda Türkiye'ye gelip Kırklareli'ye yerleşen Boşnakların kültürü bizim araştırmamızın konusudur. Çalışmamız yukarıda sözü edilen konularda halktan elde edilen bilgileri, yöreyle ilgili tarihi bilgileri ve Boşnak kültürü ile Türk kültürü etkileşimine karşılaştırmalı yaklaşan bilgileri kapsamaktadır.

Tezin amacı; araştırma bölgemizde yoğun olan Boşnak halk kültürüne dikkat çekmektir ve bu öğeleri bir an önce kayıt altına almaktır. Boşnak halk kültürünün Kırklareli'deki yerli kültür ve Türk halk kültürüyle benzer yönlerini bulmak da hedeflerimizden bir tanesidir. Sınıra yakın bölgeler kültür alışverişinin hızlı olduğu yerler olması sebebiyle derleme önceliğine sahiptir. Trakya'daki Boşnaklarla ilgili kapsamlı bir çalışmanın daha önce hiç yapılmamış olması bizi bu çalışmayı yapmaya yönlendirmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Seçiliş Tarihi ve Ön Hazırlık Dönemi

Araştırma yaptığımız konu 2014 yılının Mayıs ayında belirlenmiş ve o tarihten sonra alan araştırması için ön hazırlık çalışmalarına başlanmıştır. Bu aşamada konuyu belirlemeden önce yapılan literatür taraması genişletilmiştir. Boşnaklarla ilgili yazılan bütün makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Boşnakları anlatan bütün kitaplar edinilerek ilgili bölümler okunmuştur. Bunun dışında araştırma yöntemimizle ilgili olarak daha önce okuduğumuz Metin Ekici'nin "Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri" kitabı bir kez daha okunmuştur.

Araştırma sahamız olan köylerle ilgili tarihi, coğrafi ve sosyo-ekonomik ön bilgiler de edinilerek alan araştırmasına çıkılmıştır.

2.2. Kaynak Kişi Grubu

Kaynak kişi grubumuz kadın-erkek, genç-yaşlı olma bakımından dengeli seçilmeye çalışılmıştır. Fakat köydekiler bizi daha çok seksen yaş üstü kaynak kişilerin eskileri daha iyi bilmesi sebebiyle onlara yönlendirmiştir. Köylerin tarihi ile ilgili sözlü tarih bilgilerini bu gruptan almış bulunmaktayız. Halk mutfağı, doğum ritüelleri ve giyim- kuşam konusunda bayanların daha bilgili olması sebebiyle bu konularda daha çok bayanlardan bilgi alınmıştır. Boşnak halk türküleri olan sevdalinkalar ise daha çok erkeklerden derlenmiştir.

2.3. Teknik ve Araçlar

Çalışmamızda sahada derleme metodunun başlıca tekniklerinden mülakat ve gözlem tekniği kullanılmıştır. Tekniğin ayrıntılarını vermeden önce sahada derleme metodunun belli başlı terimlerini açıklamakta yarar vardır.

"Derleme terimi; halk bilgisi yaratmalarının belli bir zamanda, belli bir yerde, belli bazı araç ve yöntemleri kullanan uzman halkbilimci veya amatör olarak halk bilimine ilgi duyan kişi veya kişilerce, halk bilgisi ürünlerini yaratan, yeniden

yaratan, taşıyan, nakleden, aktaran ve icra eden kişilerden sözlü, yazılı ve görsel olarak kaydedilmesi ve maddi ürünlerin toplanması işidir."[1]

"Halk bilimi araştırmalarında sık kullanılan alan veya saha terimlerinin anlamı <halk bilgisi ürünlerinin yaratılıp, yaşatıldığı yer>dir."[2]

Halkbiliminin dört kaynağından bizim de ulaşmaya çalıştığımız üç kaynağının tanımı şu şekildedir: *Halkbilgisi ürünlerini bizzat sözlü olarak aktaran kişiler "sözlü kaynaklar" olarak değerlendirilir... Bir geleneğin nasıl icra edildiğini, bir oyunun nasıl oynandığını, bir sazın nasıl yapıldığını, bir kilimin nasıl dokunduğunu göstererek aktaran ve anlatan kişiler "görsel kaynaklar" olarak kabul edilir... Geleneksel el sanatlarına ait halk bilimi ürünlerini anlamak için, söz, yazı ve görüntü yanında, ürünün yaratımında kullanılan materyal de önemli hale gelir... Yemeni veya diğer giysi parçaları hakkında derleme yapan halkbilimcinin kaynağı da hem bu ürünleri yaratan ustalar, onların sözlü olarak vereceği bilgiler, hem de ürün yapımında kullanılan araçlar ve ürünün bizzat kendisi kaynak haline gelecektir, bu da "maddi kaynaklar" olarak tanımlanır.*[3]

Kullandığımız yönteme yeniden dönecek olursak çalışmamızda katılımsız gözlem, yönlendirilmiş ve yönlendirilmemiş mülakat yöntemini birlikte kullanmış bulunmaktayız. Bu aşamada önceden hazırladığımız soruları kaynak kişilere yönlendirdik. Çok fazla araya girmeden, soru listesiyle havayı resmileştirmeden kaynak kişinin anlatacaklarını, konu dışı olanlar da dâhil dikkatle dinledik. Onların verdikleri her bilgilin bizim için çok önemli olduğunu vurguladık. Bu sayede önemsiz gördükleri ayrıntıları da anlatmalarını teşvik ettik.

Bu yöntemleri kullanarak elde ettiğimiz bilgileri bilgisayar ortamında dinleyip yazıya geçirdik. Daha sonra bu bilgileri tek tek irdeleyerek, belli başlıklar altında toplayıp düzenleyerek çalışmamızı tamamladık.

---

[1] Metin Ekici, *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri,* Genişletilmiş 5. Baskı, Geleneksel Yayınları, Ankara 2013, s.25-26.
[2] Metin Ekici, a.g.e., s.26.
[3] Metin Ekici, a.g.e., s.22-23.

Bu çalışmada karşılaştığımız problem; halk bilimi alanının uçsuz bucaksız bir umman oluşu, halkla ilgili her türlü bilgiyi içerecek olması ve bizim de konumuzu sınırlandırmamış olmamızdır. Alt başlıklarımızın her birinin ayrı ayrı tez konusu olacak hacimde bulunması zaman zaman hem bizi işin içinden çıkamayacak duruma getirmiştir hem de sorularımızın fazlalığı kaynak kişilerimizi yormuştur. Nihayetinde bu çalışmanın bir yüksek lisans tezi olması bazı başlıkların biraz yüzeysel kalması halini mazur gösterecek bir durum olduğu kanaatindeyiz.

3.ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

3.1. BOŞNAKLAR KİMDİR?

Günümüzde Boşnak tanımı şöyledir: *Bosna-Hersek, Sancak ve Kosova bölgesinde yaşayan veya bu bölgelerden çeşitli sebeplerle göç etmek zorunda kalan, etnik olarak Slav kökenli, Müslüman, dil olarak Serbo-Croat dilini kullanan bir toplumdur.*[4]

Bosna-Hersek, adını, Bosna ırmağından ve bir bölgenin yöneticisi anlamına gelen "herzog" (dük) unvanından almıştır. Şu anki Bosna-Hersek topraklarının ilk sakinleri, bir Hint-Avrupa kavmi olan İliryalılar'dır. Daha sonra aynı bölge Romalılar tarafından işgal edilmiştir. VII. yüzyıla gelindiğinde bölgeye yavaş yavaş Slavlar yerleşmeye başlamıştır. Bölge XII. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı'nın fethine kadarki dönemde Macar hâkimiyetinde kalmıştır. Bosna-Hersek 1463 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bu dönemden sonra halkın büyük bir bölümü İslâmiyet'i kabul etmiştir ve burada Osmanlı-İslâm kültürü hızla gelişmiştir. 415 yıl süren Osmanlı hâkimiyetinden sonra bölge 1878'de Avusturya-Macaristan idaresine geçmiştir. 1908'de resmen Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bir parçası olan Bosna-Hersek, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imparatorluğun dağılmasıyla boşlukta kalmıştır. Bu güç boşluğunda Bosna-Hersek; Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı'nın bir parçası olmuş ve Sırbistan'la birleştirilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslav Krallığı'nın dağılmasıyla birlikte Bosna Hersek toprakları da işgal edilmiştir. Direnişin ardından

[4] Şenol Alparslan, *Bosna'da Türk Kültürünün İzleri,* IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 77-78.

1945 yılında Yugoslav Halk Cumhuriyeti kurulmuştur. Bosna-Hersek de Müslüman, Sırp ve Hırvatların eşit statüde katıldıkları Demokratik Yugoslav Federasyonu'nun bir üyesi olmuştur. 1989 yılından sonra Yugoslavya'da çözülme başlamıştır.[5] 1992'de Sırpların Boşnaklara saldırmaya başladığı tarihlerde Bosna-Hersek, halk oylamasıyla Yugoslavya'dan ayrılma kararı almıştır. Birleşmiş Milletler 21 Mayıs 1992'de, Avrupa Birliği ise 6 Haziran 1992'de Bosna-Hersek Cumhuriyeti'ni tanımıştır ve Boşnaklara resmi statüleri verilmiştir. "Boşnak" ismi 28 Eylül 1993 tarihinde Saraybosna İkinci Boşnak Meclisi'nde resmi olarak kabul edilmiştir. Bosna-Hersek'in bağımsızlığını ilan etmesinin ardından Sırp milisler Yugoslav Federal ordusunu da arkalarına alarak 20. yüzyılın en büyük katliamlarından birini gerçekleştirmişlerdir. Başlarda Hırvatlar da Sırplara karşı savaşırken daha sonra anlaşıp her iki grup da Boşnaklara saldırmıştır. Binlerce savunmasız Boşnak katledilmiştir. 1995 yılında Alija İzetbegoviç'in de uluslararası diplomasi girişimleri sonucu savaş sona ermiş ve Dayton Anlaşması imzalanmıştır. Buna göre ülke iki entiteye bölünmüştür. Birincisi Boşnak ve Hırvatların oluşturduğu Bosna-Hersek Federasyonu, ikincisi Sırpların oluşturduğu Sırp Cumhuriyeti şeklindedir.[6]

Boşnakların etnik kökenleriyle ilgili üç varsayım bulunmaktadır.

3.1.1. Türk Olduklarına Dair Savlar

Bir Türk boyu olan Avarların bugünkü Bosna-Hersek topraklarına göç ettiği bir gerçektir. Bosna bölgesi uzun yıllar Avar yönetiminde banlık denilen idari bölümlerle yönetilmiştir. Devlet yönetimindeki şu benzerlikler Bosna halkının Türk olduğunu düşündürmüştür. Bosna'da kraliyetin babadan oğula geçmemesi, kralı ihtiyar meclisinin (stanak) seçmesi, ancak kralın hanedan soyundan olması. Ayrıca ülkenin Bosna ve Hersek olarak ikiye ayrılması, kralın Bosna'da bulunması, Hersek'in ise Bosna'ya bağlı olması ve başında ülkedeki ikinci güçlü kişinin bulunması Türklerin bozkır devletlerindeki geleneklerini hatırlatır. 10. yüzyılda yazılmış tarihi eserlerde bölgede hâlâ Avarların yaşadığı yazılmaktadır. Obravac,

[5] Bosna – Hersek İle İlgili Arşiv Belgeleri (1516 – 1919) T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın Nu: 7. Ankara 1992. s.3-10.
[6] Şenol Alparslan, a.g.e., s. 71-77.

Kotur, Kotor Varoş gibi yer isimleri ve Mren (Türkçe ırmak demek olan müren kelimesi) gibi nehir isminin Türklerden kaldığı tahmin edilmektedir.[7]

3.1.2. Ghot Olduklarına Dair Savlar

Almanların antropolojik bulgularına göre Boşnakların ataları Ghotlar'dır. Bu sava göre; Ghotların bir kabilesi olan Besiler, Slavların Bosna topraklarına gelmesinden 80 yıl önce Bosna'ya gelip yerleşmişlerdir. Bosna adı ve Bosna'da yaygın olarak kullanılan kişi adı Besim, Besiler kabilesinden gelmektedir ve en eski Boşnak adıdır. Ayrıca Slavlar 1175 yılında bile hâlâ kabileler halinde yaşarken Bosna'da üniversite kurulmuş olmasının sebebi sadece Ghotik etki ile izah edilebilmektedir.[8]

3.1.3. Slav Olduklarına Dair Savlar

Şenol Alparslan'ın Boşnak yazar İmamoviç'ten aktardığı bilgilere göre; *"Boşnaklar etnik orijin olarak güney Slav ırkındandır. Kendilerine has tarihi gelişimleri, Bosna bölgesindeki jeopolitik çevrelerinden dolayı Ortodoks Hıristiyanlar Sırp, Katolik Hıristiyanlar Hırvat ve Müslümanlar da Boşnak olarak adlandırılmaktadır. Dinî geçmişleri onları Türklerden ayırmaktadır. Boşnaklar genellikle Balkan Yarımadası'nın batı bölümünde yerleşmişlerdir. Bu sebeple Boşnakların tarihî geçmişleri, etnik ve demografik yapılarının merkezi, bugünkü Bosna Hersek toprakları ile Karadağ ve Sırbistan arasında bölünen Sancak bölgesidir. Bütün bu bölgelerde Boşnaklar, Sırplar, Hırvat, Karadağlı, Makedon ve etnik Arnavutlarla karışmış durumdadırlar."* [9]

3.2. BOŞNAKÇA

Boşnakların dili Boşnakçadır. Bosna Hersek'te, Sancak'ta ve diasporada Boşnaklar tarafından konuşulur. Boşnakça Güney Slav dilidir. Beş diyalekti vardır. Bunlar: 1. Doğu Bosna diyalekti, 2. Batı Bosna diyalekti, 3. Doğu Hersek diyalekti, 4. Batı Hersek diyalekti, 5. Sancak diyalektidir. Osmanlı döneminden önce de Boşnakların yazılı kaynakları vardır. Bogomil inancına mensup oldukları dönemden kalan ve *stecak* diye adlandırılan mezar taşları bunlardandır. Ayrıca Ban Kulin gibi

[7] Şenol Alparslan, a.g.e., s.78-82.
[8] Şenol Alparslan, a.g.e., s.84-85.
[9] Şenol Alparslan, a.g.e., s.86-87.

önemli kralların yaptığı yazışmalar ve fermanlar bunlara örnektir. Bu örnekler o dönemdeki dilin daha çok kilise Slavcasına yakın olduğunu gösterir. O dönemde Kiril alfabesi kullanılmasının yanında Boşnakların *Bosancica* dedikleri kendilerine has alfabeleri de vardır. Osmanlı döneminde Boşnaklar Boşnakçayı Arap alfabesiyle de yazmaya başlarlar. Arap alfabesinde karşılığı olmayan Boşnakça sesler için bu alfabeye yeni harfler ilave etmişlerdir. Bölge insanının bu alfabeyi kullanarak Boşnakça olarak yazdıkları eserler Alhamiyado Edebiyatı Dönemi'ni oluşturmuştur. Bosna topraklarının Avusturya-Macaristan'ın eline geçmesinden sonra Lâtin alfabesi de bu topraklarda kullanılmaya başlanmıştır. Eski Yugoslavya döneminde Boşnakça resmi dil olarak sayılmamıştır. O dönemde Sırpça-Hırvatça resmi dil olarak kabul edilmiştir. Yugoslavya dağıldıktan ve 1992-1995 Bosna Savaşı'ndan sonra Bosna-Hersek'te üç ayrı standart dil ortaya çıkmıştır ve Boşnakça nihayet resmiyete kavuşmuştur. Bu dönemde Boşnakça için yeni gramer kitapları ve sözlükler yazılmaya başlanmıştır. Osmanlı döneminde Türkçeden Boşnakçaya geçmiş olan Arapça, Farsça ve Türkçe kökenli kelimeler Boşnakçayı, Sırpça ve Hırvatçadan ayıran en önemli özellik olmuştur.[10]

3.3. KIRKLARELİ'DEKİ BOŞNAKLARIN GELDİKLERİ BÖLGE

Kaynak kişilerimize ve arşiv belgelerine göre Kırklareli'ye yerleşen Boşnaklar Sancak Bölgesin'den Novipazar, Seniçe ve Yeni Varoş şehirlerinden gelmişlerdir. Göçmenlerimizin kökenlerini daha iyi anlamak için bu bölgeler hakkında kısaca bilgi vermemiz yerinde olur.

3.3.1.Sancak Bölgesi; Balkanlar'da Sırbistan ve Karadağ arasındaki koridorda, merkezi Yeni Pazar (Boşnakça; Novi Pazar) kenti olan ve Boşnak ve diğer Müslümanların nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu bir bölgedir. Bu bölgeye Sancak bölgesi denmesinin sebebi Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki son sancağının burada kalmış olmasıdır.[11] Osmanlı'nın 1878 Berlin Kongresi ile Bosna-Hersek'i Avusturya-

[10] Selçuk Kırbaç, "Türk Dilinin Boşnakça İle İlişkileri ve Abdulah Skaljic", *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science Volume 6 Issue 4, p. 895-911, April 2013*.s.901-902.
[11] https://tr.wikipedia.org/wiki/Sancak_(b%C3%B6lge) (26.05.2015), s.1.

Macaristan İmparatorluğu'na bırakmak zorunda kaldığı dönemde elinde tutmayı başardığı Sancak bölgesi, Balkan Savaşı sonrasında Sırbistan ve Karadağ'a bırakılmıştır. Eski Yugoslavya'nın kuzeydoğusunda, bir bölümü Sırbistan'da, diğer bölümü Karadağ'da yer alan Sancak bölgesinin nüfusunun çoğunluğu Müslüman Boşnaklardan oluşmaktadır. Yaklaşık 8687 km^2 alana sahip olan bölgede 350 bin kişi yaşamaktadır. 2007 yılında Karadağ bağımsız olunca Sancak'ın toprakları bölünmüştür. Yeni Pazar (Novi Pazar), Tutin, Priyepolye, Nova Varoş ve Priboy kentleri Sırbistan'ın sınırları içinde, Akova (Bijelo Polje), Berane, Plav, Gusinye ve Taşlıca (Pljevlja) gibi yerleşim yerleri ise Karadağ'ın sınırları içinde kalmıştır. Sancak, her zaman stratejik konumuyla dikkat çeken bir yer olmuştur. Kosova Savaşı'nın (1389) hemen ardından, İstanbul'dan yıllar önce fethedilen bu bölge yüzyıllarca Osmanlı tarafından Avrupa'ya açılan önemli bir üs olarak kullanılmıştır. Osmanlı bu bölgeye Karaman ve Maraş bölgesinden Türkleri getirip yerleştirmiştir. Daha sonra bu bölgedeki halkla kaynaşan Türkler, özellikle Bosna-Hersek'in ve Macaristan'ın fethinde önemli roller üstlenmiştir. Osmanlı'nın 1878 Berlin Kongresi ile Bosna-Hersek'i Avusturya-Macaristan İmparatorluğuna bırakmak zorunda kaldığı bir dönemde, Sancak bölgesi Bosna eyaletinden ayrılarak özel bir bölge haline getirilmiştir ve Batıda kalan en uç nokta olarak yerini korumuştur. Fakat özellikle İkinci Dünya Savaşında Sırp Çetniklerin büyük katliamlarını yaşayan, eski Yugoslavya döneminde de Türkiye'ye göçe zorlanan Sancak halkının önemli bir kesimi Anadolu'ya sığınmak zorunda kalmıştır.[12]

3.3.1.1.Novi Pazar; Osmanlı Dönemindeki ismi Yeni Pazar'dır. Sancak bölgesinin Sırbistan sınırları içinde kalmış olan bölümünün merkezi konumundaki şehirdir. İdari olarak Şumadiya ve Batı Sırbistan bölgesinin Raşka İlçesi sınırları içinde yer alır. Novi Pazar, Kosova-Karadağ-Sırbistan'ın kesiştiği bölgede bulunur. Belgrad'ın 290 km güneyinde yer alır ve İbre Nehri mevkiinde ilerleyen eski yol üzerinde bulunur. Novi Pazar Belediyesi'nin toplam sınırları 742 km^2'dir. Yeni Pazar (Novi Pazar), Saraybosna'nın da kurucusu olan İsa Bey İshakoviç tarafından 1459-1461 yıllarında kurulmuştur. Novi Pazar, Osmanlı İmparatorluğu döneminde

[12] http://m.radikal.com.tr/turkiye/osmanlinin_emaneti_sancakta_tehlikeli_bolunme-1058927.htm (11.01.2016), s.1.

Balkanların tamamında ünlü bir şehir ve aynı zamanda Sancak bölgesinin kültür başkenti olmuştur. 1878 yılında, Berlin Kongresi ile şehir Osmanlı Devleti'nden alınmıştır. Bosna-Hersek topraklarıyla birlikte orası da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na verilmiştir. Şehir, 1908'de yeniden Osmanlı egemenliğine alınsa da, Balkan Savaşları çıkınca 1912 yılında Sırbistan Krallığı tarafından işgal edilmiştir. Bundan sonraki süreçte Novi Pazar, hızla önemini ve gücünü kaybederek sıradan bir şehir hâlini almıştır. Nüfusun çoğunluğu Boşnaklardan oluşmaktadır.[13]

3.3.1.2.Seniçe; Boşnakça yazılışı Sjenica'dır. Sırbistan'ın Sancak bölgesinde bulunan eski bir kasabadır. İdari olarak Şumadiya ve Batı Sırbistan bölgesinin Zlatibor İlçesi sınırları içinde yer alır. Seniçe; Yeni Pazar-Seniçe-Yeni Varoş karayolu üzerinde, İbre Nehri yönünde yer almaktadır. Coğrafi olarak dağlık bir yapıdadır. Seniçe çevresi, Avrupa'nın en soğuk bölgelerinden biri olarak bilinmektedir. Seniçe Belediyesi sınırları içinde 2011 nüfus sayımına göre 25.248 kişi yaşamaktadır.[14]

3.3.1.3.Nova Varoş; Osmanlı Devleti zamanındaki ismi Yeni Varoş'tur. 1912 yılına kadar Osmanlı Devleti'nin Kosova Vilayeti'ne bağlı bir kaza olmuştur. Nova Varoş, Sırbistan'ın güneybatısında bulunan Sancak bölgesi içinde bir kasabadır. İdarî olarak Şumadija ve Batı Sırbistan bölgesinin Zlatibor ilçesi sınırları içinde yer alır. Nova Varoş sınırları içinde 2011 yılı nüfus sayımına göre 16.758 kişi yaşamaktadır.[15]

3.4. BOŞNAKLARIN TÜRKİYE'YE GÖÇLERİ VE KIRKLARELİ'YE YERLEŞMELERİ

Boşnak halkının sosyo-kültürel yaşantısı Bosna-Hersek'in içinden geçtiği tarihi serüvenden ayrı düşünülemez. Bu milletin benliğinin oluşumunda 1878 yılına kadar devam eden Osmanlı idaresi önemlidir. 1463 yılında Osmanlı idaresine geçen Boşnaklar Müslümanlığı benimsemiştir. Bu değişiklik Boşnakların geleneklerine ve

[13] https://tr.wikipedia.org/wiki/Yeni_Pazar (26.05.2015)
[14] https://tr.wikipedia.org/wiki/Seni%C3%A7e (26.05.2015)
[15] https://tr.wikipedia.org/wiki/Nova_Varo%C5%A1 (26.05.2015)

kültürlerine etki etmiştir. Osmanlı Devleti'nin ardından Bosna topraklarında Avusturya-Macaristan etkisi başlamıştır. Yugoslavya'nın da bölgeye uzanan elleri Boşnak halkını iyice müşkül durumda bırakmıştır. Çeşitli egemenlikler sırasında halka yapılan zulümler, katliamlar, fiziksel ya da psikolojik baskılar halkı göçe itmiştir. Huzuru ve refahı yalnızca Osmanlı İmparatorluğu'nda bulan Boşnaklar 1878-1970 yılları arasında çıkış yolunu Osmanlı'nın torunu olan Türkiye'ye göç etmekte bulmuşlardır.[16]

3.4.1. Boşnakların Göç Kararı Almalarının Sebeplerine İlişkin Tespitler

Balkaya ve Aksicim köyündeki Boşnaklar 1912 yılında Balkan Savaşları devam ettiği sırada gelmiştir. Onların öncelikli geliş sebebi can güvenliğidir. Sırplar o dönemde de sivil halkı çeşitli işkenceler yaparak öldürmüştür. Bu konuda Balkaya köyünde yaşayan kaynak kişimiz şunları söylemiştir: *"1912'de dedem Yeni Varoş'tan geldi buraya. Bizim o bölgeyi bizimkiler fırsat ediyor Avusturya alıyor. Avusturya aldığı zaman bir daha bugün Avusturya yarın Sırp geliyormuş. El değiştiriyormuş. O zaman bizimkileri çok hırpalamışlar, hatta Ahmet isminde bir komşuyu öldürmüşler. Birisi anlattı yine bizim çok sonra gelen bir komşu diyor. Sabah kalktık Sırplar 18-20 yaşlarında bir çocuğun, komşumuzun çocuğunun derisini yüzmüşler, ahlat ağacına asmışlar diyor. Zaman zaman böyle olaylar olmuş."*[17]

Balaban, Hamdibey ve Gökyaka köyündeki Boşnaklar 1925 yılında gelmiştir. Yugoslavya döneminin sistemine alışamadıkları, toprak reformlarının onları gittikçe fakirleştirdiği ve yine Müslüman olarak kendilerini güvende hissetmedikleri için göç etmişlerdir. Bu konuyla ilgili kaynak kişimiz şunları söylemiştir: "*Bizim köy 1925'te gelmiş. Benim babam daha önceden buraya Yugoslavya'dan gönüllü gelmiş savaşmaya. Kudüs, Halep, Şam'da 8 yıl evine dönmeksizin bu ülke için çarpışıyor. Mısır'da esir kalıyor, sonra takas yapıyorlar onları salıyorlar. Yugoslavya'ya tekrar dönüyor, evleniyor. Bir kızı oluyor. Ondan sonra 1925'te ani bir kararla buraya geliyor. Gelmeyecektim diyor. Onlar ahbaba*

[16] Amra Dedeić Kırbaç, "Boşnakların Türkiye'ye Göçleri", *Akademik Bakış Dergisi,* Sayı: 35, Mart – Nisan 2013, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, s.2.
[17] 12 Ekim 2014 tarihinde Balkaya köyünde Hasan Erden'den derlenmiştir.

priyatel derler orda bir Sırp ahbabıyla muhabbet ederken adam -Eee Yaşar biz onca yıl Osmanlı'nın hâkimiyeti altında kaldık, biz sizin hiçbir örf âdetinizi almadık. Bak sizin gençler çok kısa zamanda başladı bizim örf âdetimizi almaya- demiş. Babam da hemen gitmiş eve -hadi baba toplanın gidiyoruz- demiş. Her şeyini orda bırakmış, buraya gelmişler."[18]

Ülkemizdeki Boşnakların Türkiye'ye göç etme sebepleriyle ilgili en kapsamlı bilgiyi Fahriye Emgili'nin "Boşnakların Türkiye'ye Göçleri (1878-1934)" isimli kitabında buluyoruz.

- *"İşgalden önce ve sonra, pek çok huzursuzluğa ve isyana neden olan Bosna Hersek'in bir toprak meselesi ile karşı karşıya olması; Müslüman toprak sahiplerinin yeni sosyal gelişmeler karşısında ve kendi varlıkları ile ilgili olarak duydukları endişe ve korku.*

- *Milliyetçilik hareketleri ile Müslüman unsurların sosyo-ekonomik anlamda etkisiz hale getirilmesi.*

- *Bosna-Hersek'te sahip olunan mal ve mülkün değerinin ileri derecede düşmesi ile fakirliğe düşme korkusu ve Türkiye'de daha iyi şartlara kavuşulacağına duyulan inanç.*

- *1882'de yürürlüğe giren savunma kanununa göre, Bosna'da kalacak erkekler "gâvura" askerlik yapmak mecburiyetinde kalacaktı ve 15 yaş üstündeki erkek çocuklarına göç izni verilmeyecekti.*

- *Gittikçe yoksullaşan çiftçi ailelerin, geçim dayanağı olarak gördükleri erkek çocuklarının uzun yıllar askerlik yapmak üzere evden ayrılması durumunda doğacak işgücü kaybına bağlı olarak geçim işlerini idare edecek dayanaktan yoksun kalma korkusu.*

- *İlhak ile Bosna'nın Osmanlı toprağı olma vasfını kaybetmesi.*

[18] 31 Mayıs 2015 tarihinde Hamdibey köyünde Davut Sevdik'ten derlenmiştir.

- *Bosna Milleti siyaseti ile Müslümanlara yönelik dini, siyasi ve sosyal yönlendirmeler.*
- *Eğitim ve din özgürlüklerinin kısıtlanması.*
- *Dini ve siyasi anlamda Osmanlı ile olan ilişkilerin kesilmesi.*
- *Yeni idareye duyulan güvensizlik.*
- *Psikolojik yıkım.*
- *Dindaşlar ile aynı çatı altında yaşama isteği.*
- *Yönetimdeki değişmenin iş kesiminde de yabancılaşmaya yol açması ve daha çok kendi milletinden-dininden olanlara yönelik istihdam sağlama isteği.*
- *Türkiye'deki akrabalara kavuşma isteği.*
- *Can ve mal güvenliğinin kalmaması.*
- *Müslümanların arazilerine yönelik saldırılar ve hükümetin bu toprakları korumak için hiçbir tedbir almaması.*
- *Keyfi vergi yükü ile baş edememe.*
- *Zor iktisadi şartların üstesinden gelememe.*
- *Gençlerin geçim sağlayacak iş bulma sıkıntıları.*
- *Osmanlı Hükümeti'nin göç edenlere sağladığı imkânlar.*
- *Aile üyelerinden kopmadan göç edebilme isteği.*
- *İktisadi açıdan kendileri ile Hıristiyan köylüler arasında ayrımcılık yapıldığını düşünen ailelerin, Türkiye'yi daha iyi yaşanabilecek, bolluk ve bereketin olduğu yer olarak görmesi.*

- *İşgal (1878-1879), İlhak (1908), Balkan Savaşları (1912-1913), Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) gibi büyük hadiselerin yarattığı yoksulluk."*[19]

3.4.2. Boşnakların Türkiye Genelinde Yerleştiği İller

İlk gelen Boşnak muhacirler kırsal kesimlere yerleştirilmişlerdir. Daha sonra büyük şehirlerin dışındaki mahallelere yerleştirildikleri görülür. Bu şekilde 1881-1892 yılları arasında Ankara'da ve Çorum'da Boşnak mahalleleri ortaya çıkmıştır. Osmanlı Döneminde gelen Boşnaklar; İzmir, Eskişehir, Bursa, Yenişehir, Ankara, İstanbul, Karamürsel, İnegöl, Biga, Afyonkarahisar, İzmit ve Adapazarı gibi yerlere yerleşirler. 1912 yılında gelen Boşnakların bir kısmı Çanakkale'ye yerleştiler. Karamürsel'de çok sayıda Boşnak köyü vardır. İzmir, Burhaniye ve Ayvalık'a yerleşen Boşnak muhacirler de olmuştur. Yugoslavya döneminde Türkiye'ye gelen Boşnaklar ise daha çok Elazığ ve Erzincan illerine yerleştirilmişlerdir. Fakat buraya yerleştirilenler bölgenin şartlarına alışamayarak daha önce gelen akrabalarının yanına Türkiye'nin Batı tarafına göç etmişlerdir. Günümüzde İstanbul'da Boşnak muhacirlerin yoğun olduğu semtler şunlardır: Pendik, Yenibosna, Bayrampaşa, Beşyüzevler, Alibeyköy, Zeytinburnu, Küçükköy ve Kartal.[20]

3.4.3. Kırklareli'ye Yerleşimlerle İlgili Sınırlı Belge

"Yeni Pazar Boşnaklarından olup, Kırklareli'ne yerleşen 152 kişiye ilk aşamada iaşe karşılığı, 10.892 kıyye mahlût ve 4512 kıyye mısır verilmek suretiyle muavenetleri sağlansa da, bu muhacirlerin muhtaç durumda oldukları ve kendilerine yardımda bulunulmasını bekledikleri anlaşılmaktaydı."[21]

"Şahoviçi yerleşiminde yaşanan katliamdan bir yıl sonra 1925'te Türkiye'ye gelen Akova, Siyenisa ve Yeni Pazar doğumlu Boşnaklar, Kırklareli'nin Vize ilçesinde bulunan Aksicim köyüne iskân edilmişlerdi. Muhacirler iskân edilirken ailelerin bir arada yerleştirilmesi ve akrabaların bütünlüğü sağlanmaya çalışılmış ve

[19] Fahriye Emgili, *Yeniden Kurulan Hayatlar Boşnakların Türkiye'ye Göçleri (1878-1934)*, Bilge Kültür Sanat yayınları, İstanbul 2012, s.206-207.
[20] http://www.bosnahersek.ba/bosnaklarin-turkiyeye-gocleri/
[21] Fahriye Emgili, a.g.e., s.368.

bu amaçla da birçok muhacirin akrabalarının yanına yerleştirilmesine dikkat edilmiştir."[22]

"Yugoslavya'nın Seniçe Boşnak ahalisinden olup, Türkiye'ye gelmek isteyen Rizvan Ramiçeviç ile karısı Saide'nin Kırklareli'deki kefilleri hakkında tutulan tutanağın takdimi."[23]

Görüldüğü gibi Boşnakların Kırklareli'ye iskânıyla ilgili bulunabilen kayıtlar çok kısıtlıdır. Bu kayıtlarda araştırma yaptığımız köylerden sadece Aksicim'e Boşnakların iskân edildiği ile ilgili bilgi mevcuttur. Geldikleri yerlerin isimleri kaynak kişilerimizin verdiği bilgilerle örtüşmektedir.

Evlerinden, sevdiklerinden, alışmış oldukları yaşam standartlarından kopan insanların içine düşmüş oldukları boşluğa, göç yolculuğundaki kayıpları ile ölüm acıları da eklenmiş, muhacirlerin bir kısmının yeni geldikleri ülkenin dilini bilmemelerinden kaynaklanan sıkıntıları yıllarca sürmüştür. Aynı dinden olmalarına rağmen, Boşnak muhacirlerin ana dillerinin Boşnakça olması gibi kültür farklılıkları ve göçün yarattığı güçlükler, öncelikle muhacir Boşnak ailelerde ve yerli unsurlarda bir şok yaratmıştır. Dil farklılığının varlığı ve muhacirlere toprak ve ev verilerek devlet tarafından kollandıkları kanaati, yerli halk tarafından muhacirlere yönelik ön yargıların ve belli bir süre dışlamanın oluşmasına sebep olmuştur. Daha sonraları, Kırklareli, Erzurum, Trabzon, Adapazarı gibi şehirlere yerleşen Boşnakların toplumsal açıdan bölgede yarattığı yenilikler ile yerli halkın tahayyülündeki muhacir imgesi farklılaşmış, bu da bütünleşmeyi sağlamıştır.[24]

---

[22] Fahriye Emgili, a.g.e., s.370-371.
[23] BCA, T.İ.G.M. , 272.0.0.12/63.192.11, 21.02.1958, s.1.
[24] Fahriye Emgili, a.g.e., s.409.

3.5. KIRKLARELİ'DEKİ BOŞNAK KÖYLERİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

3.4.4. Demirköy'e Bağlı Boşnak Köyleri

3.4.3.1. Balaban Köyü

Köyün eski ismi Velika'dır. Bulgarların yerleşik olduğu dönemde kullanılan bu isim Bulgarca "büyük" demektir. Balaban, Kırklareli iline 83 km, Demirköy ilçesine 9 km uzaklıktadır. Nüfusu 2012 sayımına göre 402'dir. [25] Kırklareli'nin Yıldız Dağları Bölümünde bulunan orman köylerinden biridir. Kırklareli'nin Karadeniz sahilini oluşturan İğneada'ya yakındır. Köyde ilkokul vardır. Muhtarı Nazım Görkey'dir.

3.4.3.2. Hamdibey Köyü

Hamdibey köyü Kırklareli iline 79, Demirköy ilçesine 5 km uzaklıktadır. İğneada'ya 22 km uzaklıktadır. Nüfusu 2012 sayımına göre 469'dur. [26] Tıpkı Balaban köyü gibi burası da bir orman köyüdür. Öğrenci sayısının az olması sebebiyle okul kapanmıştır ve Demirköy ilçesine taşımalı eğitim başlamıştır. Muhtarı Turan Üstünel'dir. Köy doğa turizmi projelerine ev sahipliği yapar.

1800'lerin sonu, 1900'lerin başlarında yörenin bilinen adı "Güzel Kız" anlamına gelen Trulya'dır. Köyde Rumların yaşadığı dönemde burasının dini, sosyal ve ekonomik açıdan çok önemli bir merkez olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Trulya'da o dönemde bir kilise, iki manastır, iki su değirmeni bulunur. Günümüze ancak küçük bir kısmı ulaşabilmiş iki katlı, taş ve ahşabın birlikte kullanıldığı evlerin mimarisi ise bize yörenin sosyo-ekonomik gelişmişliği hakkında ipuçları verir. Evlerin alt katları ticarethane, çeşitli meslek kollarının işlerini yürütebilecekleri esnaf dükkânları, ticari değeri olan ürünleri muhafaza etmeye yarayan depolar olarak kullanılmıştır. Bu ürünlerin en başında ise bağcılık ürünleri gelir. Balkan sularını çevirdikleri kanallarla arazilerini sulamayı başaran Rumların, yörede oldukça gelişmiş bir bağcılık yaptıkları mübadele dönemi kuşağının buraya yerleştikleri zamanki izlenimleri arasında yer alır. Başta bağcılık ürünleri olmak üzere

[25] https://tr.wikipedia.org/wiki/Balaban,_Demirk%C3%B6y (26.05.2015)
[26] https://tr.wikipedia.org/wiki/Hamdibey,_Demirk%C3%B6y (26.05.2015)

depolarındaki pek çok ürünü ve ticari değeri olan mallarını İğneada yakınlarındaki Aypolos İskelesi yahut yöredeki bir diğer ticari liman olarak gelişmiş Midye (Kıyıköy) İskelesi'nden Avrupa pazarlarına kadar ulaştırmayı başardıkları bilinir. Köye gelenlerin en çok dikkatini çeken şeylerden birisi geçtiğimiz yıllarda yazılı ve görsel basına da malzeme olan, eski Rum evlerinin duvarlarındaki yazılar olmaktadır. Özellikle köyü ziyaret eden Yunanlı mübadillerin torunları duvardaki yazıları gülümseyerek okumuşlardır. Trulya esnafı işyerlerinin dış cephe duvarlarını muhasebe defteri gibi kullanarak, köyde yaşayanlara nükteli bir şekilde borcunu anımsatmak yolunu seçmiştir. Bu yazıların bir kısmı günümüze kadar ulaşmış durumdadır. Bakkal Mihalis Efendi'nin duvarı köye gelenlere zamanın ötesinden seslenir : *"Niko canın çıkmasın, süt yine eksik.", "Vasiliki bir çeki un aldı, çeyreğini ödedi.", "Marika dört kilo pirzola aldı ama parasını getirmedi.", "Mihalis'in evi, Bay Nikola İ. Yannaku usta sayesinde, Pazar günü 29 Haziran 1891'de tamam oldu".* 1924 yılında Rumlar Yunanistan'a gidince köy boşalır. 1925'te Sırbistan'ın Sancak bölgesi Senica kasabasının Kladnica köyünden Türkiye'ye göç eden İbroviçler, Praşeviçler, Şabanoviçler, Kurtoviçler, Suliçler, Tariçler, Hamziçler, Lumiçler, Topiçler ve diğerleri yine Senica kasabasının Duga Polyanından Vruycaninler, Kiçaralar ve Zitniçe köyünden Bogutçaninler iskân edilir. [27] Daha sonra Trulya ismi değiştirilerek Demirköy'ün kahraman kaymakamının adı olan Hamdibey ismi verilir.

3.4.3.3. Gökyaka Köyü

Kırklareli iline 99 km, Demirköy ilçesine 19 km uzaklıktadır. Dupnisa Mağarası'na 5 km uzaklıktadır. Nüfusu 2012 sayımına göre 57'dir. [28] Eskiden Bulgarların yaşadığı bir yerdir. Eski ismi "sisli yer" anlamına gelen Maglevit'tir. Öğrenci az olması sebebiyle köyde ilkokul yoktur. Muhtarı Mahmut Özkul'dur.

---

[27] http://www.trakyagezi.com/yol-hikayeleri/15-islambeyli/1936-hamdibey-duvardaki-muhasebe-defteri.html (29.12.15), s.1-7.
[28] https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6kyaka,_Demirk%C3%B6y (26.05.2015)

3.5.2. Vize'ye Bağlı Boşnak Köyleri

3.5.2.1. Balkaya Köyü

Kırklareli iline 76 km, Vize ilçesine 21 km uzaklıktadır. Trakya'nın üçüncü büyük mağarası (1.620 m uzunluğunda) Yenesu Mağarası bu köyde bulunur. Kırklareli'nin Karadeniz kıyısında bir sahil beldesi olan Kıyıköy'e 14 km uzaklıktadır. Nüfusu 2012 sayımına göre 272'dir. [29] İlkokulu vardır. Muhtarı İrfan Erden'dir.

Kurtuluş Savaşı dönemine kadar köyün yerli halkı Rumlardır. O dönemdeki ismi Afortus'tur. 1912-1921 yılları arasında Yugoslavya'nın Bosna eyaletinden göç eden Müslüman Boşnaklar Rumlardan boşalan evlere yerleşmiş ve kalan arazileri işlemişlerdir. Balkaya Köyü, Balkaya ismini Kazandere çayı boyundaki 40 metre yüksekliğinde 150 metre uzunluğundaki ballı kayadan almıştır. [30]

3.5.2.2. Aksicim Köyü

Kırklareli il merkezine 83 km, Vize ilçesine 27 km uzaklıktadır. Nüfusu 2012 sayımına göre 285'tir. [31] Öğrencinin az olması sebebiyle Vize'ye taşımalı eğitim yapılmaktadır. Muhtarı Suat Aydın'dır. Boşnak köylerinden ismi değişmeyen tek köy Aksicim'dir.

Kurtuluş savaşı öncesi, Rumların yaşadığı bu köy adını Rumların yaşadığı zamanda üretilen ak iplikten alarak Aksicim olmuştur. Ihlamur ağacının kabuğu soyup suda bekleterek sicim yani ip, urgan üretilirmiş. Eski dönemlerde çok zengin Rumların sayfiye yeri olarak kullandığı ve mandıraları ile ünlü bir köy iken, 1912 yılında Türkiye'ye göç eden Müslüman Boşnakların yerleştiği bir köy konumunu almıştır. [32]

---

[29] https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkaya,_Vize (26.05.2015)
[30] http://www.balkayadernegi.com/?SyfNmb=2&pt=Hakk%C4%B1m%C4%B1zda (29.12.2015)
[31] https://tr.wikipedia.org/wiki/Aksicim,_Vize (26.05.2015)
[32] http://nedir.antoloji.com/kirklareli-vize-aksicim-koyu/ (29.12.2015)

3.6. 1992'DEN SONRA KIRKLARELİ'YE GELENLER

Her ne kadar bizim konumuz çoğunlukla 1912 ve 1925 yıllarında gelip beş köy oluşturmuş Boşnakların incelenmesi olsa da 1992'den sonra Kırklareli'ye gelip uzun bir süre kampta kalmış Boşnaklarla ilgili de bir başlık açmak gerektiği kanaatindeyiz.

1992'de Bosna-Hersek'te iç savaş başladıktan bir süre sonra savaşın yıkımından kaçmak isteyen Boşnaklar çeşitli ülkelere sığınmaya başlamışlardır. En çok sığınılan ülke elbette ki Türkiye'dir. Buraya gelen muhacirlerden Türkiye'de akrabaları olanlar onların yanına gitmiştir, olmayanlar ise Kırklareli Gaziosmanpaşa Göçmen Misafirhanesi'nde kalmışlardır. Bu kampta onlara tercümanlık yapan kendisi de Demirköy'e daha önce göç etmiş Boşnaklardan olan Hayrullah Yalçınsoy'dur. Ondan edindiğimiz bilgilere göre; 1992'de gelenler 40-50 bini bulmuştur. Ancak kampta barındırılanlar beşer bin beşer bin şeklindedir. Kampın kapasitesi 5 bin kişidir. Bir grup gelir, bir müddet kalır, eğer sığınacak başka bir yeri varsa oraya gider. Savaşın ilk başladığı günlerde dolmasa da sonraları kampta hep 5 bin kişi bulunmuştur. Gelenlerin çoğunluğunu kadın ve çocuklar oluşturmuştur. O zaman Türkiye Boşnakları en güzel şekilde kampta misafir etmiştir. Türk halkı yardım elini esirgememiştir. İstanbul'dan da Boşnak derneklerinden yardımlar gelmiştir. Gelenlerin eğitiminin aksamaması için onlar için derslikler kurulmuş ve eğitimlerine devam edilmiştir. Yine dini vecibelerini yerine getirdikleri mescit yetmeyince bir prefabrik ev de mescide çevrilmiştir. Yakın yerlere geziler düzenlenerek Boşnak göçmenlerin acıları az da olsa hafifletilmeye çalışılmıştır. O dönemki cumhurbaşkanımız, başbakanımız ve çeşitli siyasiler de zaman zaman kampa gelerek Boşnakları ziyaret etmişlerdir. Süleyman Demirel, Tansu Çiller, Murat Karayalçın, Necmettin Erbakan gibi isimler. Türk hükümeti tarafından Boşnaklar asla bir sığınmacı olarak görülmemiş, kendi insanımız olarak görülmüş ve onların en iyi şekilde misafir edilmesine çalışılmıştır. Bosna-Hersek Cumhurbaşkanı merhum Aliya İzzetbegoviç'in eşi Halide İzzetbegoviç de zaman zaman kampı ziyaret ederek hemşerilerini yalnız bırakmamıştır. 1995'ten sonra savaş bitip anlaşma imzalanınca Kırklareli'deki Misafirhanedeki Boşnaklar da yavaş yavaş ülkelerine dönmeye başlamıştır. En son kampta altı Boşnak aile kaldığı bilinmektedir. Onlar da

Kırklareli merkeze ve Edirne'ye yerleşmişlerdir. Biz de çalışmamız gereği Kırklareli'de yaşayan üç aileden ikisine ulaşmış ve bilgi almış bulunmaktayız. Bu bilgiler Türkiye'deki Boşnakların Kırklareli genelindeki halk kültürüyle etkileşimlerini ve ne ölçüde benzeştiğini görmemizi sağlamıştır.

I. BÖLÜM

SÖZLÜ KÜLTÜR ÜRÜNLERİ

Araştırma yaptığımız köylerde destan veya efsane anlatan birisine maalesef rastlanılmamıştır. Efsane ve masal sorduğumuzda "Eskiden anlatırlardı, şimdi anlatan kalmadı, eski insanlar hep öldü." cevabını aldık. Halk edebiyatı ürünü olarak sadece Boşnakça halk türküsü olan sevdalinkalarla bolca karşılaştık. Onun dışındaki türlerin neredeyse unutulmuş olduğu görülmektedir.

1. İLAHİ

Müslüman Boşnakların dinleri gereği duydukları ilahileri kendi dillerine çevirmelerine şaşırmamak gerekir. Hatta kaynak kişilerimiz içinde evinde Boşnakça Kur'ân-ı Kerim bulunan da vardır. Aşağıdaki örnekte 78 yaşındaki kaynak kişimizin gençliğinde babasından öğrendiği Boşnakça ilahi ve çevirisi bulunmaktadır.

1.1. İLAHİJA

Kad ja podjem u džamiju la ilahe illallah
Susretneme Omer hodža la ilahe illallah
Dje me sretnu tuj mi reće la ilahe illallah
Ovaj svijet kao cvijet
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
İ cvijet če opanuti la ilahe illallah
İ svijet če pomrijeti la ilahe illallah
U svijet če nam edzel doći
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
İ hajvanu kao i insanu la ilahe illallah
İ ptičici u gorici
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
İ ribici u vodici
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Crno mrav kao na kamen
İ njemu če edzel doći la ilahe illallah
U kabor se zatvoriti la ilahe illallah

Kabor kuća neobična
Suphanallah sultanallah la ilahe illallah
Sa tri strane tri duvare la ilahe illallah
Ni čefenka ni pendzerka la ilahe illallah
Ni skim se razgovorit
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ve s'Kur'an'om i s'kurbanom
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Sa amelom lijepijem
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
U džennetu jedno drvo
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
İme mu je Badem drvo
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Tuj mi sjedi Omer hodža la ilahe illallah
U ruke mu makasice
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ja kake su te makase la ilahe illallah
Sve u srmi i u zlatu
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Šta on kroji šta on mlijeta la ilahe illallah
Šta on mlijeta za Ummeta
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Blago onom ko ih kroji
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Još blagše je ko obuce
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
U dž ennetu jedna voda la ilahe illallah
İme joj je "abu zemzem" voda la ilahe illallah
Tuj mi ima tri buluka
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Prvi buluk sve šehidi la ilahe illallah

Drugi buluk sve nuhuse
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Treči buluk sitna djeca la ilahe illallah
Sitna djeca iz mekteba
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
U ruke im maštrafice la ilahe illallah
Pod pazuhom sufarice la ilahe illallah
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Oni poju svoje majke la ilahe illallah
Svoje majke a i bake la ilahe illallah
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Oni kunu svoje majke la ilahe illallah
Svoje majke a i babe
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Bog ubio naše majke la ilahe illallah
Naše majke a i babe
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Što su u petak iglom boli
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Pa na šuple maštrafice la ilahe illallah
Pa na kosu sufarice
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Pa na šuple maštrafice la ilahe illallah
Pa na kosu sufarice
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah

İLAHİ (Çeviri)

Ben camiye gittiğimde la ilahe illallah
Karşıladı Ömer Hoca beni la ilahe illallah
Gördüğü yerde bana dedi la ilahe illallah
Bu dünya bir çiçek gibi
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah

Çiçek de solar la ilahe illallah
Dünya da ölür la ilahe illallah
Bize, bu dünyada ecel gelir
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ve hayvana geldiği gibi…
İnsana geldiği gibi la ilahe illallah
Dağlarda kuşlara
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Sularda balıklara
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Taşlarda siyah karıncalara…
Onlara da ecel gelir la ilahe illallah
Kabre kapatılırsın la ilahe illallah
Kabir, alışmadığın evin
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Üç yanında üç duvar la ilahe illallah
Ne kapısı ne penceresi var la ilahe illallah
Ne de konuşulacak birisi
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ve Kur'an'la, kurbanla
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
En güzel amellerle
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Cennette bir ağaç var
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Adı badem ağacı
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ömer Hocam orada oturuyor
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Elinde bir küçük makas
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Nasıl makastır ki o la ilahe illallah

Her şey gümüş her şey altın
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Onun yaptığı onun kestiği la ilahe illallah
Ümmet için yaptığı kıyafetleri
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ne mutlu onu yapana
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ne şanslıdır onu giyenler
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Cennette bir su var la ilahe illallah
Adı "zemzem" suyu la ilahe illallah
Orada üç bölüm var
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
İlk bölümde hep şehitler la ilahe illallah
İkinci bölümde namuslu kadınlar
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Üçüncü bölümde küçük çocuklar la ilahe illallah
Medreseli küçük çocuklar
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ellerinde küçük bardak la ilahe illallah
Kollarında kitapçıklar la ilahe illallah
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Annelerine su veriyorlar la ilahe illallah
Annelerine ve ninelerine… La ilahe illallah
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Annelerine beddua ediyorlar la ilahe illallah
Annelerine ve ninelerine…
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Allah kahretsin bizim annelerimizi la ilahe illallah
Annelerimizi ve ninelerimizi…
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Cuma günleri örgü örmeleri sebebiyle.

Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ve avuçlarında küçük bardaklar la ilahe illallah
Ve başlarında kitaplar
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah
Ve avuçlarında küçük bardaklar la ilahe illallah
Ve başlarında kitaplar
Suphanallah Sultan Allah la ilahe illallah (K.5)

2. SEVDALİNKA

Sevdalinkalar, Boşnak Anonim Halk Edebiyatı'nın önemli bir türüdür. Şekil açısından bazı yönleriyle, türkü ve manilere benzeyen sevdalinkalarda kısaca bir aşk öyküsü anlatılmaktadır. Bir makam eşliğinde ve genellikle bir enstrümanla söylenen sevdalinkalar, Balkan coğrafyasında Boşnaklara has bir türdür. Aynı dilin ağızlarını konuşan Sırp ve Hırvat topluluklarda görülmeyen bu tür, Boşnakların gelenek-görenek, inançlarını yansıtmaktadır. Müslüman Boşnakların İslamiyet'i Türkler vasıtasıyla kabul etmesi; özellikle dinî gelenekler, uygulama, tören ve pratiklerini Türk folklorundan almalarını sağlamıştır.[33] *Toplumsal yapıdaki bu değişiklikle birlikte, Balkan Slavcasında (Boşnakça, Sırpça, Hırvatça) Osmanlı Türkçesinin kadim tesiri görülmeye başlanmıştır. Türkçe kelimeler, deyimler, kalıp sözler günlük hayatta kullanılmış; bu durum zamanla edebî metinlere de yansımıştır.* [34]

Sevdalinkaların Boşnak halk kültüründe İslamiyet'in kabulüyle birlikte görülmesi, hece ölçüsünün kullanılması bu türün Türk Halk Edebiyatı türleriyle olan ilişkisini akla getirmektedir. Türk Halk Edebiyatı'nda türkünün makamla söylenmesi ve hece ölçüsü kullanılması sevdalinkayla benzer yönleridir. Türkü ve sevdalinkaların benzer yönleri olmakla birlikte birçok yönden farklılaşmaktadırlar. Türkülerde mısra sayısı değişmekle birlikte bentlerin mısra sayıları çoğunlukla düzenlidir. Aynı sevdalinkanın bentleri arasındaki mısralarda bile düzensizlik söz konusudur. Türkünün enstrümanı çoğunlukla bağlamadır, sevdalinka ise genellikle şargı ya da tambur eşliğinde söylenir. Türküde her konu ele alınmakla birlikte;

[33] Fatih İyiyol-Alena Ćatović, "Sevdalinkalarda Türk-Boşnak Halk Kültürünün Ortak Unsurları", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 1/1 2012 s. 246-264, TÜRKİYE*. s.246.
[34] Fatih İyiyol-Alena Ćatović, *a.g.m* , s.248.

sevdalinka çoğunlukla bir sevda/aşk hikâyesi anlatılır. Türküde, şehir hayatı da köy hayatı da ele alınabilir; sevdalinkalar çoğunlukla şehir hayatının etrafında örgülenmişlerdir.[35]

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşıldığı gibi sevdalinkalar mani ve türküye benzese de onlardan farklı bir türdür. Boşnak Halk Edebiyatı'nın en önemli ürünü olan sevdalinkalarla ilgili araştırma sahamızdan derlediğimiz örneklerde asıl konu olan aşk karanfil, gül, sümbül gibi çiçek tasvirleriyle süslenerek anlatılmıştır. Ayrıca güneş, ay ve yıldızlar da kullanılmıştır. Derlediğimiz metinlerin çevirileri kelime kelime birebir çeviri değil de anlamlı cümleler şeklinde kaynak kişilerimizin de çevirileri dikkate alınarak Türkçeye çevrilmiştir. Derlenen üç sevdalinka ise anlaşılamadığı için yazıya geçirilememiştir. Sevdalinka örnekleri aşağıdadır:

[35] Fatih İyiyol, Alena Ćatović, a.g.m., s.250.

2.1. KAD JA POĐOH NA BEMBAŠU

Kad ja pođem, aman

Kad ja pođem, džanum

Na Bembašu na vodu

I povedem, aman

I povedem, džanum (2)

Belo jagnje za sobom

Sve devojke, aman

Sve devojke, džanum

Na vratima bijahu

Samo moja, aman

Samo moja, džanum (2)

Na demirli pendžeru

Ja joj velim, aman

Ja joj velim, džanum

Dobar veče devojče

Ona meni, aman

Ona meni, džanum (2)

Dođ do veče dilberče

BEMBAŞU'YA GİDERKEN

Ben giderken, aman

Ben giderken, canım

Bembaşu'ya, suya

Getiriyorum, aman

Getiriyorum, canım

Arkamdan beyaz bir kuzu

Bütün kızlar, aman

Bütün kızlar, canım

Kapılarda toplanmış

Yalnız benimki, aman

Yalnız benimki, canım

Pencereden bakıyor

Ben diyorum, aman

Ben diyorum, canım

İyi akşamlar kız!

O diyor bana, aman

O diyor bana, canım

Akşama bekliyorum dilberim (K.13)

2.2. SARAJKA DJEVOJKA

Sarajka djevojka majci plakala

Ne daj me, ne daj me majko daleko

Osta će osta će cvijeće ne jako

SARAYBOSNALI KIZ

Saraybosnalı kız annesine ağlarmış

Anne beni uzaklara verme

Yoksa çiçekler güçsüz kalır. (K.13)

2.3. KARANFİL SE NA PUT SPREMA

Karanfil se na put sprema i pjeva,
Aman, aman, na put sprema i pjeva,
A draga mu konja sedla i plače,
Aman, aman, konja sedla i plače.
"Karanfile, cvijeće moje iz bašče,
Aman, aman, cvijeće moje iz bašče,
Ti odlaziš, mene mladu ostavljaš,
Aman, aman, mene mladu ostavljaš."
"Ostavljam te tvojoj majci i mojoj,
Aman, aman, tvojoj majci i mojoj."
"Šta će meni tvoja majka i moja,
Aman, aman, tvoja majka i moja,
Kad ja nemam svoga dragog kraj sebe,
Aman, aman, svoga dragog kraj sebe?"

KARANFİL YOLA GİDİYOR

Karanfil yolculuk için hazırlanıyor ve türkü söylüyor,
Aman, aman, yolculuk için hazırlanıyor ve türkü söylüyor,
Onun sevdiği atı eyerliyor ve ağlıyor,
Aman, aman, atı eyerliyor ve ağlıyor.

“Karanfil, benim bahçemin çiçeği,
Aman, aman, benim bahçemin çiçeği.
Genç yaşta beni yalnız bırakıp gidiyorsun,
Aman, aman, genç yaşta bırakıyorsun.”

“Seni bırakıyorum senin annene ve benimkine.
Aman, aman, senin annene ve benimkine.”

“Bana ne lazım senin annen ve benimkisi,
Aman, aman, senin annen ve benimkisi,
Yanımda sevgilim olmayınca,
Aman, aman, sevgilim yanımda.” (K.8)

2.4. KUĆO MOJA STARA

Ostala je prazna kuća pored puta
U avliji cveta stara dunja žuta
Ni starice majke da doceka mene
Da ugledam suze radosnice njene

Kućo moja stara, ognjiste bez zara
Vrata tvoja više niko ne otvara] (2)

Cekala je nekad majka ispred praga
Da joj dodje kcerka iz dalekog grada
Eto, to je život, sve bude i prodje
Nikog više nema kada kući dodjem

BENİM ESKİ EVİM

Evimiz boş kaldı yolun kenarında
Yaşlı sarı ayva avluda çiçek açıyor.
İhtiyar annem de kalmadı beni karşılayacak

Onun mutluluk gözyaşlarını göremedim

Benim eski evim,
Artık senin kapını bana açan kimse yok

Eskiden annem beni eşikte beklerdi
Uzak şehirden gelen kızını
İşte! Hayat böyle gelip geçiyor, artık evimde kimseler yok.
Benim eski evim ateşsiz yok oldu. (K.8)

2.5. ZAJDİ, ZAJDİ, JASNO SUNCE

Zajdi, zajdi, jasno sunce, zajdi, pomrači se
I ti, jasna, joj, mjesečino, zajdi, udavi se
Veni, šumo, tuguj, sestro
Skupa oplakujmo
Ti za lišćem svojim, joj, šumo
A ja za mladosti svojom.
Lišće tvoje, šumo-sestro, opet će se vratit'
Moja mladost, šumo, sestro,
Neće nikad više da se vrati.

ÇIK ÇIK BERRAK GÜNEŞ

Çık çık berrak güneş, çık, karanlık oluyor
Sen de berrak ay ışığı, çık boğuluyorum.
Sol, üzül, orman kardeşim
Hep birlikte ağlıyoruz.
Sen dökülen yaprağına ey orman
Ben kendi gençliğime
Senin yaprağın, orman kardeşim, tekrar geri döner
Benim gençliğim, orman kardeşim
Artık hiçbir zaman bana dönmez (K.33)

2.6. SJETUJE ME MAJKA

Sjetuje me majka
I brine se za me
Gdje provodis sine
I noći i dane

Do juče si s djecom
Bosonog trcao
I zeleno voće
Po baščama krao

Oprosti mi majko
Što ne pitam više
Da li ljepše zumbul
Od ruža miriše

U našem sokaku
Ima jedna cura
Slađi joj je miris
Od ranog behara

Oči su joj plave
Ko cvijet iz rose
A niz bujne grudi
Rasčešljala kose

Kada bih je majko
Zaprositi smio
Ni soko iz gore
Srećniji ne bi bio

Svaki dan se smije
Kad prodje mi mome
Ne znam ni čija je
A crkoh za njome

ANNEM BANA ÖĞÜT VERİYOR

Annem bana öğüt veriyor ve benim için kaygılanıyor.
Oğlum gecesini ve gündüzünü nerede harcıyor?

Düne kadar çocuklarla bahçelerden
Yeşil meyve çalarak yalınayak koşuyordun

Affet beni anne! Sümbülün gül kokusundan
Güzel olup olmadığını daha fazla sormayın

Bizim sokakta bir kız var
Onun tatlı kokusu bahar çiçeklerinden daha güzel

Gözleri mavi; çiy düşmüş çiçekler gibi
Taranmış bir dizi saçları göğsüne dökülüyor

Ben bir anne olsaydım o kızı istemeye giderdim
Şahin yukarıdan bakmakla mutlu olmaz

Ne zaman ben geçsem her gün gülüyor
Kimin olduğunu bilmiyorum ve onun için ölüyorum. (K.1)

2.7. RASLO DRVO BADEMOVO

Raslo drvo bademovo,
Tanko, visoko.
Pod njim spava Mehmed-aga,
S Fatom djevojkom.
Dušek im je crna zemlja,
I rosna trava;
Jorgan im je vedro nebo,
I sjajne zvijezde.
A uzglavlje bijele ruke,
Jedno drugome!

BÜYÜYEN BADEM AĞACI

Uzun ve ince
Badem ağacı büyüyor.
Onun altında Mehmet ağa
Fatma kızla birlikte uyuyor.
Kara toprak ve çimler
Onların döşeği;
Onların yorganı açık gökyüzü
Ve parlak yıldızlar.
Beyaz elleri yastık,
Birbirlerine. (K.18)

3. TEKERLEME

Boşnakça tekerleme örneği ve çevirisi aşağıdadır. Kaynak kişimizin bu sözleri beşikte yatan torununa söylüyor olması açısından ninniyi de anımsatır. Anlamı olmayan kelimeler barındırması, ses ve söz oyunlarına yer vermesi bakımından tekerleme olduğu da yadsınamaz bir gerçektir.

Elege belege
Cetiri guške nalege
Jednu gušku zaklasmo
Svi po kući plakasmo
Šuti šuti dilbere
Kupitču ti cipele
Na cipele trojke
Da ljubiš djevojke

Çevirisi: Sana bir çift ayakkabı alacağım. Ayakkabılar güzel, beğeneceksin. Sen o ayakkabılar sayesinde güzel kızları öpeceksin. (K.24)

4. MANİ

Araştırma sahamızdan bulabildiğimiz Boşnakça mani örnekleri ve yaklaşık çevirileri şunlardır:

4.1.

Puhni vetre nema dana

Dodje mi draga i dragana

Dodji u baštu zelenu

Pod moju ružu rumenu

Çevirisi:

Es ey rüzgâr, gün yok

Gel sevgili, sevgilim

Gel yeşil bahçeye

Kırmızı gül ağacımın altına

4.2.

Ja baraba a zena mi slaba

Ja imam volju da promijenim bolju

Çevirisi:

Ben çapkınım, karım ise hasta

Onu daha iyisiyle değiştirmeye merakım var

4.3.

Moj dragene ja umro mlada

Osta će mi pudra i pomada

Çevirisi:

Sevgilim, ben genç öldüm

Makyajım ve kremim kaldı

4.4.

Moj dragane moje luče bijelo

Hajde drage mi da se uzmemo

Çevirisi:

Sevgilim, gül beyazım benim

Haydi gel evlenelim (K.11)

5. HİKÂYE

Bu konuyla ilgili kendisi de Kırklareli Demirköy doğumlu bir Boşnak olan İsmail Gümüş'ün "Boşnak Türküsü" isimli öykü kitabı vardır. İçindeki 24 öyküden önemli bir kısmının geçtiği yer Velika (Balaban) ve Turle (Hamdibey) köyleridir. Bu kitapta 40 yıl öncesi Boşnak köylerinin yaşayışıyla ilgili halk bilimsel öğeler de mevcuttur. Bu bilgiler yaklaşık 40 yıllık zaman zarfında Kırklareli'ndeki Boşnak halk kültürünün neler kaybettiğini görmemizi de sağlar. O dönemler hemen her evde gusle bulunduğu ve gusle eşliğinde uzun kahramanlık hikâyelerinin anlatıldığı dönemlerdir ve artık çok gerilerde kalmıştır. Şu an kısa hikâye bile hatırlayan ve bunları anlatmaya değer gören kişi sayısı çok azdır.

Bizde çok Boşnak destanları vardı. Gusle ile müzikli söylerlerdi. Kemençeye benzer bir enstrüman, yaylı. Mesela bir kahvede bütün insanlar toplanır. Adam da kahramanlıkları saatlerce anlatır. Muyolar, Haliller falan. Onların çok kalabalık hikâyeleri vardı, çok dinliyorduk. Kaledeki savaşları falan anlatır. (K.24)

5.1. Ben anlatayım bir hikâye. Eskiden karabasan varmış. Çarşamba geceleri örgü yapılmıyormuş. Genç kızlar çok örgü örermiş gece yarısına kadar mum ışığında örerlermiş. Neyse ören kişinin kapısına zincirlerle gelirmiş karabasan. Bir akşam iki tane kız arkadaş toplanıyor. Tabii bunlar hâlâ yaşıyor bir tanesi Saadet'in annesi, anlatıyorlardı. İşte bir akşam oturup örmüşler. Tabii ışık yok bir şey yok. Diyor kapıya geldi zincirlerle, zincirler ötüyor diyor. Kim o diyoruz, ses vermiyor. Ya diyor biri şaka yaptı. Bir camdan bir kapıdan ay diyor ödümüz patladı. Bir de şey anlatıyorlar bununla ilgili. Bıçak koyuyorlarmış kapının üstüne. Karabasan gelmesin diye yastığın altına bıçak, kapının üstüne bıçak. O zaman gelmezmiş. (K.38)

5.2. İğneada'da varmış öyle bir yer. Orda her akşam bir testi su dolduruyorlarmış, sabahsı bakıyorlarmış testi boş. Orda yatan kişi abdest alıyormuş. Ama Kıbrıs Savaşı zamanında, Türkiye oraya çıkarma yaptı ya o zaman yokmuş o testi orada, testi yok, abdest alan şehit yok. (K.14)

5.3. Bak bu söylediği türkünün anlamı çok güzel. Bir tane delikanlı evleniyor, askere gidiyor. Eşini annesine emanet ediyor. Askerden döndüğünde

annesine soruyor -eşim nerde?- diye. O da diyor -ey işte oğlum sen bilmezsin senin eşinin ne olduğunu, kaynıyla damda öpüşüyor- diye yalan atıyor. Çocuk da askerden geldiği o psikolojiyle çıkıyor yukarı. Sorusuz sualsiz karısının kafasını kılıçla koparıyor. Bir de bakıyor ki karısı namazdaymış, abisi gene hiç oralarda yok. (K.4)

6. FIKRA

Genel olarak fıkralarda halkın ortak yaratma gücünden kaynaklanan ince bir mizaha, keskin bir alaya veya erdemli bir yoruma rastlanır.[36] Kaynak kişilerimizin anlattığı fıkralarda da yaşandıkları dönemdeki tarihsel, sosyal olaylardan izler vardır. Ayrıca Pomak köylerine yakın olmaları sebebiyle Pomaklarla atışmaları vardır.

6.1. 89'da Bulgaristan'dan muhacirler geldiler. Jivkof sen de gel muhabbeti vardı ya. Türkiye kapıları açtı. Köylerimizde kahvelere pek bayanlar gitmez. Şimdi Bulgaristan göçmenleri gelmiş burada bir kahveye. Ablam da sabahleyin ekmek almaya çıkmış geçerken duymuş. Kahvede herkes Boşnakça konuşurmuş. Çocuk demiş anne biz Türkiye'ye gelmedik mi? Baksana hepsi Bulgarca konuşuyor demiş. Bu gerçek. (K.27)

6.2. Rahmetli Gündüz abinin çok güzel bir fıkrası vardı. Bu Bursa'ya yerleşen Bulgaristan göçmenleriyle ilgili. Teyzem kızı Hatça. Sen de pılını pırtını toparla, acele et Türkiye'nin Burusa kasabasına gel. Ben girdim Tukaş'a, kocam girdi Tufaş'a. Para kazaniyeriz. Bayağı uzundu o. Gündüz Onat anlatmıştı onu. (K.42)

6.3. Yıllar öncesi kış ayında yukarıda Balaban köyünde gusli çalıyorlarmış. Orda bir Hacı Şemso var almış gusleyi -ha hu- Boşnakça bir şeyler anlatıyor, destan anlatıyor. Bütün kahve tıklım tıklım dolmuş. O ara dışarıdan bir kamyoncu geliyor. Kamyonunu yükletecek 4 tane adam lazım. Kahveye giriyor selam veriyor, hiç kimsede tık yok, herkes başıyla Aleyküm selam yapıyor. Adam gidiyor kapının

[36] M. Öcal Oğuz- Metin Ekici- Mehmet Açа- Dilaver Düzgün- R. Bahar Akarpınar- Mustafa Arslan- Aktan Müge Yılmaz- Gülin Öğüt Eker- Tuba Özkan, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı,* 10. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara 2013, s.200.

dibine oturuyor öyle. Biraz sonra oradan biri işaret yapıyor, yani abdestin var mı gibilerinden. Adam yok diyor. Hemen işaret ediyor git diyor karşıda cami var orda abdestini al. Adam gidiyor karşıdan abdestini alıyor, gelip oturuyor. Destan olayı da 5-6 saat sürüyor. Tık yok kahvede, öksüremezsin bile. Neyse olay bitiyor, adam dört kişi alıyor, aracını yükletiyor gidiyor. Şimdi bir yerde Müslümanlıktan mevzuu açılıyor. Şöyle Müslümanlık, böyle Müslümanlık anlatıyorlar. Adam demiş siz ne diyorsunuz ya? Ben bir orman köyüne gittim. Abdestsiz kahveye sokmuyorlar, sabahtan akşama kadar Kur'an okuyorlar. Adam onu Kur'an bellemiş. Velika'da bu olay. (K.42)

6.4. Lüleburgaz'da bir müteahhitimiz var Boşnak. Çok da iyi bir müteahhittir. Daire satıyor 3 oda biri salon. Ne anladınız bundan? Müşteri 3 oda 1 salon diye gidiyor. Bakıyor 2 oda 1 salon. Kardeşim diyor 3 oda biri salon diyorum ben sana. (K.42)

6.5. Pomaklar geliyor Türkiye'ye. Türkiye'de pazara çıkıyor, manav hıyar satıyormuş. Manav tazelerinden koyuyormuş. Pomak, -eğer demiş Pomak'sam ahmak değilim yeşil salatayı yiyeyim. Bana olmuşlarından ver- demiş. Hani böyle tohumluk oluyor ya onlardan almış. (K.27)

6.6. Boşnak kızını başka bir köye gelin vermiş. Boşnaklarda bir âdet vardır. Kız evlendikten sonra yine gelir evinde 15 gün kalır. Buna bosti diyorlar. Tabii damat da oraya ziyarete geliyormuş. Adamın eşi de demiş ki -Eyy Ahmet Aga damat geliyor kes bir horoz.- Demiş ben 15 gündür hayvan gübresi temizliyorum, gübreni çıkarıyorum tarlaya. Bana demiş çorba, peynir. Damadın geliyor horoz kestiriyorsun. -Ah adam demiş sen bilsen evden ne gübre çıkardı o. Sen bilsen öküz kesersin.- Kızından bahsediyor gübre diye. (K.27)

6.7. Pomakla Boşnak pazara eşek almaya gidiyorlar. Pazarda gezmişler, öteberi almışlar. Pomak eşek almış, aldıklarını yüklemiş. Eve giderken Boşnak da geliyor ama piyade, hiç sırtında bir şey yok. Pomak demiş hani eşek alacaktın. Aşağıdan da bir zavallı geliyormuş. Demiş o gelen benim damadım, eşek o. (K.27)

6.8. Bir yerde beyin satıyorlarmış. Bir Amerikalı, bir Alman, bir Boşnak. Amerikalı demiş benim beynim 1 milyon dolar eder. Dünyada birçok buluşu ben yaptım. Alman demiş benim beynim 1 milyon dolar eder. Benim ürettiklerim sayesinde dünya gelişti. Boşnak demiş benim beynim 5 milyon dolar eder. Neden demişler, sen çok mu bilgilisin? Yok, hiçbir şey bilmiyorum. Benim beynim sıfır, hiç kullanılmamış. O yüzden 5 milyon dolar eder. (İsmini vermek istemeyen kaynak kişi)

6.9. Bu köyde birisi ev yapmak istiyor, evi yapıyorlar. Dört duvar örüyorlar, her tarafı kapatıyorlar. E bu sefer içeri girmeye kapı yok, pencere yok. Bunlar şimdi ne olacak diye düşünürken biri eline elek alıyor. Ekin elediğimiz tenekeden yapılan eleklerden. Güneşi takip ediyor, buradan gelip evin içine girsin diye. Adamın biri onu görmüş, demiş ne uğraşıyorsun? Demişler böyle böyle, biz evi yaptık ama içeri güneş girmiyor. Nasıl olacak bu? Tamam demiş bu kadar para vereceksiniz. Parayı alıyor, bir de eline keser ve testere alıyor. Kesiyor, bölüyor, kapı yapıyor, pencereleri yapıyor. Hadi buyurun şimdi diyor. Bunu bize masal olarak anlatıyorlardı. (K.24)

7. BOŞNAK KÖYLERİNE YERLEŞİMLERLE İLGİLİ SÖZLÜ TARİH

7.1. Balaban Köyüne Yerleşim

"Bizimkiler 1925'te Yugoslavya'dan Kırklareli'ye gelmişler. Kırklareli o zamanlar boşmuş, birkaç gün oralarda dolaşmışlar. O zaman Atatürk böyle toplu göçleri Türkiye'nin her tarafına dağıtıyormuş. Oradan birisi demiş onlara, bakın boş evler var tutun girin o evler sizin olur, yalnız birbirinize gelip gitmeyin anlaşılmasın. Toplu halde yani olmaz. Bunlar da korkmuşlar. Valla biz gidelim bir yer bulalım kimse bizi bulamasın. Buraya gelmişler, köyü görmüşler, köyde kimse yok evler duruyor. Demişler biz buraya yerleşelim. Burada ot çok, orman çok. Bizim zaten geldiğimiz yer de orman köyü. 20-30 hane gelmişler. Hem burada kimse dağıtmaz bizi bir daha demişler. Bir yaz akşamı gelmişler, yukarıda papazın evi varmış, hepsi toplaşmış, o akşam orda konaklamışlar. Bu olay 1925 yılında Hıdrellez akşamı olmuş. Köyün eski ismi Velika. Bulgarların oturduğu zaman da ismi Velika'ymış

herhalde. Bulgaristan'da da aynı isim var. Buradan giden Bulgarlar gittikleri yere de Velika demişler. Bir akşam papazın evinde kaldıktan sonra dağıtmışlar evleri, sen buraya sen oraya. Herkes yerleşmeye başlamış. Bir zaman sonra bunları dağıtmak istemişler. Raif isminde bir adam varmış, bütün orman onunmuş. Ormanda çalışırken bizimkileri sevmiş o adam. Eğer demiş bu insanlardan zarar gelirse ben sorumluyum, göndermeyin bu insanları demiş. Eğer bunları dağıtırsanız benim ormanı kim çalışacak demiş. Sonra göndermemişler." (K.37)

"Ben burada dünyaya gelmişim. Babam 1925'te gelmiş ben de 27'de doğmuşum. Biz Yugoslavya'dan gelme, Novipazar diyorlar. Biz bu köye gelene kadar bu köy on sene boş kalmış. Kimse buraya yerleşmemiş. Sonra bizimkiler burasını beğenmişler. Arazisi düz, suyu bol. Her tarafta nereye gidersen ormanda kaynaklar, 4 tarafta su var. Velika deresi var. Bütün araziler bu dereden sulanabiliyor." (K.18)

7.2. Hamdibey Köyüne Yerleşim

"Benim babam Yugoslavya'dan Senitsa'dan gelme. Şimdi bölündü tabii, Bosna-Hersek'te mi kalıyor bilmiyorum. O zaman göç isteğe bağlı. Babamlar Türkiye'ye istek üzerine geldiler, zorunlulukla falan gelmediler. Devlet buraya yerleştirmiş. Hangi evi istiyorsan girip yerleşiyorsun. Burada çok evler varmış Rumlardan kalma. Bizim evimiz de Rumlardan kalma, tabii tamir yapıldı. Rum evleri hep ikişer katlı hem de çift daire gibi. İlk zamanlar buraya gelenler anlatıyorlardı. Evden eve geçiş yapılabiliyormuş, o kadar sıkmış evler. Evler yakın yakınaymış. Mesela bu yol boyundakiler hep dükkânlar imiş." (K.41)

"Osmanlı zamanında Hamdi Bey adında burada bir kaymakam vardı. Demirköy'de kaymakam olarak iyi bir mücadele ediyor. Sonra milli kuvayiye girmiş, ondan sonra öldürülmüş. Burası Rum köyü olunca eski isim Turulye, yeni ismi Hamdibey. Sonra mübadele yapmışlar, 1925'te bizimkiler geliyor. Onlar gidiyor buradan anlaşmalı yani. Bizim buraya 150 hane geliyor ama kimisi sevmiyor gidiyor. Rumlar burada 950 haneymiş. Her evin altında dükkânlar varmış. Rumlar yaşadığı zaman denizden gemilerle malzeme geliyormuş sonra buradan at arabalarınla Kırklareli'ye aktarılıyormuş. Yakın buradan Kırklareli'ye malı sevk ediyorlar.

Bizimkiler Yugoslavya'nın soğuk yerinden, Erzurum nasıl soğuk. Bizimkiler Yugoslavya'dan Sırbistan'ın Sancak'tan gelmişler. Buraya devlet tarafından, Atatürk zamanında yerleştirilmişler. Ondan sonra burada bir Haydar Doğu[37] var kömürcülük yapıyor. Rumlar bile ona çalışıyorlarmış kömürcü olarak. Ormanda Demirköy'ün sorumlusu oymuş. Ondan sonra bu bizimkiler ormandan anlayınca Atatürk'e demiş burada bırak onları. Yoksa bizimkileri hep Anadolu'ya sevk etmek istemişler, karışsın millet diye. 950 hane olan yerde burada bu caminin olduğu yerde yepyeni bir kilise varmış. Askerler o zaman yıkıyor. Biz hatırlamıyoruz ihtiyarların anlattığına göre. Ondan sonra Yunanlılar bir daha gelmesin diye. Orada ufacık bir yerde kazı bile yapıldı, define arandı. Onlar buradan arabalarıyla, mallarıyla gitmişler. Anlaşmalı, devlet para vermiş onları buradan Edirne'ye kadar götürüyorlar. O zaman çetecilik varmış." (K.23)

"1928'de geldik Yugoslavya'dan orası gâvur memleket tabii. O zaman Türkiye'de göçmen yoktu. Yugoslavya'dan göçmen çekti, Bulgar'dan göçmen çekti, Yunandan göçmen çekti. Bizim soy ismi Yugoslavya'da Süleymanoğlu. Mesela buraya çok kalabalık sülale gelmiş. Ondan sonra o sülaleyi ikiye bölmüşler. Ona o soy ismi vermişler ötekine başka soy ismi. Bak biz dört kardeştik burada hepsinin soy ismi değişik. Arazi işi yüzünden değiştirmişler soyadını. Mesela Üstünellerin devam ederse soy ad devlet o zaman karşıymış o kadar arazi bir sülalenin elinde. Esas benim babamın tarafı Konya'nın Ereğli kazasından Yugoslavya'ya yerleşmiş Osmanlı zamanında. Yugoslavya Yenipazar'dan gelmişler. Bizim Yenipazar'a o zamana kadar gâvur ayağını basmamış. Onlar da vurmuşlar, vurulmuşlar. Babamın

[37] Demirköy 1908 yılında ilçe olmuştur. İlçe iken en hareketli ve imara yönelik devrini Akbaş Kahramanı Kuvayi Milliyeci Köprülü Hamdi Bey'in 1914'lü yıllardaki kaymakamlığı sırasında yaşamıştır. Hükümet binası, jandarma dairesi, cezaevi bu yıllarda yapılmışlardır. Demirköy'de belediye örgütü 1926 yılında kurulmuştur. Bu yıllarda Demirköy'de 1200 Rum, 95 dolayında da Bulgar aile vardır. Balkan ve Birinci Dünya Savaşından sonra 1920-1922 yılları arasında Demirköy bu kez Yunan işgaline uğramıştır. Bu işgal iki yıl sürdü. Bu yıllarda Demirköy 25-30 hane kadardır. Balkan Savaşı sonrası İstanbul Antlaşması gereğince Demirköy ve Kırklareli bölgesindeki Bulgarlardan sonra Rumlar da gönderilmişlerdir. Milli Mücadele sırasında Demirköy bölgesi, Türk Müfrezelerinin işgal kuvvetleriyle mücadele ettiği bir bölge olmuştur. İğneada'da oturan, halkın İğneadalı Haydar Bey diye andığı Haydar Doğu, bu müfrezelere büyük yardımlarda bulunmuştur, onların iaşe ve para ihtiyaçlarını karşılamıştır. Bu isim kaynak kişilerimizin anlatımında Balaban ve Hamdibey köylerine kalıcı iskân edilmelerini sağlayan kişi olarak geçer. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Nazif Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli,* Kırklareli Belediyesi Yayınları, Kırklareli 1995, s. 530-540.

bir amcası orda vuruldu. Onlar Yenipazar'a gâvur sokmamışlar Senitsa bizim kazamız. Yugoslavya'dan buraya deniz yoluyla gelmişler Tekirdağ'a. Devlet göstermiş burayı, o zaman mecbur. Bak bizim göçmen Kars'ta vardı, Elazığ'da var, Şırnak'ta vardı. Her tarafa dağıttı Osmanlı, o zaman memleket boş. Nüfusa göre arazi verdiler. Babama verilen arazi 70 dönüm var. Herhalde o zaman kişi başına onar dönüm yer verdiler. Boş arazileri de bizimkilerden bazıları sahiplenmiş." (K.28)

"Ben burada doğdum, babam da burada doğmuş. 1925'te gelmiş bizimkiler Cumhuriyet yeni kurulduğunda. 1930'da babam dünyaya gelmiş. Şu an 85 yaşında, sağ. Köy Sırbistan'ın Sancak bölgesinden göç alıyor buraya. Geçici iskâna tâbi tutuyorlar. Aslında gideceğimiz yer Elazığ'mış. Buradan bir grup gidiyor, telef oluyor yollarda. Burada kaldıktan sonra Haydar Doğu diye bir ağa varmış, Kurtuluş Savaşı'nda Türk çetelere çok yardımcı olmuş. Atatürk de ona teşekkür mahiyetinde Demirköy ormanlarını veriyor. O da Atatürk Alpullu'ya fabrikayı açmaya geldiğinde ona rica ediyor. Buradaki Boşnakları bana bırak diyor. Adamlar Türkçe bilmiyor, para istemeyi bilmiyor. Ver kırbacı çalıştır hesabı kömür işine, odun taşımaya. İş az, herkes iş arıyor. Onların da işine gelmiş zaten. Sormuşlar nereye gitmek istersiniz? Bizimkiler kayın ormanlarının olduğu yeri isteriz demişler. Kayın suyu içmek istemişler. Kayın suyu tatlı oluyor, kaynak suyu." (K.8)

"İlk 1924'te geliyorlar Sırbistan'dan. Sonra 1933'lerde geliyorlar. Onlar da Sancak bölgesinden geliyor, Senitsa ilçesinden. 57-58'de gelenler oldu az bir şey. Ama bizim köyün ağırlığı 24 ve 33'tür. Hatırlıyorum 57'de dedemle babam vesika yapardı oradaki akrabalara, davetiye yani. O zaman da bir kısım geldi fakat onlar oranın sistemine alışmışlar. Adamlar buraya bir geldiler 3 ay çalış 9 ay yat. İşlerine gelmedi, hepsi İstanbul'a gitti, fabrikalara falan yerleşti." (K.42)

"Sancak'tan gelenler karışık. Belli süre öncesinden Müslümanlığı kabul edenler. Mesela benim soyum 1800'lerin başlarında kan davasından sonra Müslüman olmuş. Kan davasından kaçıyorlar, 3 kardeş Müslüman oluyor. İkisi geri dönüyor. Fakat o bizim başlangıç dedemiz dönmüyor, Müslümanlığa devam ediyor. Gittim onların hepsini buldum ben. Aslen biz Karadağlıyız. Oradan bir yazar bize bir kitap verdi. Türkiye'ye gelenlerden en son bizimkileri de almışlar ondan sonra kesiliyor

olay. O kitaptan bulduk. Bahtiyar Bey benim amcaoğlum, onunla birlikte gittik akrabaları bulduk. Adamlar Sırp şimdi orada. Bahtiyar Bey diyor -yahu kalk gidelim, bu adamlar keser bizi, bunlar çetnik- falan. Ama adamlar müthiş misafirperver, bırakmıyorlar. Hanımını kilere gönderiyor, evde ne kadar güzel yiyecek varsa devamlı taşıyorlar bize. Müthiş misafirperverler." (K.42)

7.3. Gökyaka Köyüne Yerleşim

"Gökyaka köyüne 1925 yılında Novipazar'dan gelmişler. 2 ayrı köken, yedişer haneden 14 hane olarak gelmişler. Büyükbüceler ve Özkullar olarak. Bizimkiler Yenipazar'ın Çepnel köyünden gelmiş. Ötekiler yine Yenipazar'ın Dolan köyünden gelmişler. Orası da böyle ormanlık, dağlıkmış. Orada bir bozgunluk olmuş. Onlar da Türkiye'ye kaçmışlar. Edirne'de bir zaman kalmışlar ama dil yönünden barınamamışlar. Çünkü bizimkiler Boşnak dilinden başka dil bilmiyor. Kırklareli'nin beri tarafında Üsküp var, orada birkaç zaman kalıyorlar. Orada da orman yok, odun yok diye çile çekmişler. Burasını duymuşlar, bu köyde Bulgarlar yaşıyormuş. Onlar da Bulgaristan'a kaçmış, boş kalmış bu köy. Bulgarlar zamanındaki ismi Mağlevit. Boşnakça Maglovit sisli demek. Şimdi ise Gökyaka. Geldiklerinde Bulgar'dan kalan evler varmış. Aşağı yukarı 80 hanelik bir köymüş burası. Buraya gelince bizimkileri Elazığ'a sürgün etmek istemişler. Bayağı bir kişiyi oraya göndermişler. Bizimkiler ahbapları sayesinde burada bıraktırılmışlar. Burada şimdiki nüfus 70 kişi. Gençler kaçtı buradan. Çerkezköy, Kapaklı ve Kırklareli'ne gittiler." (K.12)

7.4. Balkaya Köyüne Yerleşim

"1912'de Yugoslavya'dan gelmişler, burada orman çok diye buraya yerleşmişler. Hatta amcam önce Edirne'ye gelmiş. Hanımı demiş kalalım Edirne'de, Yunan kaçmış bütün binalar boş, geç yerleş istediğin yere. Yok demiş olmaz burada Yunan, Bulgar yakın olmaz demiş. Kaçmışlar, gelmişler buraya. Buraya geldikten sonra Yunanlılar göç ederken babamı, bir de Bekir Ağayı almışlar Edirne'ye kadar götürmüşler, babam onların eşyasını götürsünmüş. Orda bir kaymakam varmış. Siz geldiğiniz yoldan geri dönerseniz bunlar sizi yolda keser demiş. Kaymakam demiş ben sizi buradan Çerkezköy'e göndereyim. Çerkezköy'e gittikten sonra oradan Vize'ye gitmişler, sonra buraya gelip yerleşmişler. Çünkü buradan devamlı akın

Yunana doğruymuş. 15'ten sonra Manika'da şurada Manika var Saray'ın Manikası. Oraya kapatmışlar herkesi camiye, yakacaklarmış. Türkleri yakacaklarmış. Bunlara -Atatürk geliyor- demişler. Artık herkes kaçan kaçana. Yani orda işkence görünce Yunanlılardan Bulgarlardan Vize'ye gelmişler. Ondan sonra Hasbağ köye gitmişler orada da pek geçinememişler. Bu sefer devlet demiş sizi Anadolu'ya gönderelim. Onlar bakmışlar burayı sevmişler, gitmek istememişler. Buranın eski ismi Afurtos'tu, sonra devlet Balkaya ismini verdi. Eskiden Rum köyüymüş burası. Mezarlık vardı ama bizimkiler geldiğinde kimse yokmuş, hepsi gitmiş. Hatta buraya yakın Boşnak köyü var Aksicim, orada eskiden Yunanın karakolu varmış."(K.14)

"1912'de Balkan Harbi sürdüğü esnada bizimkiler oradan uzaklaşıyorlar. Bosna vilayetinden Kırklareli vilayetine gelmişler. Buraya yerleşiyorlar bir daha dönmüyorlar. Tabii Balkan Harbi'nin zulmünden kaçmak için gelenler çoluk çocuk. Aklı başında gelen insan çok azdır. Balkan Savaşı'ndan sonra gelenler de bir kısmı Çanakkale'ye gidiyor. Ordayken Balkan Harbi sırasında birkaç defa yer değiştirmişler. Mesela bir köyde yaşıyorlar, Sırplar geliyor, oraları işgal edecek hemen yer değiştiriyorlar, uzaklaşıyorlar. Ondan sonra Balkan Harbi alabildiğine gidince İstanbul'a geliyorlar. Sirkeci'nin orda Eminönü'nde birkaç hafta kalıyorlar sonra demiryoluyla, bir kısmı da yaya olarak bu tarafa gelmişler. Benim dedem çocuk gelmiş, askerliğini burada yapmış. Babaannem anlatıyordu Kurtuluş Savaşı esnasında Manika camisine kapatmışlar çoluk çocuğu yakmak istemişler. Bir iki gün orada tutsak ediyorlar. Yunanlılar Bulgar'la onlara nasıl eziyet ettiklerini canlı anlatıyordu. Bu arada Mustafa Kemal'in süvarileri geliyor, kurtarıyor onları." (K.21)

7.5. Aksicim Köyüne Yerleşim

"Biz 1912'de gelmeye başladık. 3-5 hane geldik, sonra teker teker birbirini çağırdılar. Bosna'dan Novipazar'dan geldik." (K.2)

"Bizimkiler Balkaya'daymışlar. Rum komutan onların hepsini yakacakmış. Çayırın ortasında ot gibi birbirine bağlamış onları. Sonra Akpınar köyünden bir genç pusula getiriyor Rum komutanına veriyor. Atatürk geliyor diyorlar, hepsi kaçıyor. O akşam Kıyıköy'den denizden kaçıyorlar. Biliyorlar ya Müslümanlar domuz eti

yemez. Rumlar buradan giderken sığır, manda hepsini vuruyorlar yalnız domuzları bırakıyorlar. Kendi mallarını ziyan verip gidiyorlar." (K.2)

"Bosna'da devamlı savaş varmış, Müslümanları istemiyorlar. 12-13'te bizimkiler buraya gelmişler. Ben babamın yaşadığı kasabaya gittim. Foça Sarayevo'ya bağlı, gittim orada en yaşlısını buldum, dedim bizim sülaleden burada kalan var mı? Yok dedi bilmiyorum. Bayraktar sülalesi bütün bir köy var ama orada da bizi bilen yok." (K.9)

Bilgileri şöyle bir toparlarsak şu sonuçlar ortaya çıkar: Kırklareli'nin Demirköy ilçesine bağlı Boşnak köylerine halk 1925'te gelip yerleşmiştir. Onlar geldiğinde eskiden Rumların ya da Bulgarların oturduğu evler boştur. Eski sahipleri çoktan gitmiştir. Boşnaklar gelince dağlık ve ormanlık olması sebebiyle geldikleri yerdeki köylerine benzettikleri bu köylere yerleşmişlerdir. Ormanda çalışmaya başlamışlardır. Vize ilçesinin köylerine gelen Boşnaklar 1912 yılında Balkan Savaşları'nın devam ettiği bir zamanda geldikleri için Rumlarla karşılaşmışlardır. Rumların onları birbirine bağladığı ve yakmaya niyetlendiği bir anda bir emir sayesinde kurtulmuşlardır. Rumlar göç ettikten sonra da Balkaya ve Aksicim köylerine yerleşmişlerdir, ormanda çalışmaya başlamışlardır.

II. BÖLÜM

TOPLUMSAL UYGULAMALAR, RİTÜELLER VE ŞÖLENLER

"Ritüel, bir örnek üzerine kalıplaşmış davranışlar ve töreler bütünüdür… Fransız sosyoloğu Emile Durkheim, ritüellerin toplum içindeki fonksiyonlarını dört grupta toplamıştır.

1. Ritüel, ferdi toplumda yaşamak için gerekli düzen bağının sıkılığına, acı çekmeye hazırlar, bu yolla onu eğitir.

2. Ritüel, fertleri bir araya getirir, onlar arasındaki toplumsal bağları güçlendirir, ortaklığı pekiştirir.

3. Ritüellerin toplumda, canlandırıcı etkisi vardır. Geleneklerin sürmesi, inançların tazelenmesi, değer yargılarının, törelerin kökleşmesine yardım ederek toplumda müşterekliği, paylaşmayı, bütünleşmeyi sağlar.

4. Toplumun bir üyesi olmanın mutluluğunu verir. Özellikle toplumun bunalımlı dönemlerinde, kişilerin coşku ve duygularını beraberce dile getirmelerine imkân tanıyarak bozulan dengeleri düzeltir.

Arnold van Gennep, fertlerin veya toplumun bütününün bir çağdan diğerine, bir meşguliyetten bir başkasına geçişte ortaya çıkan geçiş ritüelleri üzerinde durmuştur. Geçiş törenleri bir halden diğerine geçişte "eşikte" basamağında yapılır. Aday bu basamakta ne önceki ne sonraki durumun mensubudur."[38] *"Geçiş ritüelleri (fr. les rites de passage) olarak ifade edilen uygulamalar, bireyin çeşitli boyutlardaki 'sınırı geçme' olayını ve toplum içerisindeki statüsünün değişimini anlatan ve belirli kurallara bağlanan geleneksel ve dinsel törenlere verilen addır".*[39] *"Bu ritüeller bir halden diğerine geçişi psikolojik olarak kolaylaştırırken, kişiyi yeni durumun üyesi olma konusunda şartlandırır ve eğitir. Toplum içinde önemli olayları belli bir düzen içinde yaşamayı sağlar ve düzeni korur."*[40]

Yukarıda, çalışmamızda çok geçen ritüel kavramının tanımı ve fonksiyonları verilmiştir. Biz de çalışmamızın bu bölümünde geçiş ritüellerinden

[38] Umay Günay, "Ritüeller ve Hıdrellez", *Millî Folklor*, 1995, Yıl 7, Sayı 26, s.2.
[39] Meral Ozan, "Geçiş Ritüelleri ve Halk Masalları", *Millî Folklor*, 2011, Yıl 23, Sayı 91,s.73.
[40] Umay Günay, a.g.m., s.2.

başlayarak araştırma sahamızdan derlediğimiz ritüel, şölen ve uygulamalara yer verdik.

1. DOĞUM

İnsan hayatındaki geçiş dönemlerinin başlangıcı doğum olayıdır. Bu önemli ritüel etrafında birçok kalıplaşmış âdet oluşmuştur. [41] Kökeni çok eskilere dayanan bu âdetler hamilelik döneminden başlayarak doğum anı ve doğum sonrası dönemde görülen birçok uygulamayı içerir. Bu uygulamaların amacı; öncelikle çocuğu ve anneyi çevreden gelebilecek, görünen ve görünmeyen her türlü tehlikeye karşı korumaktır. Diğer hedef ise çocuğun gelecek yaşantısında ve kişiliğinde olumlu biçimlendirmeler yapabilmektir. Örneğin; bebeğin göbek bağının cami ya da okul avlusuna gömülmesi onun ileride okumuş biri olması, dinine bağlı biri olması beklentisinin yansımasıdır. Bir başka örnek bebekleri yaşamayan ailelerin Yaşar, Dursun gibi isimler koymaları yeni doğan bebeklerinin yaşaması temennisinin dışa vurumudur. Ya da sürekli kız çocuğu olan ve erkek çocuk isteyen ailelerin son kız çocuklarına Döne, Döndü, Yeter gibi isimler koymaları buna işarettir. Bütün kültürlerde olduğu gibi Boşnak kültüründe de doğum olayının sevinci ve yeri ayrıdır. Boşnak köylerinden bu konuyla ilgili topladığımız inanmalar şunlardır:

1.1. Doğum Öncesi

1.1.1. Bebeğin Cinsiyetini Anlamaya Yönelik Uygulamalar

- Hamile kadının yanından geçerken ondan habersiz kafasına bir tutam tuz konur. Hamile kadın burnunu kaşırsa oğlu, dudaklarını ellerse kızı olacak derler. (K.4)
- Hamile kadının karnı sivriyse oğlu olacak derler. Affedersin arkası büyüdüyse kızı olacak derler. (K.4)
- Hamile kadından habersiz bir minderin altına bıçak, bir minderin altına makas konur. Hamile kadın makasın olduğu mindere otururşa kızı olacak, bıçağın olduğu mindere otururşa oğlu olacak derler. (K.4)

[41] Sinan Gönen, "Dede Korkut Hikâyeleri'nden Günümüze Yansıyan Doğum Âdetleri", *TÜBAR*-XVIII-/2005-Güz, s.1-2.

Son maddeyle ilgili olarak, ölünün üzerine şişmesin diye bayan ise makas, erkekse bıçak konulması bu uygulamanın devamıdır diyebiliriz. Ayrıca bazı yörelerde erkek bebek doğunca çeyiz sandığına bıçak, kız bebek doğunca makas konulması geleneği bu durumla bağlantılıdır denilebilir.

1.1.2. Hamilelik Süreci

- Hamile kadın hamileliği boyunca saç kestirmez, diş çektirmez. (K.22)
- Su hortumunun üzerinden atlamaz. Atlarsa kordon dolaşıp bebeği boğar derler. (K.22)
- Balık yiyemez. Bebek balık gibi ses çıkarırmış.(K.22)
- Bir yere gittiğinde izin almadan bir şey yerse sonra neresini kaşırsa çocuğun orasında doğum lekesi oluşurmuş. Yüzünü kaşıdı diyelim bebeğin yüzünde doğum lekesi oluşurmuş.(K.22)
- Hamile kadın arkadaşının evine falan ziyarete gittiğinde bir eşyayı beğenip çok güzel dediği zaman o eşyayı ona vermek gerekirmiş. Yoksa o nesneyi fareler kemirirmiş. (K.22)
- Doğuma kadar anne bir yere gittiğinde bir şey istediği zaman evde yoksa o eve zarar veriyormuş. Fare ya da ona benzer zararlı bir şey geliyormuş. Hamile kadın geldiği zaman illa ki bir şey verilir, ya bir şeker ya da su. İçsin, yesin de hani istediğini alamadı ama bari bir şey yiyip de çıksın. (K.38)
- Hamile kadına karabasan çok basarmış. (K.22)

1.2. Doğum Sonrası

- Doğururken yanında kim varsa bebek onun kucağına verilir. (K.4)
- Evde doğan çocukları göbeği kesildikten sonra hemen yıkarlar, kundaklarlar. Tuzlamazlar. Kundağı önceden işlenir, patiska üzerine işleme yapılır. Kundak bağı da yünden örülür iki parmak genişliğinde. Gitgel haroşe örülür, bir karış kala ikiye bölünür bağlamak kolay olsun diye. O ikiye ayrılan bağ ayakucunda bağlanır. Çocuğu put gibi kundaklardık. Sonra beşiğe koyardık ya da çingene salıncağına koyardık. Yer beşiği tahtadan olurdu. Onu yapan ustalar vardı. Ustalar derken dedeler zaten usta. (K.4)

Fotoğraf 1: Aksicim köyünde halen kullanılmakta olan beşik örneği.

- Bebeğin ilk banyosunu doğduğu gibi yaptıranlar var. Üç günlük ya da yedi günlük olunca yıkayanlar var. İlk banyosundan sonra kırkına kadar her gün yıkanır kırkından sonra Pazartesi ve Perşembe günleri yıkanır. (K.31, K.32, K.41)
- Boşnaklarda bebek tuzlanmaz.[42] (K.4, K.31, K. 38, K.41)
- Yedinci gün yıkarken suyunun içine altın atıyorlar. Altın yüzük atılabilir. Altın gibi değerli olsun diye atarlar. (K.38, K.41)

1.2.1. Çocuğa İsim Verme

- Çocuğa ismi hemen doğduğu gibi de verilebilir 3 gün içinde de verilebilir. Ezan okumayı bilen, kâmet getirmeyi bilen herkes bebeğe ismini verebilir. İmam çağrılabilir, eskiden dedesi ezan okuyup ismini söylüyormuş. (K.1, K.4)
- Çocuğa isim verirken sağ kulağına ezan okuyoruz sol kulağına kamet getiriyoruz. Üç sefer de çağırıyoruz ismini kulağına. (K.1)

[42] Sadece Balaban köyünden bir kaynak kişimiz bebeğin ikinci gün tuzlandığını söylemiştir.

- Şimdi daha çok modern isimler konuluyor, eskiden büyüklerinin ismini koyarlardı. Benim çocuklarımın sadece bir tanesinin ismini ben koydum. Ötekilerine annem abilerimin isimlerini koydu. (K.1)
- Kıyamet günü o isimle kalkılacağı için çocuklarınıza güzel isimler verin derler. Kur'an-ı Kerim'den olsun ama anlamı güzel isimler olsun diyorlar. Anne babalar en çok vebali çocuklara verdikleri isimden çekecekler. Nas suresinde Minel cinneti vennas var ya Minel ismini çok seviyor insanlar. Ama o cin ismiymiş, konulmaz diyorlar. (K.4)
- Eskiden çocuğun ismini büyükler seçerdi. Kerem'in ismini lise çocukları seçti. Sonra imama sorduk, anlamı çok güzel diye koyduk. Büyük oğlumun ismini ben seçtim kimse müdahale etmedi. Galatasaray futbolcusu Tanju Çolak vardı. Onun oğlunu televizyonda gördüm. Çok yakışıklı bir çocuktu, daha böyle 3 yaşlarında falan, saçını böyle yuvarlak kesmişler. İsmi Anıl'dı. Dedim benim oğlum olursa Anıl olacak. Evlendim, çocuk doğdu, hiç kimse müdahale etmedi adı Anıl oldu. (K.4)
- En çok tercih edilen erkek isimleri; Ahmet, Mehmet, Hasan, Hüseyin, Recep, Şaban, Ramazan, Fatih, Mustafa, Ömer, Abdullah, Salih, Süleyman, İbrahim. (K.1, K.14, K.23)
- Kız isimleri; Fatma, Ayşe, Zeynep, Hatice, Mevlüde, Hankiye, Emine, Muniba, Sayıba. (K.9, K.14, K.23)

1.2.2. Lohusalık Dönemi

Doğum sonrası lohusalık dönemi yani hem annenin hem de çocuğun geçireceği ilk kırk gün çok önemlidir. Annenin ve çocuğun çeşitli tehlikelere maruz kalabileceğine inanılan ve ona göre tedbirler alınan bu kırk günlük sürenin bitiminde "kırklama" adı verilen bir tören yapılmaktadır. Kırklama; çocuğun doğumundan sonraki kırkıncı günde yıkanması geleneği olup asıl amaç yeni doğan çocuğa yönelik bir tehlike olan kırk basmasını önlemektir.[43] Bütün Türk kültür coğrafyasındaki halklarda olduğu gibi Boşnaklarda da doğumdan sonraki kırk gün önemlidir. Çeşitli uygulamalarla lohusa kadın ve bebeği tehlikelerden korunmaya çalışılır.

- Lohusaya ziyarete gelenler hoşaf getirir. (K.38)

[43] Selma Ergin, "Bulgaristan İslimye İli Kazan İlçesi Türk Halk Kültüründe Kırklama Geleneği" *II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri,* Ankara 2001, s.215.

- Lohusaya yemek yaptırılmaz. Akrabaları yemek getirir. (K.4, K.38)
- Lohusa yalnız bırakılmaz. Bırakılırsa yanına Kur'an-ı Kerim konur. Beşiğin üstüne eşinin giydiği bir kazak ya da gömlek bırakılır. Süpürgenin sapı aşağıda püsküllleri yukarıda kapının arkasına konulur. (K.38)
- Lohusa kadının sütü üzüntüden veya nazardan kesilebilir. Benim sütüm nazardan kesilmişti. Ben çok zayıf bir anneydim ama çok sütüm vardı. Benim akrabam çok sütüm olduğunu gördü. Ah dedi -şeytana bak bu kadar kuru kadından bu kadar süt çıksın-. O dedikten sonra bir daha süt müt kalmadı, geri de gelmedi. (K.4)
- Kırkı çıkmayan bebek yalnız bırakılırsa cinlerin o bebeği değiştireceğine, yerine kendi çocuklarını koyacağına inanılır. (K.26)
- Aynı zamanlarda doğan çocuklar bir araya getirilmez. Kırkları karışırmış. Bir tanesi gerilermiş, bir tanesi daha çok gelişirmiş. (K.26)
- İki tane kırkı çıkmamış bebek karşılaştığında aralarında su dökülür. Kırk basığı olmasın diye. (K.39)
- Kırk karışması vardı. Hatta Kıyıköy'de bir kadın vardı, kırk ayırıyor derlerdi. Kırkı çıkmamış iki bebeği karşılaştırmazlardı. (K.4)
- Al basması diye bir şey yok bizde. (K.26)
- Al basmasına benzer bir şey çocuklara oluyor. Oğluma oldu. 1,5 yaşına kadar yanakları kıpkırmızıydı. Onun üzerinden kabuk tutuyordu, o kabuğun altından irin akıyordu. Affedersiniz o zaman bebeğin kırkı çıkmadan cenabet insan gelmiş diyorlardı. Okuttum da şifasını zor buldum. (K.4)

1.2.3. Kırk Uçurma İle ilgili Uygulamalar

"Bebeğin doğumundan sonraki 40. gününde yıkanması geleneğinin özündeki gaye, temizliğin temelindeki su ve yıkanma vasıtasıyla doğum esnasında ve sonrasındaki kırk günlük süre zarfında kirli sayılan annenin temizlenmesini, bir takım hastalıklara ya da kötü ruhlara karşı güçlü duruma gelmesini sağlaması; yeni doğmuş çocuğun da artık topluma kabul edildiğinin ilan edilmesidir."[44]

[44] Selma Ergin, a.g.m., s.219.

- Bebeğin kırkı çıkınca yıkarlar, yıkanma suyuna kırk tane taş toplarlar atarlar. Suya ayrıca altın koyarlar, tuz serperler. (K.26)
- Yarı kırkı diye bir şey yok onu şimdi çıkardılar. İnsanlara kırk gün çok geliyor. (K.4, K.26)
- Kırk uçurmaya evi daha yüksekte olan birine gidilir. Çocuk hep yükselsin, büyüsün diye. Haber verilir, oturmaya gidilir. Evin kapısından ev sahibi çocuğu içeri alır. (K.38, K.41)
- Kırk uçurmaya gidilen evin sahibi çocuğa demir para verir. Demir gibi sağlam olsun diye. (K.39)
- Kırk uçurmaya gidilen evin sahibi bebeğin ellerini unlar, kaş yapar, bebek erkekse bıyık yapar. Yaşlılığını görsün, uzun ömürlü olsun diye yapılır. (K.38)
- Boşnaklar kırk uçurma merasimine Babina derler. 41. gün anneannenin evine gidilir. Anneanne bebeğe ve bebeğin anne babasına ayrı ayrı bohça hazırlar. Bohçada bebek için kıyafet, havlu, çorap, battaniye gibi ihtiyaçlar bulunur. Bebek için dualar okunur. Babina merasimine gelenler bebeğe hediye getirir. Bu yönüyle bebek mevlidine de benzer. (K.26)

1.2.4. Bebeklik ve Çocukluk Dönemi İle İlgili Diğer Uygulamalar

- Bebeğin göbek bağı yaklaşık bir haftalıkken düşer. Okusun diye okul ya da cami avlusuna gömülür. (K.38)
- Bebeğin saçı bir yaşına kadar kesilir ve kesilen saç toplanır. Ya da en geç 1 yaşında saçı kesilir, tartılır. O saçın gramı kadar ihtiyacı olan birine altın verilir. Sonra o saçlar gömülür. Çünkü gömmek sünnettir dinimizde. (K.4)
- Çocuğun dişi çıktığında ilk gören hediye alır. En basitinden iç çamaşırı alır. (K.4)
- Bebek 9 aylık da konuşabilir, 2 yaşında da konuşabilir. İki yaşında hâlâ konuşmuyorsa dil bağı kesilir. Ama dil bağı herkeste olmuyor, bazı çocuklarda oluyor, kesilmesi gerekiyor. Bilinçli insanların kesmesi gerekiyor. Ya da doktorlar kesiyor. Sergenli hoca arkadaşım vardı onların orda konuşmayan çocuğa hayvan çanlarından su içiriyorlarmış. Çan sürekli tangırdıyor ya o da konuşsun diye. (K.4)
- Yürümeye başlayan çocuğa adım kolacı yapılır. Lokma yaparlar Boşnakça "kolaçiç" derlerdi. (K.4)

- Büyüdüğü halde yürüyemeyen çocuğun ayaklarına kırmızı kurdele bağlarlar. Cuma günü cami önüne götürüp dayısına kurdeleyi kestirirler yürüsün diye. Bir de oklavaya tutturup yürütürler yürümeyen çocuğu. (K.4)
- Çocuğa nazarlık da, muska da takılmaz. Hiçbir şey takmadım, kendim dua okuyordum. Yanıma o küçük Kuran-ı Kerimlerden alırdım, bir de mendilin içine ekmek parçası bağlardık. Gece bebekle bir yere çıkacaksam battaniyesinin yanına sarardım. (K.4)
- Uyumayan çocuğun yastığının kenarına ineğin ağzının sağ tarafında getirdiği çiğnenmiş ottan alınır, konur. Çocuk uyusun diye bu uygulama yapılır. (K.7)
- Kayınvalidenin ve kayınbabanın yanında çocuk sevmek ayıplanırdı. (K.4)
- Eskiden çocuklara terbiye vermek için dövülürdü ama şimdi dayak kalktığı için dövülmüyor. Şimdi çok sevdiği bir şeyi almazsın ya da oynamasına izin vermezsin. Öyle çok büyük cezalar değil. (K.4)
- Dinimize göre yedi yaşından sonra kız ve erkek kardeşlerin odasını ayırmak gerekir. (K.4)
- Burada kız ve erkek çocuklar birlikte oynayabiliyor. Çevremizde zaten kız çocukları yok. Ama şimdilerde biraz daha dikkatli olmaya başladık. Çünkü şimdiki çocuklar her türlü bilgiye sahip. (K.4)
- Eskiden oyuncak yoktu. Kara lastiklerin içine kum doldurup arabacılık oynardık. Mısır koçanından manda yapardık, mısır koçanını yan yana iple bağlardık onlar bizim mandalarımız olurdu. Dişbudak ağacından zurna şeklinde bir şey yapar, üflerlerdi. (K.4)
- Şimdi gençler fazla çocuk istemiyor. 1-2 tane yetiyor. Geçim sıkıntısından korkuyorlar, biz gene korkmuyorduk. (K.1)
- Boşnak böreğini anneler kızlarına 12 yaşından itibaren öğretmeye başlarlar. Anneler kızının elinin üzerine oklavayla hafifçe vurur. Anneden kızına geçsin, o sürdürsün börek yapmayı diye vurulur. (K.20)
- Çocuğu olmayanlar evlatlık alabiliyor. Daha çok akrabalarından evlatlık alıyorlar. (K.4)

2. SÜNNET

- İlkokul 4-5'ten çıkan çocuk sünnet edilir. Eskiden sadece sünnet mevlidi yapılırdı. Şimdi ilk olarak mevlidi yapılıyor, akşama da eğlencesi oluyor. Sünnet düğünleri bir gün oluyor. Sünnet alayı gelin alayı gibi yapılıyor, çocuk arabayla gezdiriliyor. (K.4, K.41)
- Eskiden sünnet olacak çocuk bir hafta sünnet şapkasıyla gezerdi. Sonra karasaban denen şeyle sünnet olur giderdi. Doktor yoktu, sıhhiye dediğimiz sünnetçi gelirdi. O zaman da sünnet çocuğunun odasını süslerlerdi ama şimdiki gibi değil. (K.23)

Fotoğraf 2: 20 yıl önce çekilmiş sünnet çocuğu fotoğrafı.

3. ASKERLİK

- Askere gidecekleri asker aileleri ve yakınları sırayla yemeğe alır. Askerlere iyi bakılır. Askerler gitmeden önce son gece davul zurna tutulur, oynanır, ağlanır. Sabah olur yine toplanılır, davullar çalar. Köyün çıkışına kadar oyunlar oynanır, marşlar söylenir. Sonra imam gelir, dua edilir. Askerler tek tek herkesin elini öperler, helallik alınır. Onları uğurlayan erkekler helalleşirken askerlerin eline para sıkıştırır.

Gücü yeten akrabaları, komşuları da para verir. Konvoy olur, arabalarla garajlara kadar gidilir, uğurlanır. (K.7, K.23)

- Çocuğu askerden dönen aile camide ya da kendi evinde mevlit okutturabilir. Kurban adadıysa kurban keser. (K.9)

4. DÜĞÜN

Evlilik; doğum ve ölüm arasında yaşanılan en önemli olaydır. Belirli bir yaşa gelen, maddî yükümlülüğü kaldırabilecek durumda olan ve kendini hazır hisseden her bireyin evlenmesi yaşamın doğal ilerleyişinin bir getirisidir. İnsan soyunun devamı, milletlerin bekası için insanların evlenerek bir aile oluşturması zorunludur. Aile kurumu toplumun çekirdeğini oluşturur. Ailenin temelleri ne kadar sağlam atılırsa, toplumun yapısı o kadar sağlam olur, bu da evliliğin ne kadar sağlam temellerle atılmış olduğuna bağlıdır. Şüphesiz tarihî süreç içerisinde evlilik olayına gereken değeri veren Türk milleti, bu olay etrafında geçerliliği olan birçok âdet oluşturmuştur.[45] Bu bölümde Kırklareli genelinde olmayan, Boşnak köylerine özgü birkaç gelenek özellikle dikkatimizi çekmiştir. Örneğin; gelin alayının mutlaka köprünün üzerinden geçirilmesi, gelinin suya mendilini atması bunlardan birisidir. Sağdıçtan biraz farklı görevleri olan yüzük kaynı (Boşnakça djever) geleneği olması, kına gecesinde gelinin birden çok kıyafet (Boşnakça dimija) giymesi sayılabilir. Boşnak köylerinden düğün konusuyla ilgili topladığımız bilgiler şunlardır:

4.1. Evlenme Yaşı

- Şimdi erkeklerin evlenme yaşı 30-35 oldu. Neredeyse kırkı buldu. Eskiden 15 yaşında bile evleniyorlardı. (K.4, K.26)
- Okul okuyanların, eğitimi öğretimi tamamlamak isteyenlerin evlenmesi 25'i buluyor. Burada 17-18 yaşında kaçan da var. (K.4)
- Bu zamanda kız olsun, erkek olsun evde kalanların sayısı daha çok. (K.4)

[45] Sinan Gönen, "Dede Korkut Hikâyeleri'nden Günümüze Yansıyan Evlilik Âdetleri", *Millî Folklor,* 2006, Yıl 18, Sayı 69, s.62.

4.2. Gelin Ve Damat Adayında Aranan Özellikler

- Alınacak kızda endamına bakarlar, bir de maddiyata bakılır. Şimdi daha çok maddiyata çevrildi. (K.4)
- Damadın soyuna sopuna bakılır. Soyu iyiyse kızı tereddütsüz verirler. Zenginlik aranmaz. Ailesini geçindirecek kadar bir işi olması yeterlidir. (K.12)
- Kız evde kalacak bile olsa sarhoş adama kesinlikle kız verilmez. (K.12)
- Akraba evliliği kesinlikle yok. Ancak akraba olduğundan haberi olmazsa, ailesine sormadan kaçırırsa o şekilde evlilik olabilir. (K.1, K.12)
- Komşu kızına bakılmaz. Evin kızı olarak görülür. (K.4)
- Arkadaşının kız kardeşine de bakılmaz. Karakterimize sığmaz. (K.4)
- Boşnaklar Pomaklarla çok iyi anlaşır. Kız alıp verirler. (K.1)
- Beşik kertme şeklinde evlilik yok. Benim oğlum olursa senin kızını alayım gibi bir muhabbet yok. İçkili falan söylense de ona sonra uyulmaz. Öyle evlendirilmez. (K.7)
- İki kadınla evlilik yok. Eskiden varmış bizim burada iki karısı olan. İlk geldiğimiz zamanlarda koruma, sahip çıkma amaçlı varmış. O zamanlar yokluk varmış. Zaten kadın gelir miydi ikinci bir kadın olarak? Ama zorunluymuş eskiden böyle imkân yok. Açlık, sefalet vardı. Birinin kanatları altında olması gerek. (K.19)
- Başlık parası yok. (K.4, K.26)

4.3. Kız Kaçırarak Evlenme

- Aksicim köyünde kız kaçırmak meşhurdur. Kızın da gönlü varsa olur, zorla kız kaçırma asla olmaz. (K.4)
- Kız kaçırma olayında kızmazlar. Silahlar atılır, şerbetler dağıtılır. (K.7)
- Ailesi razı değilse en son yol olarak kaçırılır. Ben kaçtım üçüncü gün babam konuştu benimle. Babam ben kıyamam, asla veremem dedi ben de kaçtım. (K.4)
- Aile kaçan kızı affedip barışırlarsa gelin ve damat bir hafta sonra hediyelerle kızın ailesine el öpmeye giderler. Neyse orda otururken damadın kayınpederi oradakilere diyor ki; -zincirleri getirin, kızımızı kaçırdığı için damadı bağlayacağız.- Eskiden bağlıyorlarmış, ayağından tavana asıyorlarmış. Eğer kaynanası damadını seviyorsa hemen kurabiye yapıyormuş, tatlı yapıyormuş kayınpedere getiriyormuş, damadını kurtarıyormuş. Kaynanası sevmiyorsa bağlı kalır orada. Bizim damada

yaptılar öyle, kız kardeşimin kocasına. Babam zinciri getirdi, onu oturduğu yerde bağladı da, annem hemen tatlıları koşturdu. Sonra babam çözdü ayaklarını. (K.38)

4.4. Kız İsteme

- Önce bir haber gönderilir istenecek diye. Eskiden kız istemeye damat gitmezdi. Damat nişanlansa bile kayınpederinin evine ayak basamazdı. Kız istemeye amcası, dedesi gider. Babası da gider ama önce onlar. Sabahleyin erkenden 5-6 kişi giderdi, kahve içerdi, anlatırlardı. Gençler yüzük takmazdı. Oradan yüzük gelir, buradan yüzük giderdi, öyle bağlanırdı. Söz kesilirdi ama kızla oğlan hiçbir zaman bir araya gelmezdi. (K.12)
- Şimdi ise kız istemede gelin kahveleri getirir, en büyükten başlanır servise. Damada tuzlu kahve verilir. Damat tuzlu kahveyi içmek zorundadır. Kahveler içilirken damadın dedesi veya babası söze başlar. Biz buraya kahve içmeye değil Allah'ın izni peygamberin kavli ile kızınızı oğlumuza istemeye geldik der. Onlar da kıza sorar, razı ise verirler. Kız fincanları toplar iken erkek tarafından herkes tepsiye para atar, yani bahşiş verir. (K.7)
- Kız istemeyle söz kesme bir hafta arayla olur. Söze gidilirken ilk bohçada anne baba ve kıza az bir şey kıyafet konulur. Küçük bir grup halinde gidilir, söz alınır. Ondan sonra nişan için gün verilir. Bir ay olabilir, birkaç ay da olabilir. (K.26)
- Nişanda sülale arasında bohçalar değiştirilir. Nişan bohçasında ise amcaya, dayıya, teyzelere, bütün sülaleye bir şeyler konur. Basma, tülbent, havlu gibi. Giderken şeker, tatlı gibi bir şeyler götürülür. (K.26)
- Kız nişanlandığında sülalesinde evlenmeyen delikanlı varsa nişan kurdelesinden azıcık koparıp yuttururlar. O da evlensin diye ama o yalan. Benim kaynıma kaç metre kurdele yutturduk ama zor evlendi. (K.4)
- Sonra düğün günü alınır. Ailenin durumuna göre birkaç gün sonra düğün yapan da var, aylar yıllar sonra düğün yapan da var. (K.26)
- Eskiden çok uzun süre nişanlı kalınmıyordu. Daha sonra kız tarafının talepleri arttıkça karşılamak zorlaştı ve süreler arttı. (K.26)
- Başlık parası yok. Sadece kız istemeye giden ihtiyarlar, kahve tepsisine para koyarlar.

- Erkek tarafından altın istenir. Bir de kumaş, yapak falan istenir. Velika köyünde damada liste verirlerdi. 30 kilo yapak, bilmem kaç metre beyaz kumaş patiska, dantel sarmak için. Bu kadar yataklık, bu kadar yorganlık kumaş. Bunlar liste halinde olurdu. (K.26)
- Düğünden iki gün önce çeyiz almaya gidilir. Kız tarafından bir çocuk sandığın üzerine oturtulur, erkek tarafı çocuğa para verir. (K.26)
- Eskiden çeyiz; yorgan, yapak, halı, kilim gibi şeylerdi. Pamuk yoktu, yün kökboyalarıyla boyanırdı. Ondan halı dokunurdu. Dokuma halı ve kilim çeyizin olmazsa olmazıydı. (K.24)
- Çeyiz bir gün kız evinde serili kalır. Konu komşu çeyiz görmeye çağrılır. Sonra oğlan evine götürülür, orada serilir. Çeyiz için bunlar görümlük yeter ki geçim olsun derler. (K.26)

4.5. Yüzük Kaynı

- Boşnaklarda yüzük kaynı âdeti vardır. Erkek tarafının sülalesinden evlenme çağında bir genç yüzük kaynı olur. Damadın kardeşi ya da en yakın arkadaşı da olabilir. Geline geceliğini, kıyafetini, yüzüğünü, terliğini hediye alır. (K.1, K.13, K.23)
- Düğün günü kız evinde bir basma uzatılır yere. Gelin onu toplaya toplaya gelir. (K.26)
- Basmayı topladıktan sonra şerbet getirir. Onun yanında olan erkeklerden kim varsa şerbeti dağıtır. Ondan sonra gelin havlu dolu tepsiyle tekrar gelir. Herkese havlu dağıtır. Onlar da şerbeti içtikleri için tepsiye para bırakırlar. (K.26)
- Sonra gelin odanın ortasına gelir. Ellerini 3 kere birleştirip açar. Sonra iki elini birleştirir. Yüzük kaynı da yüzüğü üç kere gelinin parmaklarına geçirip çıkarır. Sonra yüzük parmağına gelinin yüzüğünü takar. (K.26)
- Gelini üç sefer sağdan sola döndürür. (K.26)
- Beline kırmızı kurdele bağlar, ayağına terlik ya da ayakkabı verir. (K.26)
- Sonra gelini kolundan tutup dışarı çıkarır, evden gelin arabasına kadar götürüp damada teslim eder. (K.26)
- Aracı gibi, sağdıç gibi bir şeydir. Dever (djever) deniyor, Boşnakça kayın demektir. (K.22, K.26)

- Düğünden sonraki günlerde gelinle damat yüzük kaynını ziyarete ilk gittiğinde gelin, yüzük kaynına bohça götürür. Dantelli yatak çarşafından tut da kıyafetine varıncaya kadar her şeyini koyar. Pijamasını, iç çamaşırını, pantolonunu, gömleğini, havlusunu ne lazımsa hepsini koyar. O bir hürmet, saygı gibi bir şeydir. (K.38)

4.6. Kına Gecesi

- Boşnak düğünlerinde kına gecesi için şalvarlar dikiliyor. Dimiya dediğimiz Boşnak şalvar tarzı vardır. Onlar kına gecesinde oynarken tek tek gösteriliyor. Gelin kına gecesinde en azında 6-7 elbise değiştirir. Kaynanası ne kadar dimya yaptıysa hepsini tek tek giyiyor. (K.15, K.36, K.39, K.41)
- Bir gece kına gecesi, ertesi gece düğün olur. Biz hepimiz öyle evlendik. Kına gecesini tek elbiseyle geçirdik. Ama şimdiki nesil birkaç elbise değiştirme geleneğini geri getirmeye çalışıyor. İstanbul'daki Boşnaklar kına gecesinde 9 elbise değiştiriyorlar. (K.26)
- Kına gecesinde gelin elini açmıyor, kaynanası küçük altın koyuyor. O altın geline kalıyor. Eski kına gecelerinde kadınlar ayrı eğleniyordu, erkekler ayrı. Kına gecesinde damat gelmiyordu, sadece kadınlarla yapılıyordu. (K.41)
- Eskiden bizim düğünler Çarşamba Perşembe Cuma günü olurdu. Şimdi üç saate indi. Çarşamba akşamı kına gecesi yaparlardı. 10-15 kişi kınacı giderdi. Onlar o akşam orada kalırdı. (K.24)

4.7. Gelin Alayı

- Boşnaklarda gelin muhakkak köprüden geçer.[46] Mendilini suya atar, dilek diler. Dilekleri su gibi çabuk olsun diye atılır. (K.1, K.13, K.39)
- Mesela aynı köyden gelin aldılar, aşağıdan dereden geçiriyorlardı. Ondan sonra biraz orda çayırlarda oynuyorlardı. Sonra dönüyorlardı. (K.2)
- Kız buradan gelin giderse oynaya oynaya köyün çıkışına kadar alayla götürüyoruz. (K.2)

[46] Anadolu'da da birçok yerleşim yerinde gelin alayının köprüden geçirilmesi âdeti vardır. "Köprüden Geçti Gelin" türküsü bu geleneğin en güzel nişanesidir.

- Eskiden alaya mandalarla, öküzlerle gidiliyordu araba yoktu. Manda arabasına bir şeyler asıyorlar süslüyorlardı. O gelin arabası oluyordu. Ondan sonra millet böyle konvoy halinde köyü dolaşıyor. Sonra buraya geliyordu. (K.14)

4.8. Düğün Günü

- Bekâr kız gelin olduğu zaman saçını biraz kıyırtırlar. Gelin olduğu belli olsun diye. Biz Boşnakça solife diyoruz, hâlbuki Türkçede zülüf diyorlar. (K.13)
- Kızın ahretinden ahret dalı alınır. Çok dallı ardıç ağaçları vardı, her dala başka bir şey asarak süslerlerdi onu. Davullar zurnalarla gelinin ahretinin evine gidilir, ahret dalı alınır. (K.15)
- Burada eskiden her düğün sonunda pehlivanlar kıran kırana güreşirdi. Düğün sahibi koç koyardı, kazanan koçu alırdı. At yarışları olur, yaya koşusu olur. İlla ki hepsinin birincisine birer hediye vardı. Yaya koşusunda birinciye gömlek verilirdi. O zaman gömlek çok kıymetliydi. İkinciye havlu verilirdi. At yarışlarında birinciye para verilirdi, atına da biraz arpa verilirdi. (K.13, K.23, K.24, K.42)
- Eskiden üç gün düğün yapılıyordu ya Cumasında bardak kırılıyordu. Kaynana gelinin önünde bardak kırıyordu. Düşmanlar çatlasın diye herhalde. (K.39)
- Gelin eve girmeden önce eşiği öperdi, ekmeği kırardı, duvarı sıvazlardı. Herhalde bu ev benim evim, yerim gibilerinden mi artık. (K.1, K.23, K.39)
- Gelin eve girerken kaynana kırmızı halı gibi kumaş seriyor. Birisi topluyor, o kumaş oradaki fakir birine veriliyor. Gelin arabasına kumaş süslenirdi, havlu süslenirdi. Onlar da davulcuya ya da başka birine hediye verilir. (K.26)
- Gelin eve gireceği zaman kucağına erkek çocuk veriyorlardı. Erkek çocuk doğursun diye. (K.1, K.23)
- Düğünün son günü gelinin kafasından cam şekeri dökülür, sonra etrafa atılır. Herkes yerdeki şekerden alır. Şeker gibi geçinsinler diye de olabilir ya da biz kavuştuk şekerimizi siz de yiyin siz de kavuşun gibilerine olabilir. (K.7, K.23, K.26, K.38)
- Damat ile gelin çalgılar eşliğinde eve doğru giderler, evin içine girerler. Sonra damat elinde mendile sarılmış para ile dışarı çıkar. Mendili gençlere ya da arkadaşlarına atar. Kapmak için itiş kakış olur. Mendili kapan büyük bir gurur içinde mendili gösterir. (K.7)

- Düğün biter, akşam ezanı okunduktan sonra düğün sahibi camideki cemaati yemeğe alır, ikramda bulunur. Genelde camii cemaati yaşlı olur. Daha sonra damat abdest alıp yatsı namazına gelir, namazı cemaat ile birlikte kılar. Eve doğru yol alır. Eve yaklaşınca Allahu ekber Allahu ekber La ilahe illah vallahu ekber Allahu ekber velillahi ikram diye eve varıncaya kadar söylerler. Eve varınca âmin diye başlarlar, dualar edilir. Dua bittikten sonra damadın arkadaşları erkeğin sırtına vururlar ve bu merasim böyle sonlanır. Diğer bir aşamada damat ile gelin gerdeğe girmeden önce ikisi de iki rekât namaz kılarlar. Dua ederler, hayırlı evlat ve hayırlı evlilik dilerler. Buradaki ayrıntı gelin damadın ceketinde namaz kılar, erkek de gelinin gelinliğinde ya da onun bir parçasında namaz kılar. (K.7)
- Eskiden erkeklere de örnekli çorap örülürdü. Bunun bir hikâyesi var. Gelin, damadı düğün sabahı görüyor. Damat olduğunu sabah eline giymesi için verdiği çoraptan anlıyor. Düğün Pazar günü oldu diyelim. Pazartesi günü ailenin büyükleri sabah kahveye geliyor. Gelin onlara kahve getiriyor. Hepsinin ellerini öperken yerdeki çoraplardan bu benim kocam olacak kişi diyor, onu atlıyor. Onun elini öpmüyor. Oradan tanıyor. Orada bile başını kaldırıp yüzüne bakamıyorsun. (K.26)

4.9. Takı Merasimi

- Düğüne gelemeyecek olanlar takısını kına gecesinde verir. Ama normalde ikinci günü takı olur. Başka köylerde bu bundan, bu bundan diye bağırırlar ama bizde yok öyle. Sıraya girilir, takı takılır. Önce çocuk tarafı takar, sonra kız tarafı takar.(K.41)
- Daha önceden geline toplanan takılar takıdan çok hediyeymiş. Basmadır, gömlektir, battaniyedir. Rahmetli kaynanam da çıkarmış bir sandalyenin üstüne işte bu Ahmet'ten bu Mehmet'ten diye söylüyormuş. Görümcesinden, eltisinden diye söyleniyormuş eskiden. (K.38)
- Boşnaklarda hâlâ çok takı takılır. Eskiden erkek tarafı beşi bir yerde takardı. Şimdi kız tarafı ne isterse, kaç bilezik isterse o kadar takılır. (K.39)

4.10. Eski Düğünler

- Çok eskiden gelinleri parlak şeker kâğıtları ve yumurta akınla süslerlerdi. Şimdi aşiret kadınlarında olan semboller gibi alnına ve yanağına bir süs yaparlardı. Boya yoktu eskiden ama kına yakıyorlardı. Bir de gelin telleri var ya onlarla saçının uzunluğunca süslüyorlardı. Eskiden manda arabasıyla götürüyorlarmış ya mandaları da süslüyorlardı. (K.4)
- Eskiden düğünler okul avlusunda yapılırdı. Şimdi Vize'de ya da Demirköy'de düğün salonlarında yapılıyor. (K.15, K.39)
- Eskiden düğünler ne 5 gün ne 1 ay 2 ay, nişanlandığı gibi her Cuma akşamı cümbüş yapılırdı. Tabii düğünler Perşembe günü idi. Perşembe günü gelin alırlardı. Yine akşamı düğün olurdu. Cuma günü öğlene kadar düğün, öğleden sonra dua yapılır, alay olur. (K.23)
- Eskiden bizim ihtiyarlar geldiklerinde düğünlerde erkekler ayrı oynarmış kadınlar ayrı, yani birleşmezlermiş birbiriyle. Hatta bizim bir nine vardı. Alırdı sopayı böyle beklerdi, delikanlı katiyen sokulmasın kızlara diye. Rahmetli babam abimin düğünü olduğu zaman tüfek aldı bekledi. Böyle kedi, köpek ve kimse gelmesin, eve sokulmasın diye. (K.37)
- Çocukluğumda gündüz vakti Mağlevit'te bir düğüne gitmiştik. Bayanlar içerde oynuyordu, kızlar dümbelek çalarak. Çocuklar da ince çalgıyla dışarıda oynuyordu. (K.41)
- Eskiden Cuma günü öğleden sonra düğün başlardı. Pazartesi sabahı biterdi. Cuma günü öğleden sonra çalgılar başlardı. Davul zurna gece gündüz bitmezdi. Çalgılar Pazartesi sabahı damadı kaldırır ondan sonra düğün biterdi. (K.15, K.23)

Fotoğraf 3: Gökyaka köyünde 30 yıl önce çekilmiş gelin damat fotoğrafı.

4.11. Düğün Yemekleri

- Düğünlerde Boşnak böreği meşhurdur. 30 sini yapılır. Çorba, tas kebabı ve kuru fasulye yapılır. Tatlı olarak en çok Boşnak tatlısı Hacı makule yapılır. (K.32)
- Düğünde etli börek yapılır. Ondan başka tepside pilavlar, üzerinde etle beraber. Bizde Boşnakça Biryan derler kapama dedikleri. Bilhassa kuzu etiyle yapılırdı. (K.24)
- Gelen misafirlere üç gün yemek verilirdi. Düğün yemeği ekseri kuru fasulye ve et olur. Dana eti ve keçi eti burma diyorduk. Keçilerin kısırlaştırılmış olan erkeklerine burma ismi verilir. Burma kesiliyordu. Benim düğünümde beş tane hayvan kesilmişti. Ben kardeşimin düğününü yaparken 7 tane burma kestim. Çünkü düğün üç gün sürüyor kolay değil. Eskiden daha masraflıydı. (K.15)

4.12. Boşnaklarda Gelinin Rolü

- Boşnaklarda gelinin yeri ayrıdır.

- Gelin evde büyüklerine bir şey götürdüğü zaman sırtını dönüp çıkamaz, geri geri çıkması gerekir. (K.32, K.41)
- Gelin topuklu terlikleriyle kapının dibinde hizmete hazır şekilde ayakta bekler. Daha gelin geldiği gün kapının dibinde durmaya başlar, köşeye oturtmazlar. Âdetleri öyle. (K.32)
- Gelinler; evde kimse uyanmadan uyanır, herkes yattıktan sonra yatar. (K.32)
- Sabah herkesten önce kalkıp sobayı yakarlar. Abdest alanın suyunu hazırlar, havlusunu çıkarır. Kayınvalidesiyle kaynatası abdest mi alırken onların suyunu döker.(K.39)
- Kayınvalidesi ve kayınpederi yatmadan asla yatamaz. Onların yatağını gelin hazırlar.(K.7, K.32)
- Eskiden gelin her sabah kaynanasının ve kaynatasının elini öpermiş, bu aynen gece yatmadan önce de tekrarlanırmış. (K.7)
- Eskiden evdeki ayakkabıların hepsini gelin yıkar, temizler, boyarmış. (K.39)
- Boşnaklarda küçük gelin daha çok iş yapar. Kaynanayı ve kaynatayı küçükler bakar. (K.32)
- Önceden böyle fincanlar yokmuş. Gelin kahve yapıyormuş, iki parmağınla getiriyormuş. O diyormuş ben içmem sen iç. Öteki diyormuş ben içmem sen iç. Gelin hepsini dolaşırmış. (K.38)
- Benim anneannem anlatıyor. Doğum yaptım ertesi sabah çocuğu alıp da tarlaya gittim diyor. Evde hayvanları baktım, ekmek yaptım, yemek yaptım. Sonra çocuğu sırtıma bağladım, yemekleri elime aldım gittim diyor. Tarlada bir sürü işçi var, ekin ekmişiz. Tarla da uzak. (K.38)

5. HAC

- Durumu olanlar Hacca gider. Ama şu an uzun süredir bekleyenler var. Hacı olanlara saygılı davranılır, hürmet edilir. Zaten o insan da davranışlarına dikkat eder. (K.4)
- 2001'de Hacca gittim. O zaman gideceklere hediye, havlu falan getirmek yoktu. O âdeti şimdi çıkardılar. Biz giderken kahvenin önünde herkesle helalleştik,

sonra Kırklareli'ye gittik. Kırklareli'de toplu dua ettik. Oradan arabalarla doğru İstanbul'a, havaalanına gittik. Sonra uçakla Medine'ye vardık. Mekke'ye de gittik, hac vazifemizi tamamladık. Her kafilenin başında rehberi vardı. Ben ezilme tehlikesi yaşadım. Gelirken şeker, tespih, peşkir getirdik. 40 kilo zemzemi önceden kargoyla gönderdim. Dönünce evimizde mevlit okuttuk. (K.9)

6. ÖLÜM

İnsan yaşamında en son geçiş töreni ölümdür. Doğum ve evlenmede olduğu gibi, ölüm çevresinde de birçok inanma, âdet, tören, kalıplaşmış davranış ve işlem bulunmaktadır.[47] *Halk tasavvufunda nefes sayısı tükenir ise, ömür tükenir. Kaza sonucu ölümde de mutlaka takdir edilen nefes sayısı tükenmiştir. Sadece bir zalime beddua edilirse, onun ömrü kısaltılıp Berzah*[48] *âleminde kalan, dünya ömrü yaşatılır. Aksi olur, iyi bir kişiye uzun yaşaması için dua edilir ise; onun da Berzah ömrünün bir kısmı dünya ömrüne aktarılır.*[49] Boşnaklar arasında da sadaka vermenin ömrü uzatacağı inancı vardır. *Ölülerin ruhları için hayır işlemek, fakir doyurmak, Müslümanlıkta da vardır. Ancak bu uygulamanın 3., 7., 9., 40., ve 52. geceler ile sene-i devriyesi gibi takvime bağlanmış olması, Gök Tanrı inancının uzantılarıdır. Sene-i devriyelerde mezar onartılması, Hunlar döneminden günümüze kadar gelen eski bir Türk inancıdır. Aş dökmek, helva kavurarak koku yaymak eski bir Türk inancı iken, bu tür günlerde yemek verip fakir sevindirmek türünden yapılan hayırlara mevlit, hatim gibi ilavelerin yapılmaları, bu inançları Müslümanlaştırmıştır.*[50] *Ölen kimsenin ruhunun ilk 40 gün evini, odasını her akşam ziyaret ettiğine inanılır. Daha sonra bu ziyaretler Cuma gecelerinde olur. Bu itibarla ölünün odası kırk gün aydınlatılır, odasında tütsü yapılır. Ruhların koku aldıkları inancı vardır. Bunun içindir ki, kandillerde simit, arife ve Cuma günlerinde lokma ve helva yapılır. Bunlardan ev halkının yanı sıra konu-komşu ve herkese ikram edilir. Böylece ölülerin ruhunun şad olduklarına inanılır.*[51] *İnanca göre 52. gecesinde et*

[47] http://www.kulturelbellek.com/kulturumuzde-olum-ve-olum-adetleri/ (18.12.2015)
[48] Dini inanışlara göre ölenlerin ruhlarının kıyamete kadar bulunduğu yer. (TDK Türkçe Sözlük s.313)
[49] Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Ölüm,* Berikan Yayınları, Ankara 2010, s.193.
[50] Yaşar Kalafat, a.g.e., s.130-131.
[51] Yaşar Kalafat, a.g.e., s.68.

kemikten ayrılır. Bu gece ölünün acısının azalacağı inancıyla mevlit okutulup elli ikisi yapılır. Geçmişte yas süresi 2 yıl iken giderek bu süre kısalmıştır.[52]

Boşnaklar Müslümanlığı Osmanlı İmparatorluğu vasıtasıyla öğrendiği için İslamiyet'in özünde olmayan bir takım Türk âdetlerini de benimsemişlerdir. Örneğin; ölen kişinin arkasından helva kavurmak İslamiyet'te yoktur. İslamiyet'e göre ölü evinde ateş yanmaz, yemek yapılmaz, komşuları yemek getirir. Ayrıca yukarıda da belirtildiği gibi ölüm olayından sonra 7., 40., 52. gece Yasin okuma, mevlit yapma geleneğinin İslamiyet'te yeri yoktur. İslamiyet'e göre dua her zaman okunabilir; 7, 40, 52 gibi sayıların önemi yoktur.

Bunlardan aksine eski Türk inançlarından olan ölünün arkasından yakınlarının saç yolması, yanak yırtması, sesli ağlaması, ağıt yakması âdetleri Boşnaklarda kesinlikle yoktur. Allah'ın takdirine isyan sayılacağı için Boşnaklar sesli ağlamayı bile hoş görmezler. Ağıt yakma geleneği yoktur. Yas süresi üç gün ya da bir haftadır. Bu konuda kaynak kişilerimizin verdiği bilgiler şunlardır:

6.1. Ölüm Öncesi

- Çatıda baykuş ötse o evden ölü çıkacak derler, ama batıldır o. (K.9)
- Ölen insan öleceğini hissedebilir. Ölüm döşeğinde olan insanın yanında birileri bekler. Başında Kur'an okunur, su verilir. Sen bilmiyorsan okumasını eşin, dostun, komşuların okur. (K.4)

6.2. Ölüm ve Ölümün Duyurulması

- Ölüm olayını haber verirken eğer çok yakınıysa ve onun öleceğini bilmiyorduysa aniden öldü demezsin. Diyelim ki benim kardeşim Kırklareli'de. Onu ararım annem bayağı bir rahatsızlandı gelirsen iyi olur diye söylerim. Ama eğer yatağında hastaydıysa kardeşimin de ondan haberi varsa annemi kaybettik derim. Sabah sekize kadar salası verilir, komşular da duyar. (K.4)
- Gözleri açık ölürse bir şeye hasret gitmiştir diyorlar. Bizim burada birinin uzakta çocuğu varmış, onu göremeden ölmüş, bir gözü açık kalmış. O geldikten sonra kapanmış diyorlardı. (K.4)

[52] Yaşar Kalafat, a.g.e., s.70.

6.3. Defin İşlemleri

- Uzaktan beklenen akrabası yoksa hemen gömüyorlar. Ama akrabası oldukça bir gece bekletiyorlar, ertesi gün en çok ikindiye kadar bekletirler. Yoksa hemen bir an evvel gömülmesi lazım, cenaze bekletilmez. Eğer geceden öldüyse sabaha kadar bekleyecekse mevta bayan ise üzerine makas, erkekse bıçak koyuyorlar şişmemesi için. Çenesi düşmesin, sarkmasın diye bağlıyorlar. Sabaha kadar başında bekliyorlar. (K.4, K.13, K.39)
- Ölülere kefenlenmeden önce kâfur diye bir koku sürülür. (K.4)
- Ölüm olduğunda evin içinde tütsü gibi bir şey kokuttururlardı. Korun üstüne döküp de odada gezdirirlerdi. Onu babaanneme yapmışlardı zamanında. (K.39)
- Kadın-erkek farklı kefenlenir. Kadına ayrı eşarp biçilir, iç çamaşırı biçilir, ayrıca yedi kat bez konur. (K.4)
- Erkek kefenlemede kefen üç parçadan oluşur: Kamis, izar, lafife. (K.7)
- Ölen kişi bayansa tabutun üstüne tülbent, erkekse havlu konulur. Ya da sadece yeşil örtü örterler tabuta. Havlusunu ibriğine bağlarlar. İbrikte su götürülür mezarın üstüne dökmek için. Tabutsuz gömerler. İmam telkin verir. Ölü o zaman öldüğünü anladığı için telkin veriliyor. Onun için işte isimlerinizi güzel seçin diyorlar. (K.4)
- Mezar derin kazılır köpekler eşmesin diye. (K.1)
- Kadınlar daha derin gömülüyor. Erkekler namaz kılarken ellerini göbeğinin altına bağlıyorlar, kadınlar göğüslerin üzerine bağladığı için kadınlar daha aşağıya yani göğüs hizasına derinliğinde gömülüyor. Namaz kılma şekline göre diye tahmin ediyorum. (K.14)

6.4. Defin Sonrası

- Öldüğü gün helva yapılıyor, bir de yedisinde. Un helvası yapılır, gelenlere ikram edilir. Öyle bir inanç olmuş. O koku gökyüzüne kadar çıkıyormuş da işte onun günahlarına kefaret oluyormuş gibi bir inançtan dolayı. Hocamıza da sorduk yok böyle bir şey diyor. Dinimizde yok deyip de biz şimdi onları kaldırmak istemiyoruz. Bu da bir gelenek olmuş, varsın gittiği yere kadar gitsin. Herhangi bir günahı yok, şirk koşmuyoruz. (K.4)
- Sonra cenaze kalktığı zaman kadınlar toplanır, Yasin okur. (K.39)

- Erkekler cenazeden geldiği gibi yemek veriliyor. Eskiden ölü evinde yemek verilmezdi. Komşular yemek getirirdi, kuru fasulye yemeği ve börek getirirlerdi. Şimdi herkes lokantada yaptırıyor, cenazeye gelenlere dağıtıyor. (K.4, K.31, K.39)
- Cenazesi olana başın sağ olsun derler, o da dostlar sağ olsun der. Bizde mesela Boşnakçada "nek ti je zdrava glava" derler. Biz de "da su zdrava" deriz. (K.4)
- Cenaze kalktıktan sonra yedi gün hep Kur'an-ı Kerim okunur. Yedinci gün pilavlı mevlit yapılıyor. Hocalara para, başörtü veriliyor, Kur'an tutanlara başörtü, tespih veriliyor. (K.31, K.39, K.41)
- Sonra kırkını okutturuyorlar, elli ikisini okutturuyorlar. 52. gecenin duası da var, elli ikisinde burun kemiği düşüyormuş. Bir daha senesinde mevlit yapılıyor. (K.4, K.39, K.41)

6.5. Yas Tutma

- Bizde cenazenin ardından kesinlikle ağıt yaktırmayız. Burada sesle ağlamayı bile yadırgarız biz. (K.4, K.24)
- Ölünün ardından yas tutulmaz. En çok üç gün ya da bir hafta yas tutulur. Sonra yine herkes işine gücüne gitmek zorundadır. (K.4)

6.6. Ölünün Eşyaları

- Ölünün kıyafetlerinden giyilebilecek gibi olanlar isteyene verilir, yakınları isterse kendilerine bırakırlar. Ya da giyilmeyecek gibiyse yakılır. Ölünün kıyafetlerinin evden çıkması gerekiyor. (K.4)

6.7. Mezarlık Ziyareti

- Mezar ziyareti her zaman yapılabilir ama daha çok Cuma günleri, arife günleri, bayram günleri yapılır. (K.4)

6.8. Ölüm İle İlgili Diğer İnanışlar

- Ölünün ruhunun Cuma geceleri evini ziyaret ettiğine inanılır. Hocalarımızdan öyle biliyoruz. Cuma geceleri, bayram geceleri, mübarek gecelerde gelirlermiş. Yakınlarını görürlermiş. (K.4)
- Mezarlığın dışına bir yere gömülmek isteyenler de olabilir ama bizde yok. Kıyıköy tarafında var, tarlanın ucunda bir mezar görmüştüm. Bizde çok nadir. Ama

benim kayınpeder istedi, hep söylüyordu beni tarlaya o ağacın altına götürün gömün diye. Çok da kiloluydu. Biz de diyorduk aman kim uğraşacak seni tarlaya götürmeye. Koyun öküz arabasına, götürün beni diyordu. Ama mezarlığa gömdük, gelenek o çünkü. Oraya gömemezdik zaten baraj oldu orası. (K.4)

- Iskat bizim burada hiç olmadı. Ölünün arkasından para dağıtıyormuşlar ya hiç olmadı. Ölüyor ya mesela bizim rahmetli babam öldü, ani ölüm olmuştu onunkisi. Gidiyorsun bütün kahvelere, bakkallara soruyorsun eşe dosta bir borcu var mıydı diye. Eğer kaldıysa gidip ödüyorsun. (K.4, K.15, K.24)
- Mezarlara ağaç, gül, çiçek dikmek iyiymiş. Peygamber Efendimiz, sahabelerinin mezarlarını ziyarete gittiğinde bir dal koparıp mezara batırıyormuş. Neden böyle yaptığı sorulmuş. O ağaç rüzgârdan sallandıkça Allah'ı zikredermiş, ölen kişiye faydası oluyormuş. Bu yüzden mezarın üzerindeki otları yolmayın derler. Sadece ona zarar verecek çalıları, çırpıları alabilirsin. (K.4)
- Ölen kişi adına kurban kesilebilir. (K.4)
- Cenaze varken elişi yapılmaz, bebek yıkanmaz, uykuya yatırılmaz. Bebekler uyuyorsa bile kaldırın derler. Ağrısız sızısız kemik çıkar kafasında olsun, kolunda olsun. Durup dururken çıkar, ölü kemiği derler ona. Ama onun dinimizde ne kadar yeri var bilmiyorum. (K.4)

7. BAYRAMLAR VE KUTLAMALAR

7.1. Ramazan Ayı

- Ramazanda köyün %90'ı oruç tutar. Sadece hastalar ve çok küçük çocuklar tutmaz. Kahveler kapalıdır. Bir yabancı da gelse burada sigara içemez. Köyümüzün öyle bir bağlılığı var. Belki biz de komşu köyde olsak tutmazdık. Şimdi alışkanlık haline getirdik. Gizli yemektense tutmak daha kolay. Bizde Ramazanda içki içecek adam çıkmaz, normalde de azdır zaten. (K.15)
- Çocuklar da 11-12 yaşından sonra oruç tutmaya başlar. Zorlama yok, çocuklar kendileri özenip oruç tutmaya başlar. (K.15, K.19)
- Ramazanda kahve açıktır ama çay ocağı kapalıdır. Oruç tutan da tutmayana saygılıdır. (K.19)

- Sahura davulla kalkma geleneğimiz devam ediyor. Ama şimdi davul çok erken olduğu için çoğumuz saat kurup kalkıyoruz. Ama davul geleneği devam ediyor. (K.4)
- Eskiden Ramazanlarda sahura kalktığın zaman, 30 gün boyunca börek muhakkak olurdu. (K.23)
- İftara misafir çağırıyoruz. Burada misafir hiç eksik olmaz. Millette misafir olunca sıkıntı, bizde olmayınca sıkıntı. (K.4)
- Bizde çorbasız iftar olmaz. Tavuk suyu çorbası, tarhana çorbası, mercimek çorbası. (K.4)
- Fitre parasını ihtiyacı olana veriyoruz. Fitre verdiğimiz kişinin fitre için namaz kılıp kılmadığını takip ediyoruz. Oruç tutmayan kişiye fitre pek verilmez. Etrafımızda kriterlere uygun biri yoksa o da hakikaten ihtiyaçlıysa ondan sonra ona veriyoruz. Öyle birisi de yoksa biz kendi öğrencilerimize veriyoruz. Öğrenciye çok sevap çünkü. (K.4)

7.2. Kandiller

- Kandillerde burada genelde lokum dağıtılır. Camiye teraviye gidiyoruz ya, cami çıkışında lokum alanlar sıralanıyor. Biz de geçerken alıyoruz onlardan. Eskiden çörek dağıtıyorduk. Uştipak diyorduk biz. Ekmek hamurundan lokma gibi bir şey, tuzlu. Ama şimdi yok. (K.4)
- Kandillerde un helvası kavrulur, dağıtılır. Boşnak kültüründe helva geçerlidir. (K.26)

7.3. Bayram

- Bayrama birkaç gün varken temizlik yapılır. Ama bayram sabahı kalkınca yine avlu süpürülür, betonlar yıkanır. (K.4)
- Bayram namazına küçük erkek çocuklar da gider. Kaç yaşında isterse gider. Yürüsün yeter ki 5 yaşında olsa da gider. Örnek olsun diye götürürler. (K.7)
- Bayram namazından çıkanlar mezarlık yoluna doğru sıraya dizilir. 10 yaşından 100 yaşına kadar herkes bayram sabahı namaza gelir. Namazdan çıktıktan sonra yaşlılar baştan sıralanır. Bayramlaşan sıraya geçer, sıra uzar mezarlığa doğru. Erkekler bayramlaşmayı cami önünde bitirir. (K.19)

- Sonra hocayla birlikte mezarlığa gidilir. Toplu dua yapılır, ayrıca herkes yakınlarının mezarı başında da dua eder. (K.19)
- Ondan sonra herkes evine gider, evdekilerle bayramlaşılır. Birlikte kahvaltı edilir. Ekseri 1. gün kurban kesilir. Oruç tutanlar kurban etinin böbreğiyle orucunu açar. (K.15)
- Boşnaklar bayram ziyaretlerine çok önem verirler. Çocukluğumda biz köyün en üst tarafında oturuyorduk. En üstten en alta kadar hiçbir evi atlamadan bayramlaşmaya gidiyorduk. Her haneye muhakkak gidilir, akraba ayrımı yok. Senin evinde de bir büyük kalır. Çünkü sana da gelecek var o yüzden kapılar kapanmaz. Üç gün boyunca köyü gezersin, muhakkak herkesi ziyaret edersin. (K.42)
- Çok eski bayramlarda bütün köy bir evde toplanırmış ve hep beraber ilk evden başlayarak bayramlaşılırmış. Türküler söylenir, oyunlar oynanır, tatlılar yenirmiş. Bu bayramlaşmada her ev tek tek gezilir, aynı şeyler uygulanırmış. Hatta bayramda yetiştirilemezse bayramdan sonra da devam edermiş. Kime sıra gelirse ev sahibi önceden ayrılarak evin önünde bütün köyü karşılarmış. (K.7, K.19)
- Gelen misafirlere öğlen saatiyse öğlen yemeği konur. Onun dışında gelenlere tatlı konur. Hacı Makule tatlısı, baklava ya da pasta konur. Biz amonyaklı pasta yapıyoruz. Gelen gençlerin çoğu ondan istiyor, baklava istemiyorlar. (K.4)

7.4. Bayram Sofrası

- Ramazan bayramlarında kahvaltıda kuşbaşı etli Boşnak böreği mutlaka olur. Kurban bayramında da kahvaltıda kıymalı yumurta olur. Kurban bayramında kurban kesildiği için Boşnak böreği yapılmaz. Alışılmış bir şey vardır. Çocuklar bilir bayram sabahı kahvaltıya ne gelir. (K.15)
- Bayram sofrasında kapama olmazsa olmaz. Pirinç ve etten fırında kapama yapılır, bir de börek. Bir de Boşnak tatlısı olur. Hacı Makule dediğimiz tereyağlı ve yumurtalı olur. Kemalpaşa tatlısına benzer, onun biraz uzunu. (K.24, K.42)
- Eskiden bayram sabahı kapama da yapardık, biryan derler. Pirinç üstüne tavuk eti, onu da yapıyorduk ama hem börek hem biryan yenmiyor kalıyor. Sonra çevirdik sadece börekle çaya. Börek olunca kimse bir şey yemez yanında, kahvaltı koysan da kimse bakmaz. Domates salatalık hiçbir şeye gerek yok, o böreğin lezzeti var. (K.4)

- Bayram sabahı kahvaltıda börek vardır. Boşnak böreği, etli börek.(K.19)

7.5. Kurban

- Burada yeni bir ev yaptığında temelde daha kurban kesilir. Temel kazıldığı gibi kan akıtılır. O evde bir kan akmasın, kaza bela olmasın diye. Kurban hatırı için Allah bela vermez. (K.2, K.9)
- Yeni araba alınca da kurban kesilir. Fakirler belki kesemez. Fakir zaten araba da alamaz. (K.2)
- Hacılıktan dönünce de kurban kesilir. 1950'de babam Hacca gitti. Döndüğünde daha merdivenlerin önünde kurban kestik. (K.9)
- Adak kurbanı kesilir. Adayan kişi o etten yiyemez. Yemesi kesinlikle doğru değildir ama evinde hamile insan ya da küçük çocuk varsa özenecekse eğer onun özentisi gidermek için onun parasını verip yedirilebilir. Normalde asla yedirmemek gerek. Eve hiç girmemesi gerekir. Adadığın zaman kesmen gerekir. Kesmezsen neye adadıysan onda sıkıntı yaşarsın. Okuldan mezun olmaya adadın. Ama kesmedin hayatında başka türlü problemler yaşıyorsun. Bu sefer iş bulamıyorsun ya da başına başka türlü bir şey geliyor. (K.19)
- Dana, inek, manda, keçi ve koyun kurban kesilebilir. (K.4)
- Keçi ve koyunda bir yaşını geçmiş olacak, danada iki yaşını doldurmuş olacak. Kuzunun annesinin boyunu geçmesi gerekiyor ya, o zaman altı aylık da kesilir. Ama öyle dendiği için dört aylık kuzuyu da kurban kesiyorlar. Bunu fetva verenler yapıyor ama yapmaması lazım. Tamam, amenna bulamadın git annesinin boyunu geçtiyse onu al ama bulursan 1 yaşındakini al. Neden Kur'an'da geçeni es geçiyorsun ki sen. (K.4)
- Büyükbaşta da iki yaşından küçük hayvanı kurban olarak kesiyorlar, kapak dişlerinden de anlaşılır 2 yaşında olmadığı. Ama kessen de o kurban olmuyor. Hayvanlar zaten kayıtlı artık, doğum tarihleri yazıyor kesmek isteyen oradan anlayabilir. (K.19)
- İki yaşını doldurmayan hayvan kurbanlık gösterilmez. Günahın dışında harama girer. Bazıları bunu bildiği halde fazla para için öyle satıyorlar. (K.4)

- Yedi kişi birlikte dana kesenlerden biri bile et yiyeyim diye düşünse senin kesmiş olduğun kurban geçersiz sayılıyor. O yüzden en makbulü koç. Müstakil olması açısından daha iyi. (K.19)
- Kurban bayramında kahvaltıdan sonra herkes kurbanının başına gider. Durumu olan herkes kurban keser. Yetişebiliyorsa birinci günü kesse daha iyi ama fark etmez. Kurban kesildiği gibi hemen sıcak sıcak dağıtılır. Üçte birinden fazlası dağıtılır. Üçte biri de gelen misafirlere ikram için eve bırakılabilir. (K.19)
- Kurban kesmeden önce abdest alınır, duası okunur. Sadece erkekler keser. Tekbir getirilir, kurbanın gözleri kapalıdır. İki seferden kesilir. İkincisinde şah damarı kesilir. (K.19)
- Eskiden kurbana o kadar hürmet vardı ki kurbanın bir tane küçücük kemiğini bile bize attırmazlardı. Hep kuyu kazar gömerdik, şimdi onu bile yapmıyorlar. Kurbana o hürmeti vermiyorlar. Kurbanı parçalıyor ya burada hemen onu köpeğe at, bunu köpeğe at. Biz bir tane kuyu açarız, kanı oraya akıtırız. Bütün ayaklarını, işkembesini, bağırsağını gömeriz. Yeter ki köpekler yemesin. (K.4)
- Biz çocukken annelerimiz kurban kemiğinden birkaç küçük parça kurutur saklardı. Afat deriz ya çok yağmurlar, sel felaketi olur. Gök gürültüsü, dolu falan olur ya. O zamanlar o kurban kemiğinden ateşe atardık da dinerdi. Onun bir kırıntı kemiğinin yanmasına Cenabı Allah razı gelmediği için o afatı dindiriyordu. (K.4)

7.6. Şenlik

Balkaya Köyü Kültür, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği tarafından 12 yıldan beri her yıl köyde piknik şenliği yapılıyor. 13. Geleneksel Piknik Etkinliği bu yıl 23 Ağustos 2015 tarihinde Balkaya köyünün 54 dekarlık mesire alanında yapıldı. Alan dere kenarında zaten, biz ayrıca su ve elektrik de götürdük. Eskiden hep Ramazanın bir hafta öncesi mesire olurdu. Ama şimdi Ramazandan sonraya attık. Şenliğimize başka illerdeki Boşnak derneklerinden misafirlerimiz geldi. İstanbul'a göç etmiş Balkayalılardan gelenler oldu. Hep birlikte piknik yapıldı. Halaylar çekildi, oyunlar oynandı. Halkımız hoşça vakit geçirdi. (K.15)

7.7. Hıdrellez

- Bizim oralarda Hıdrellez yoktu. Boşnaklarda yoktu, burada gördüler. Baharın müjdeleyicisi olarak kutlanıyor. (K.42)
- Dişbudak ağacından zurna şeklinde bir şey yaparlar. Ağaç Hıdrellez zamanı yeşerir, o zamanlar zurna yapılabilir. Hıdrellezin geldiği buradan da anlaşılabilir. (K.7)
- Eskiden su değirmenleri vardı. Hıdrellez akşamı gider oradan su alırdık. Annelerimiz bizi değirmen suyuyla ıslatırdı. Çiçek toplardık. (K.1, K.42)
- Kimi de gül ağacının altında yıkanıyormuş, gül gibi pak olsun diye. (K.39)
- 5 Mayıs'ta akşamüstü ateş üstünden atlanır. Üç kere falan değil bütün gece atlıyor çocuklar. Hasır yakmıyorduk, odun yakardık. (K.1, K.15, K.32)
- Hıdrellez akşamı dut ağacına yaslanılır. Dut belimi tut denir, sağlam olmak için. Dut belimin ağrısını yut da denir. (K.4, K.39)
- Isırgan toplanır, kapılara, ahır kapısına falan asılır. Kötü hayvanlar, yılanlar çıyanlar gelmesin diye. (K.4)
- Kekik toplardık, onu kaynatıp sabah saçımızı yıkardık. (K.39)
- Annem bizi sabah erken kaldırırdı. Kalk demezdi. Isırganı ıslatıp o suyu suratımıza püskürterek uyandırırdı bizi. Hatta çiy düştüğü için otların üstüne zaten ıslak olurdu. Sağlıklı olalım diye öyle yapardı. Sonra bizi çayıra götürüp yuvarlardı. (K.4)
- Kızılcık ağacında sallanırdık, sağlam olalım diye. Kızılcık çok sağlam ağaç diye. (K.4)
- Hıdrellez günü örgü örülmez, yılan çıkarmış. Hayvanını, kendini ya da çocuğunu ısırırmış. (K.32)
- Hıdrellez günü annemiz bizi ısırganlı suyla temizlerdi. Kuvvetli olalım, ısırgan gibi olalım diye. (K.1)
- O gün iş yapılmaz, sabah güneş doğmadan herkes evini süpürür, banyo yapar, pikniğe gidilir. (K.39)
- Hıdrellez şenlik gibi olurdu. Kızlar toplanırdı. Herkes akşamdan tokasını, yüzüğünü, bir eşyasını çömlek içine suya bırakırdı. Ertesi gün çömlek açılırdı,

içindekiler tek tek çekilirdi bir taraftan da mani okunurdu. Hangi mani kime çıktı söylerlerdi. (K.15)

- Hıdrellez günü oğlak kesilirdi, salıncaklar kurulurdu, eğlenilirdi. (K.42)
- Köyün bütün kızları toplanırdı, dut ağacında sallanırdı. Köyün bekârları da kahve önüne dizilirdi, oradan kızlarla bakışırdı. (K.4)

7.8. Nevruz

- Boşnak köylerinde Nevruz kutlanmaz. (K.1, K.15, K.19)

8. ÇEŞİTLİ İNANIŞLAR

8.1. Yağmur Duası

- Arazisi ormanlık olduğu için Boşnak köylerinde yağmur duası yapılmaz. Zaten çok yağış alır. Çok eskiden bir kere Balkaya ile Aksicim köyü birlikte yağmur duası yapmıştır. Hamdibey köyünde de birkaç sefer yağmur duası yapılmıştır. Yağmur duası yapılacağı zaman bütün çevre köylere haber verilir, köy halkı da kendi arasında para toplar. O parayla hayvan kesilir. Duası köy dışında bir yerde yapılır. Bütün köylerin imamları gelir, müftülükten gelen olur. Duadan sonra yemek verilir. (K.2, K.7, K.23)

8.2. Rüya

- Rüyalarımızın çıktığı olur. Rüyayı tabir etmek doğru değildir, tabir edilirse fala girermiş. Rüya kardeşinden başkasına anlatılmaz. Hatta -hayırdır inşallah- demeyene hiç anlatılmaz. (K.4)

8.3. Fal

- Fal baktırmayız. Geleceği kimse bilemez. Gaybı sadece Allah bilir. (K.7)

8.4. Nazar

- Nazara inanırız. Kişiye, evine ya da yaptığı işe nazar değebilir. Nazardan korunmak için dua okuruz. Ayetel Kürsi, Fatiha, İhlas, Felak ve Nas sureleri okunur. (K.4)

- Nazar boncuğu kesinlikle takmayız. Nazar boncuğu Kur'an-ı Kerim'de cingözü olarak geçer. Ondan medet bekleyen Cenabı Allah'tan beklemesin diye yazar. (K.4)

Fotoğraf 4: Balaban köyünde nazardan korunmak için ahır kapısına asılmış at nalı.

8.5. Büyü

- Büyüye inanırım. Benim kayınpederime büyü yapılmış. Adam 35 yıl bir odada kapalı kaldı, hiç dışarıya çıkamadı. Eskiden kızlara çok büyü yapılırdı. Mesela sen istemiyorsun. Ama sana ulaşmak için seni büyüyle alıveriyorlar. Bir şeyler yediriyorlardı, kıyafet götürüyorlardı. Bir şekilde yapıyorlardı. Allah bize o soruyu sormasın. (K.4)

8.6. Diğer

- Boşnaklarda batıl inanç yoktur. (K.15)
- Babaannem eski inanışları biliyormuş ama o ölünce halamla annem dini kitapları karıştırmışlar. Öyle bir şey kitaplarda, Kuran'da yok diye hiçbir şeyi takip etmemişler. Bize de bir şey öğretmediler. (K.39)
- Şimdi ne dersen bırak o batıl diyorlar. Biz eskiden inanırdık. Bize eskiden annelerimiz ikindiyle ezan arası duşa girmeyin, iyi değildir derlerdi. Biz dinlerdik.

Bir kere dinlemedim. Evliydim 3 tane çocuğum vardı inan ki çok kötü oldum, ölüyordum bir ay içinde. Uğrama mı çarpılma mı bir şey oldu. (K.4)

- Bizim burada ermiş yok. Buralarda yatır yok. (K.9, K.23)
- Aksicim köyünde erkekler Cuma günü işe gitmezler. Çocuklar, gençler, yaşlılar herkes namaza gider. Cuma günü kimse ormana çalışmaya gitmez. Hem başına bir şey geleceğinden hem de Cuma saati çalışmanın doğru olmayacağı düşüncesinden. Bundan 25 yıl önce köyde imam olmadığı zamanlarda Cuma namazı için Kıyıköy'e yayan gidiyorlardı. (K.7)
- Çok yağmur yağarken asla yemek yenmez. Bize büyüklerimiz sofra kurdurmazdı. Metaller yıldırım çekermiş ya belki de o yüzden. Sofrayı bile ters çevirirlerdi. (K.19)
- Peygamber Efendimiz buyuruyor ki; "İkindiden sonra yatan ümmetimin sağlam kalkmasına ben bile şaşarım". Uyumaktan bahsediyor. İkindiyle akşam ezanı arası keraat saatine girdiği için insan aklını kaybedebilirmiş. (K.4)
- Eskiden baykuş birisinin evine konduysa eğer o eve bir felaket gelir derlerdi. Aslında baykuş murat kuşuymuş. O öttüğünde ben muradıma erdim, sen de muradına er demek gerekiyormuş. (K.4)
- Eskiden ezan okurken uluyan köpeği taşlarla kovalardık. Ezanı mı mezeliyor hesabına derdik ama öyle değilmiş. Köpek de ibadet ediyormuş, Allah'ı zikrediyormuş. Ezan okunurken şeytanlar o kadar çok kaçışıyormuş ki onları en çok hayvanlar görebiliyormuş. Köpekler onun için o kadar havlıyorlarmış, uluyorlarmış. (K.19)
- Kaderin önüne geçilmez deriz aslında ama geçilirmiş. Kadere inanmak tabii ki var ama kader deyip her şeyi kabullenmek yok. Alınyazısı daha ana rahmindeyken yazılırmış. Eskiden kalp gözü açık olan insanlar o yazılan kader, Allah muhafaza kötü yazıldıysa o bebeğin çığlıklarını duyarmış anne. Alınyazısı duayla değiştirilebilir, sadaka ile değiştirilebilir. Sadakayla ömür bile uzatılabilir. Cenabı Allah der ki bu benim kulum çok sadaka veriyor. Mağdur durumda olanlara daha çok sadaka vermesi için ömrünü uzatayım der. (K.4)
- Beddualaların tuttuğuna inanırım. Rahmetli babamı ben çok severdim, asla yanlış yapmazdım. Eşimle isteştikten sonra bir gün Çerkezköy'de pastanede

buluştuk. Onun da haberi olmuş. Geldi beni pastanede yakaladı. Orada bana -Allah belanı versin- dedi. Tuttu. Altı sene 15 kişiyle aynı evde oturdum, belanın âlâsını gördüm. (K.4)

- Sadaka veririz. Allah kabul etsin ne kadar olursa. Artık pazar önlerinde oturan dilencilere para vermiyoruz. Sadakanın zamanı yok her zaman verilir, kazalardan korur. (K.4)
- Peygamber Efendimiz yaşayın örnek olun buyuruyor. Ben çocuğuma tüm gün camiye git desem ne olur? Eğer babası kalkıp camiye gitmezse o çocuk ne diyecek bana? Sen kılıyor musun da beni namaza gönderiyorsun. (K.4)
- Boşnak köylerinin içinde Balaban'daki gibi dindarlık bir yerde bulunmaz. Ramazan günü herkes orucunu tutar. Kimse dışarda sigara yakamaz, yabancıya da yaktırmazlar. Çoğunluk namazını düzenli kılar. (K.1)
- Balkaya köyünde kesinlikle içki, kumar ve hiçbir oyun yoktur. Sadece maç izlenir. (K.14)

9. ADLAR VE LAKAPLAR

Boşnakçadaki kişi adları Boşnakların İslâmiyeti kabûlünden itibaren büyük bir değişime uğramış ve özellikle Osmanlı-Türk geleneğine uygun olarak isimler konulmuştur. Hz. Muhammed'in adı ve Allah'ın 99 adının Abd şeklinden sonra yer alan şekillerinin kullanılması, İslâm tarihindeki önemli kişilerin adları (Omer, Osman, Hasan), Farsçadan gelen adlar (Firdevsa, Kahriman, Nerimana) hep bu geleneğin devamı mahiyetindedir. Tabiî bu isimlerin yanında Boşnakçada kullanılan Slâv kökenli isimler de vardır: Zlatka, Bisera, Dragija vb. Ayrıca Boşnakçadaki kişi adlarının en karakteristik özelliklerinden biri kısaltılmış şekillerin olması ve bu şekillerin zaman zaman asıl isim olarak kullanılmasıdır. Mustafa yerine Mujo, İbrahim yerine İbro, Salih yerine Salko vb. Söylenildiği gibi bu kısa şekillerden bazıları bugün birer kişi adı olarak kullanılmaktadır: Avdo (Abdulah), Hajro (Hayrudin) vb.[53]

[53] Selçuk Kırbaç, a.g.m., .s.905-906.

Boşnaklar isimleri değiştirip söylemeden duramazlar. Salih'e Salko, Ramazan'a Rāmo, Apti'ye Abidiye, Süleyman'a Sūlo, Kemal Kemo, Mehmet'e Memo, Yusuf'a Yūso, İbrahim İbro diye seslenilir. Kadın isimlerinde Emine Emina, Necmiye Neco, Hatice Hatica, Zeynep Zeyno, Fatma Fāda, Meryem Meyrem, Türkan Türka olur. (K.3, K.14, K.24, K.39)

Komşu köyümüz var Pomak. Onlarda herkesin bir lakabı var bizde o kadar yok. (K.14)

İbroviçler, Suliçler Yugoslavya'dan gelenlerin lakapları. (K.29)

Benim ismim Ahmet Sevdik. Demirköy yakasında Bozbey derler bana. Eskiden partili bir arkadaş vardı; Ferruh Bozbeyli. Onunla burada gezip oy topladığım için ondan sonra Bozbey kaldı. (K.23)

Lakabımız yok. Soyadlarını kullanırlar, o kelimeden sülale anlaşılıyor. Bizim Osmanoviç. Dedemin dedesi Osman adındaymış, oradan türemiş. Bizi o adla anarlar. Gökyakalılar, Magneviçeliler. Maglevitli Mümin lakabım o. Başka bir şey yok. Büyükbüce soy ismim. (K.12)

10. KÜLTÜRÜN SOSYAL HAYATA ETKİSİ

10.1. Mal Paylaşımında Kültürel Etki

Dini çok iyi bilenler ölmeden evvel mirası üleştirir. Ama bizim burada miras işi sıkıntılı. Kızlara pek bir şey verilmez, erkeklere her şey. Dinen iki pay erkeğe, bir pay kıza olması gerekiyor ama burada pek öyle yapılmıyor. Tarla kesinlikle kızlara miras bırakılmaz. Önceden ayıplıyorlardı. Hatta damat gurur yapıyordu, ben kadın parası mı yiyeceğim diyordu. Şu an değişti. Şimdi öyle bir yerler ki babamın kefenini bile yer bulursa. (K.4)

10.2. Saygı ve Misafirperverlik

Bir Boşnak misafirperverliği çok sever. Misafire ilk önce kahve yapılır. Kahveyi ikram edince çıkarken geri geri adım atılır, asla sırt çevrilmez. Kapıya kadar

geri geri gidilir. O bizim bir saygı göstergemizdir, özellikle yaşlılara karşı. Mesela eski zamanda yaşlı amcalar oturuyor, sigara içiyorlar. Sigara içerken eskiden çakmak yok, bir maşa var onlara kor tutuyorsun, tek tek hepsine götürüyorsun o amcalar öyle sigara yakıyor. Ve ne ikram ediyorsan elinin kalbinin üzerinde olması gerekiyor. O buyurun demek, ben sana bunu kalbimle, içimle ikram ediyorum demek. Öyle yapmacık değil, misafirin başım üstünde yeri var. Misafirin bu ikramı muhakkak içmesi, yemesi gerekiyor. Çünkü içmediyse, yemediyse beğenmediği düşünülüyor ve ayıp oluyor. (K.20)

10.3. Eğlence Kültürü

Boşnaklarda futbolun sevdası büyüktür. Lig maçları yayını veren bir yer Demirköy ilçesinde yoktur ama Balaban köyünde vardır. Ücreti gençler kendi aralarında para toplayıp verirler. Bu sevda o ücreti kaldırır. Kahvenin köşesindeki kupalar belediyenin düzenlemiş olduğu turnuvalarla ilgilidir. Balaban köyünde genç nüfus da olduğu için üç takımla çıkarlar. Turnuva Haziran'dan sonra Ağustos ayı gibi düzenlenir. Bazen düzenlenmediği yıllar da olur. Balaban köyündeki gençlerden ikinci ligde, üçüncü ligde oynayan vardır. Turgutluspor'da Savaş Yıldız var. İstanbul'da vardı. Hayro var Hayrettin vardı Galatasaray'da. Boşnaklardan futbol oynayan çok vardır. (K.37)

Hamdibey köyünde de Hamdibeyspor'un kazandığı kupaları vardır. (K.24)

Balkaya köyü kahvesinde de bütün futbol maçları ilgiyle izlenir. (K.14)

Boşnaklardan pehlivan çok vardı. Eskiden her düğünde, her Hıdrellez'de burada güreş olurdu. Başka köylere de güreşmeye giderlerdi. Ben de güreştim. Hatta hacı abim var, bu köyde değil civarda onu yenecek adam yoktu. Sonra rahmetli Şevket vardı, Hasbi vardı, Zeynel vardı. Birkaç kişi yani çok kuvvetliydi. Hele bir Remzi vardı Allah rahmet eylesin. Yani manda kuvveti vardı onda o kadar kuvvetliydi. İstanbul'da bir manda, mezbahadan kurtuluyor, şehrin içine giriyor. Bu koşuyor yakalıyor mandayı. Bir boğuşuyorlar mandayla, yere yatırıyor mandayı. (K.1)

10.4. Avcılık

Ormanda tavşan, karaca, geyik, domuz, çakal, her şey var. Şu anda bıldırcına gidiyorlar, kuşku avlıyorlar, tavşan var. Karaca yasak, o tip hayvanlar bulunuyor meramızda ama yasak. Karaca şimdi nesli tükenen bir hayvan olduğu için yasak, sonra hiçbir zarar yapmıyor. Hiçbir zararı olmayan, doğayı güzelleştiren bir hayvan. Karaca dediğim keçiye benziyor, geyiğin ufağı, çift tırnaklı aynı keçi işte. Ölürken kıbleye döner, nasıl düşerse düşsün kıbleye doğru düşer. Biz onu takip ettik. Hepsi aynı kıbleye doğru düşüyor. (K.15)

10.5. Definecilik

Köylerin çoğu eski Rum köyü olunca definecilik hikâyeleri de haliyle kaçınılmazdır.

Eskiden amcam öküz arabalarınla ticaret için gidiyormuş. Öküz arabasıyla gelirken bir Bulgar'la arkadaş olmuş. Nereye gidiyorsun demiş? Amcam demiş Velika'ya gidiyorum. Bulgar da demiş bak benim orda gömülü param var kimseye söylemeyeceksin, akşamüstü geleceksin, karanlık olduğu zaman parayı çıkaralım demiş. Tamam demiş neyse amcam gelmiş köye. Ama sonradan gitmeye korkmuş, hani Bulgar ona bir şey yapmasın öldürmesin diye korkuyor. Sabahsı gidiyor, bakıyor, paralar gitmiş. O yerini de göstermiş burada paralar demiş, Bulgar almış parayı gitmiş. Sonra anlatmış babama, böyle böyle bir olay oldu demiş. Rahmetli babam niye söylemedin bana demiş. Babam dokuz sene savaşmış Galiçya Harbinde. 18 yaşındayken Yugoslavya'dan Türkiye'ye gelmiş gönüllü olarak dokuz sene savaşmış hatta gaziydi. Rahmetli babam çok cesurdu, korkmuyordu. Çünkü savaşmış adam, her şeyler geçmiş başından. Niye bana söylemedin ben gideyim sen gitmemişin diye çok takılırdı babam ona. Ekseriya tabi gömenler aldı parayı. Bir de buralarda çeteler çok yaşamış. Çok çete parası var diyorlar. (K.1)

Rumlardan kalan define arıyorlar, her gün geliyorlar arıyorlar işte. Bulan olsa da kim söyler. Kimisi bulmuş diyor, kimisi bulamamış diyor ama olabilir neden olmasın? Mesela biz buraya geldikten sonra kayaların arasında Bulgar'a ait silahlar, fişekler buldular. (K.14)

Valla bazıları var sırf hazinecilik üzerine yaşıyorlar, geliyorlar gidiyorlar, gece gündüz koşturuyorlar. Bulduk diyorlar. Bence yalan söylüyorlar. Bir enişte vardı burada, sanatı hazinecilik ama aç karınla öldü. Hazineden hayır gelir mi? Mesela bir duvarda birisi kim parayı bırakacak da sen alasın. Onlar hayalle yaşıyor. Enişte diyor senin tarlada, benim dere boyunda bir tarlam var, orada yüksek bir taş var. Yahu senin tarlanın başında iki ton altın var diyor. Nerde bulalım, hadi alalım altınları. O diyor var. Hıristiyanlar da Bulgarlar falan geliyorlar, burada para arıyorlar. Hatta bizim bir tarlanın boyunda onların kışlası varmış, gelmiş orda bir meşe ağacının dibinden parayı çıkarmış, almış Bulgar. Aksicim'de de böyle bir olay olmuş. Yabancılar gelmiş, bir yerde misafir kalmışlar. Sonra parayı alıp kaçmışlar. (K.13)

11. DİLİN SOSYAL HAYATA ETKİSİ

Bu bölümdeki amacımız; Boşnakça hakkında ayrıntılı bilgi vermek değildir. Sadece kaynak kişilerimizin dillerini nasıl açıkladıklarını ve bu konuda ne düşündüklerini anlatmaya yöneliktir.

Türkçeyi öğrenirken annelerimiz zorlandı. Biz karışık büyüdüğümüz için Boşnakçayı da biliyoruz. Biz aramızda şimdi konuşurken Boşnakça konuşuyoruz diye öğretmen yasaklamak zorundaydı. Çünkü talebe dışarı gidecek Türkçe bilmesi lazım. Boşnakça yeni avantaj oldu, Ruslar bir şeyler getirip buraya satmaya başladıkları zaman. Çantacılar ondan sonra beni çağırmaya başladılar şoförlük yaparken. Gel beni anlaştır diyorlardı. Ben de hadi hadi diyordum gençliğinde diyordun Boşnakça gacara gucara diye. Sen devam et diyordum. Boşnakça Slav dili olduğu için Bulgarlarla Ruslarla çok anlaşabiliyoruz. (K.15)

Okula başladığımızda Türkçeyi bilmiyorduk, Boşnakça konuşuyoruz. Öğretmen de hani zorlanıyor, kızıyor. Şimdi bizim ufaklık var 1,5 yaşında. O başlamış konuşmaya birkaç kelime Boşnakça da söylüyor, çok hoşuma gidiyor. Aslında öğretmemiz lazım. (K.39)

Boşnakça şarkı, mani dedelerimiz biliyordu. Biz dil olarak biliyoruz ama o da ne kadar ya, iki Boşnakça üç Türkçe konuşuyoruz. (K.21)

Bizde Boşnakça hâlâ konuşuluyor. Biz Boşnakçayı şu anda biliyoruz ama hangi Boşnakçayı? 100 yıl öncesinin Boşnakçasını, yenilenmişini değil. (K.15)

Benim kafama göre benim temsilime göre şimdi zenciler eskiden takıma alınmıyordu, rengi bozuk takımı bozuyor diye. Sonra ne oldu? Zenciler Pele'den başlayıp şimdi güzel top oynadığı için kabul edildi. Bizde nedir? Boşnakça bilinmiyordu gençliğimde gittiğim komşu köyde "hadi hadi gacara gucara diyorsunuz" yani Boşni diye dalga geçiyorlardı. Herkes birbirini tutmak zorunda kaldı. Bizim burada 57 senesinde okul açıldı. Okula başladık 58-59 senesinde 104 tane talebe vardı. Okulda tek öğretmen vardı. İnsanlarımız İstanbul'a ayağını attı, okullara ayağını attı. Vilayette bizden sekiz, on tane müdür var. Git Lüleburgaz'a, hastane müdürü bizim. Burada evlerini kimse satmadı. İstanbul'a yerleşti, İstanbul'da Beşyüzevler'de Balkaya derneğimiz var. Çünkü insanlarımız orda şu an. Bizim 1957 yılında buradaki 80 haneyle 105 talebe vardı. Şimdi 150 hane ama talebe dokuzun altına düştüğü için okul kapandı. Vize'ye taşımalı olarak gidiliyor. (K.15)

Dayo (dayı, amca), Dayınsa, daynisa (dayının eşi, yenge), Strina (amcanın eşi), Teto (teyze). Boşnakça bazı harfler değişik yazılır. Mesela bizim gelinin adı Sümeya ama Sümeja olarak yazılıyor. (K.4)

"Dobır doşli" dediğin zaman Sırpçaya kaçıyor o yüzden "hoş geldin" diyoruz. Vedalaşırken "Es sahad ile" diyoruz karşı taraf "Eyvallah" diyor. "Dovicena" da var ama pek kullanılmaz. (K.24)

Bulgarların dili bize yakın ama Sırbistan dili gibi. Bizim dilimizin çok hızlı söylenmiş hali. Birçok kelime aynı. (K.12)

III. BÖLÜM

ÇEŞİTLİ ALANLARA AİT HALK BİLGİSİ

1.HALK MUTFAĞI

Boşnak mutfağının en önemli özelliği yemeklerinin bol yağlı olmasıdır. Özellikle börekleri bol tereyağıyla açılır. Hamur işi ve et yemekleri ağırlıktadır. Kuru fasulye, nohut, patates gibi yemeklerinin hepsinin içinde et olur. Boşnak yemeklerinin çoğunun ismi değişik olsa da tanıdık lezzetler olduğu görülür. Bu durum daha Osmanlı döneminden başlayarak günümüze kadar asırlar boyu devam eden kültür etkileşiminin sonucudur.

Biz çalışmamızda Boşnakların sadece öne çıkan lezzetlerini açıklamayı yeterli gördük. Boşnakların yapıp yediği ama Kırklareli genelinde de herkesin bildiği yemeklere yer vermedik. Çünkü Kırklareli Mutfağı'nı kapsamlı bir şekilde ele alan bir çalışma zaten mevcuttur.[54]

1.1. Boşnak Böreği

Demirköy'ün Boşnak köyleri ile Vize'nin Boşnak köyleri şekil olarak farklı Boşnak böreği yapmaktadır. İki taraf da asıl Boşnak böreğini kendilerinin yaptığını, ötekinin yanlış olduğunu söylemektedir. Birinci tarif;

Ilık su, tuz, aldığı kadar da un koyulur. Eğer büyük tepsiye börek yapılacaksa biraz fazla su konur. Maya konmaz. Güzelce yoğrulur. Üzeri örtülüp bir saat dinlenmeye bırakılır. Bir saat geçtikten sonra küçük parçalara bölünür. Ondan sonra tepsiye katıyağ sürülür. Tavada ayrıca katıyağ ya da sıvıyağ eritilir. O parçalar teker teker yağa bandırılıp tepside elle çekilerek açılır. Yufkalar üst üste konur, düz olur. Dolayarak yapılan kol böreğidir, o farklı. İç malzeme olarak kıymalı, ıspanaklı, patatesli, ekşimikli, kabaklı yapılabilir. Malzeme bir ya da iki katına konur. Kaç kat olacağı hamuruna göre değişir. Kaç kat çıkarsa ama ince olması daha iyidir. Çok kalın olduğu zaman içi pişmez. Kuzinede bir saate yakın pişirilir, içinin iyi pişmesi

[54] Ayrıntılı bilgi için bakınız. Ali Çakır, *Kırklareli Mutfağı,* Kırklareli Valiliği Yayını, Kırklareli 2010.

için. Piştikten sonra üzerine biraz su dökülür. Düğünlerde, mevlitlerde ya da normal zamanda misafir geldiğinde daha çok bu börek yapılır. (K.3, K.26, K.32, K.41)

Fotoğraf 5: Balaban, Hamdibey, Gökyaka köylerinde yapılan Boşnak böreği

Fotoğraf 6: Boşnak böreği.

İkinci tarif;

Boşnak böreği bizde şöyle derler; burek. Un, su, tuz, sıvı yağ konur. Yoğrulur, dinlenmeye bırakılır. Sonra küçük parçalara ayrılır. Oklavayla açılır[55], içine malzemesi konur ve dolanır. Yuvarlak tepsiye ortasından başlanarak dolanır. İkinci yufkayı açınca yine malzemesi konur, sarılır, tepsiye dolanır. Öyle öyle tepsi dolana kadar bu işlem devam eder. Sonra fırına verilir, yarım saatte pişer. İç malzemesine göre ismi değişir. Burek kuşbaşılı olur. Burek dana etinden veya karaca etinden yapılır. Eskiden karaca eti bulunduğu zaman bizde kesinlikle karaca etinden yemek yapılmazdı, börek yapılırdı. Kasaptan parça dana eti alınır. Tahtanın üstünde baltayla ezilir. Kuşbaşı olsa pişmez sert kalır. Ispanaklı, patatesli, peynirli sade onların hepsi pide Boşnakça pita derler. O da dolama şeklindedir ama sadece iç malzemesi farklıdır. Bir Boşnak'a börek dedin mi kuşbaşılı aklına gelir, öteki gelmez. Satsın diye ötekilerine de Boşnak böreği diyen var. Elinle açtığın düz böreğe biz Arnavut böreği diyoruz. (K.4, K.15, K.20)

Fotoğraf 7:Balkaya ve Aksicim köylerinde yapılan Boşnak böreği

[55] Not: Bazı kaynaklarda Boşnak böreğinin asla oklavayla açılmadığı yazmaktadır. Fakat kaynak kişimiz böyle tarif ettiği için bu şekilde yazmamız gerekmektedir.

Fotoğraf 8: Boşnak böreği.

1.2. Biryan

Kapamaya Boşnaklar biryan der. Aynen kapama şeklinde yapılır. Pirinç yağda kavrulup üzerine su dökülür. Kavrulan pirinç siniye konur, salça katılmaz, üzerine de pişmiş etler dizilerek fırına verilir. Etlerin üzeri kızarınca fırından çıkarılır. Biryan koyun etiyle de, tavuk etiyle de yapılabilir. Baharat katılmaz. (K.3, K.4, K.15, K.19, K.41)

Boşnakların en meşhur yemeklerindendir. Mevlitlerde üzerine tavuk eti, düğünlerde dana eti konur. (K.32)

Fotoğraf 9: Biryan

1.3. Boşnak Mantısı

1 litre kadar ılık su, tuz ve aldığı kadar unla hamur tutulur. Hamurdan on küçük beze yapılır. Her biri merdaneyle pasta tabağı büyüklüğünde açılır. Araları yağlanır. Yarım saat bekletilir. O arada içi hazırlanır. Yarım kilo parça et küçük parçalar halinde kıyılır, 3-4 tane kuru soğan, bir çay kaşığı karabiber ve bir çay kaşığı tuz karıştırılır. Bekleyen hamurdan beş tanesi alınır, üst üste konur, elle çekilerek büyültülür. Yufkanın kenarına malzeme dizilir. İç malzemesi çiğ olarak konur. Sonra dolanarak kapatılır, küçük küçük kesilir. Kesilen parçaların iki ucu birleştirilerek kapatılır ve önceden yağlanmış tepsiye dizilir. Geri kalan beş hamur da aynı şekilde açılır, içleri doldurulup kapatılır. Tepsiye dizilir. Fırına vermeden önce üzerine sıvıyağ sürülür. Fırından çıkınca yoğurda biraz su karıştırılarak mantının üzerine dökülür. Sonra 5 dakika daha fırında bekletilir. Servise hazırdır. (K.22)

Fotoğraf 10: Boşnak mantısı.

1.4. Raso

Turşu gibi hafif tuzlu ve ekşimsi içecek çeşididir. Karalahanadan yapılır. (K.27)

1.5. Soka (Kaymaklı Biber Turşusu)

Yugoslav biberi konuyor, sarı biberlerden. Özelliği biberin acı olması. İçinde süt ve kaymak var. Sarımsak yok. Kaymaklı biber turşusu da diyebiliriz. (K.3, K.10)

Fotoğraf 11: Gökyaka ve Balaban köylerinden soka örneği.

Fotoğraf 12: Yoğurtlu soka.

1.6. Masanitsa

Masanitsa dediğimiz akıtmaya benzer bir yiyecektir. Hamuru cıvık olur. Tepsi yağlanır, içine hamurdan dökülür, sonra sac kapatılır. Altta hafif kor vardır. Hamur yukardan dökülür, diğer tarafta ısınan sac alınır, hamurun üstüne kapatılır, belli bir dakika bekletilir. Sonra o ayrı bir tepsiye alınır. Yine tereyağı koyulur, yine hamur koyulur, kapatılır. Öyle öyle tepsi dolana kadar yapılır. İnce ince ve kat kat olur. Sonra bıçakla parçalanır tekrar tereyağı ve ekşimik koyularak kızartılır. (K.24)

1.7. Hacı Makule Tatlısı

1 yumurta, 1 çay bardağı yoğurt, 1 çay bardağı kadar sıvı yağ, 1 çay bardağı şeker, kabartma tozu karıştırılır, aldığı kadar un ilave edilip yoğrulur. İçine ezilmiş ceviz içi de konulabilir. Yoğrulduktan sonra küçük parçalar halinde yuvarlanıp oval şekil verilir. Üstüne çatal batırılıp pişirilir. Üstünün güzel kızarması gerekir. 2,5 su bardağı şeker ve 3 bardak su karıştırılarak şerbet hazırlanır. Tatlı fırından çıkınca üzerine şerbeti dökülür. Üzeri hindistanceviziyle süslenebilir. Boşnakların asıl tatlısı Hacı Makuledir. Düğünlerde, bayramlarda yapılır. Şekerpareye benzer. (K.4, K.22, K.24, K.39)

Fotoğraf 13: Hacı Makule tatlısı

1.8. Boşnak Kahvesi

Boşnaklarda kahvenin yeri ayrıdır. Eskiden ihtiyarlar sabah kalktıkları gibi kahveyi ocağın içine kora koyarlarmış. Misafire de her şeyden önce kahve yapılır. Kahvenin yapılışı şöyledir: Önce başka bir kapta su kaynatılır. Diğer taraftan bakır bir cezveye kahve konur, şeker konmaz, üstüne o sıcak su dökülür. Biraz karıştırılınca ateşin üstüne konan kahve yavaş yavaş köpürür. Köpürdükten sonra kulpsuz fincana dökülür. Fincanın yanına muhakkak kesme şeker, özellikle kıtlama şekerlerden koyulur. Yanına da sarı ya da pembe lokum konulur. Şeker kahveye bandırılır, o şekilde kıtlayarak kahve içilir. Yanında limonata ya da meyve suyu bulunabilir. En son su verilir. Kulpsuz fincan Boşnaklara özgüdür. Eski dedelerinden kalma bir âdettir. Çünkü bu şekilde kahvenin tadını ellerine almış olurlar. Şimdilerde kulpsuz fincanlarda erkekler içer, kulplularda bayanlar içer. Misafire bir fincan kahve değil, büyük bir cezve dolusu kahve getirilir. İçtikçe tekrar dökülür. Çay gibi birkaç bardak içilir ve fazlası dokunmaz. Fal bakma âdeti yoktur. (K.10, K.15, K.20)

Fotoğraf 14: Boşnak kahvesi.

1.9. Kış Hazırlıkları

Kış hazırlığı olarak tarhana, ev makarnası, yufka, turşu yapılıyor. Lahana ve biber turşusu yapıyoruz. Eskiden ağaçtan fıçı yapardık, o fıçılara turşu kurulurdu. (K.1, K.22, K.23)

Fotoğraf 15: Balaban köyünde eskiden kullanılan turşu fıçısı.

Hem biber salçası hem domates salçası yapılır. Eskiden kollaması zor olduğu için daha az yapılıyordu şimdi daha fazla yapıyoruz. (K.23)

Kırmızı biber közlüyoruz, konserve şişelerine koyuyoruz. (K.22)

Ayva, incir ve erik reçeli yapıyoruz. Kuşburnu toplayıp ondan reçel ya da pekmez yapılıyor. Onu çay gibi kaynatıp içen de var.(K.22)

Erikler bir de bardak erikleri olunca onları toplarlardı, çekirdeğini çıkartıp kuruturlardı. İyicene kurudu mu bir daha bozulmazdı. Kışın alır kaynatırsın, komposto olur. Yaban elma da kurutabilirsin. Ekşi elma derler doğada kendiliğinden olur. Onları toplardık, üçe dörde keserdik kuruturduk. Onları da kışın kaynatıp komposto yapardık. (K.23)

Pestil yapılır. Bardak eriklerini ve can eriğini kaynatıp çekirdeğini çıkartırsın. Sonra yayarsın, kuruduktan sonra parçalara bölersin. Sandıklarda saklarsın. (K.23)

Pekmez biz hiç yapmadık. Poyralı'dan falan satın aldığımız olur. Eriklerden ve kuşburnundan marmelat yapıyoruz. (K.23)

Kasımda daha kış gelmeden ben on tane hayvan keserdim, kuruturdum. Eti uzunlama ince ince kesersin, bir hafta tuzun içinde bekletirsin. İri tuzla tuzluyorsun, et suyunu salıyor. Bir hafta suyunu çekiyor içine. Ondan sonra bir daha bir miktar su salıyor. İkinciye suyunu çektiği zaman etleri tuzun içinden alıyorsun. Evlerin hepsinde şömineler vardı, odun yakardın. Sırıklar yapıyorduk, onları şöminenin başına asıyorduk. Şöminede bir is kokusu oluyordu. Bir haftada evin içinde kururdu. Sonra onu tenekelere koyardık, saklardık. Onun içine kuru fasulye koyup kaynattığın zaman daha sokaktan o güzel koku duyulurdu. (K.10, K.24)

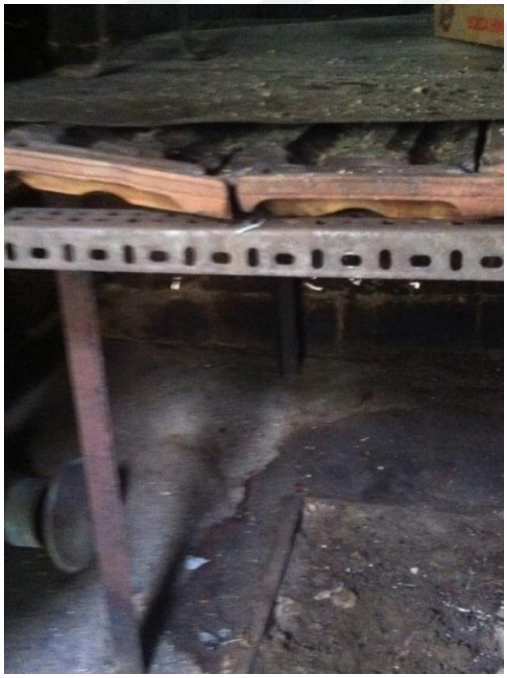

Fotoğraf 16: Gökyaka köyünde et kurutmak için kullanılan yer.

Fotoğraf 17: Kurutmak için et asılan yerler.

Kuru tarhana da yaş tarhana da var. Yaş tarhanayı bugün yapardın hamur gibi hemen az bir şey. Yarın onu pişirirdin. Ama şimdi uzun vadede kurutuyoruz. Bir daha bütün kış yersin. Pişirirken hayvanın iç yağını da koyardık bir sinide hepimiz yiyorduk anında bitiyordu. (K.24)

Eskiden süt satılmazdı. Herkes ineğini, koyununu, keçisini sağardı tereyağını peynirini yapardı. Eritme tereyağı yapıyorsun, kapıyorsun tadı bozulmuyor. İhtiyacın kadar kaşıkla alıyorsun. (K.23)

Soka; Yugoslav biberi ve koyun sütünden yapılır. Sütü kaynattıktan sonra topraktan büyük küplere koyardın. O sütü açardın suyu yavaş yavaş giderdi. Sonra kışın çıkardığın zaman kaymak gibi olurdu, biber de ağzında erirdi. Şimdi inek sütünden yapıyoruz ama o tadı vermiyor. (K.23)

Yeri kazardık kışlık patatesimizi yerin içine gömerdik. Mesela bu evin alt katında derin bir kuyu kazılır. Bir tarafına 200-300 kilo patates koyulur. (K.23)

2.HALK EKONOMİSİ

2.1. Orman

Boşnak köylerinin başlıca geçim kaynağı ormandır. Ormanda kayın, meşe, gürgen, palamut, kavak, kızılağaç bulunur. Daha çok meşe ve kayın ağacı kesilir. Kayın ağacı parlak olur, Rezve deresinin civarı kayın ağaçlarıyla kaplıdır. Yaşlılar hariç bütün erkekler ormanda çalışır. Orman devlete aittir, köylülere sadece nüfus başı yakacak odun verilmektedir. Belli bölgelerdeki ağaçları kesme hakkı makta olarak verilir, maktaları satma yoktur. İşletme, ormanda kantar olmadığı için milletin hakkını sterle öder. Mesela 1 ster odun 500 kilo gelir. Tomruğu bir metre olması gerekir. Tomruğunu kuturunla ölçer. Tomruk odunun kalınlığıdır, işletmede kompasla ölçülür. Mesela 40 a 3 denir. 40 kutur kalınlığında 3 metre uzunlunda demektir. Öyle hesap edilir, metre olarak milletin parası ödenir. Boşnak köylerinde evlerde kömür yakılmaz. Kayın ve meşe odunu yakılır, kütükler iki saat yanar. (K.1, K.40)

2.2. Mantar Toplama

Boşnak köylerinin ikinci geçim kaynağı mantardır. Ormanın içinden Bolet mantarı toplarlar. İlkbaharda ve sonbaharda çıkan, büyük ve çok lezzetli bir mantar türü olan bolet mantarı öğrendiğimiz kadarıyla 6 saatte çıkar ve 6 saat ömrü vardır, altı saatten sonra bozulmaya başlar. Toplanan bu mantarlar muhtara teslim edilir. Kilosu 3 ila 6 lira arasında alıcı bulur. Daha sonra belli bir yerde yıkanıp kesilen mantarlar soğuk hava deposunda şoklanır. Şoklanan paketler yurtdışına gider. (K.1, K.23, K.29)

2.3. Çiftçilik

Boşnak köylerinde eskiden buğday, mısır, yulaf, çavdar, fasulye ve patates ekilirmiş. Şimdi mantar toplayıp satmak daha kârlı bir iş olduğu için çiftçilik bırakılmıştır. Ekenler de kendine kadar ekmektedir. Aksicim köyünde ise baraj yapıldığı için tarla kalmamıştır ve çiftçilik bitmiştir. (K.2, K.9, K.18)

2.4. Hayvancılık

Boşnak köylerinde küçükbaş hayvancılık ve büyükbaş hayvancılık vardır. Bir iki senedir koyunculuk iyi gitmektedir. Köylerde 200-300 koyun vardır, çobanlar gütmektedir. Büyükbaş hayvanlar ise ormanda serbest gezerler. Akşamları bazıları eve gelir, çoğu ormanda kalır. Yerli hayvan olduğu için süt fazla olmaz, buzağılar da anneleriyle birlikte gittiği için o sütü onlar içer. Kar yağdığında bütün hayvanlar evine gelir. Ormanda kurt yoktur, olsa hayvana zarar verir, domuzlar bir şey yapamaz. Onlar tarlalara zarar verir. (K.1, K.2, K.7)

3.HALK MİMARİSİ

Köylere ilk gelen Boşnaklar; Rumlardan ve Bulgarlardan kalan evlere yerleşmişlerdir. Bu evler iki katlı olup alt kat taş duvar, üst kat ise ya kerpiçten ya da ahşaptan yapılmıştır. Bu köylerde eskiden yaşayan Rumlar ticaretle uğraştığı için alt katları dükkân olarak kullanmışlar, üstte kendileri oturmuşlardır. Bulgarlar ise evlerinin alt katlarını ahır olarak kullanmış, sıcak olması için üst katta kendileri oturmuşlardır. Boşnakların yerleştiği bu evler zamanla eskiyince 1960'larda Boşnaklar yeni evler yapmaya başlamışlardır. Yaptıkları evlerin de alt katı bir yere kadar kalın taş duvardan oluşmuştur. Bir yerden sonrası Çingene tuğlası, çift tuğlayla

örülmüştür. Kirişlerde meşe ağacının özünü (Meşe ağacı uzun yıllar yaşayıp ömrü bitince kendiliğinden ayaktayken yere düşer, ağacın etrafı çürür, çürüye çürüye ağacın özü kalır. İçerdeki o özü kaldı mı o bir daha hiç çürümez, betondan bile serttir.) kullanılmıştır. Üst kat ahşaptır, tavanlar da ahşap tavandır. Fakat günümüzde, son yirmi yılda yapılan evlerin hepsi betonarmedir. İki katlı ev yapma alışkanlığı değişmiş, tek kat ya da üç dört katlı binalar da yapılmıştır. (K.26, K.30, K.35)

Fotoğraf 18: Gökyaka köyünde 1970 yılında yapılmış ev.

Fotoğraf 19: Balkaya köyünde tavan ve çatı.

Fotoğraf 20: Şu an kullanılmayan evin içi.

Fotoğraf 21: Bosna-Hersek'teki evler model alınarak Gökyaka köyünde yapılmış ev.

4.HALK HEKİMLİĞİ

Öncelikle sağlıklı ve dinç kalma konusunda Boşnakların sırlarını vermek yerinde olur.

- Sabahları yarım bardak su içerim, arkasından bal atarım. 3-4 tane ceviz içi, 3-4 tane kuru kayısı atarım. Bakarsan bir şey olmaz. Doktora gittim, tahlil istedi, getirdim raporları. Ya dedi sen neyle besleniyorsun? Sorma dedim sonra sen de o yola girersin ama sizde para kıymetli. (K.25)

- Ben kimsenin işine gitmedim. Bir tek yevmiyem yok. Bende çocuk olmadığı için üzüntü yok, rahat yaşadım. Bir de yoğurt çok yiyorum. Sığır, koyun, keçi yoğurdu. O yüzden yaşlanmadım pek. (K.9)

Şimdi hangi bitkinin ya da uygulamanın ne işe yaradığını, neye iyi geldiğini sıralamakta yarar var.

- Vuruklara zeytin tanesi, çiğ soğan ve biraz tuz yapıştırılır. (K.11)
- Çıban çıkınca patlaması için üzerine şeker çiçeği konur. (K.11)
- Yanıklara salça iyi gelir. Salça çok ateş çıkarır. (K.11)
- Rahmetli kaynanam derdi affedersiniz bir tezek yapıştırın duvara. O orada kurusun. Çocuk şişman mesela boynunun altı tahriş olmuş. Kuru tezeği ufalardık, koyardık. Sabaha kadar yok bir şey. (K.11)
- Tahtakurularının çıkardığı kırıntılar da çürüğe çok iyi gelir. (K.11)
- Altı aylık çocuğumun başında köstebek çıbanı çıktı, kafası çok şişti. Kabakulak değil köstebek çıbanıymış. 17 gün hastanede kaldım geçmedi. Sonra Rukiye tetanın kaynanasına gittik. Köstebeğin çıkardığı yedi ayrı topraktan yedi kaşık toplamış, yedi yumurta kırmış bir de duası var onu okudu. Çocuğun başına sardı. Çıban patladı. Çocuk iyileşti yoksa ölecekti. (K.11)
- Sinir otu iltihaba iyi gelir. (K.11)
- Ebegümeci idrar söktürücüdür. (K.4)
- İshale karşı acı ot var. Çok az ekmeğin arasına koyuyorsun yiyorsun, anında geçiriyor. Onu kaynatıp suyunu içersen zehirlenirsin. (K.7)
- Isırgan da çok faydalı bir bitki. (K.4)
- Çürük olan yere hemen yeni kesilmiş hayvan derisi tuzlanıp yapıştırılır. Onda yoksa komşusu hemen bir koyun ya da oğlak keser. Tedavi için hemen sararlar. (K.14, K23)
- Yol boylarında sarı kantaron otu vardır. Onu kaynatırlar, içine de biraz zeytinyağı katarlar. O da yarayı kapatır. Mide ağrısına da çok iyi gelir. Çay gibi demlenip içilebilir. (K.12, K.23)
- Kırığa, çıkığa, şişliğe yumurta akı ve zeytinyağı dökerler, bezle sararlar. (K.12)

- Bir de sinir otu var damarlı yapraklı bir ot. O da karın ağrılarına çok iyi gelir. (K.23)
- Gözde arpacık çıktığı zaman yaşlı kadınlar duasını okurlar. Baş ve işaret parmaklarını eşiğe vururlar sonra arpacık çıkan göze dokunurlar, arpacık geçer. (K.7, K.23)
- Arpacığa okunacak duayı kaynanam ölmeden önce öğretmişti. Gittim yedi kere okudum sabahsı geçmiş. (K.11)
- Muska yapan yok ama kurşun dökenler var. (K.7)
- Kırıkçı çıkıkçı Velika köyünde var. Murat Görkey'e gidiliyor. Kardeşimin ayağı çıkmıştı, onu yerine oturttu. Sıcak sabunlu suyla yıkamış, yerine oturtmuş. Sonra şurup şişesini ayağının altında gezdirince ayak normal hareketine başlayınca kemik yerine oturmuş. (K.26)

5.HALK MÜZİĞİ

"*Avusturya- Macaristan yönetimi sırasında Boşnaklar klarnet, svireda (kavala benzer), gajda-tulum-diple-ağız mızıkası veya armonikayı kullanmışlardır. Türkiye'deki Boşnaklar ise en çok akordeon ve guslayı kullanmaktadır. Gusla, gusli ya da gusle; tek telli ve uzun saplı bir çalgıdır. Ağaç oyularak çalgının gövde ve sapı birlikte yapılmıştır. Şekli armudi yaprak biçimindedir. Çalgı "gudala" adı verilen yayla, işaret ve orta parmağın tele dokunmasıyla çalınır. Türkiye'ye yerleşen Boşnakların diğer çalgısı akordeon ise yüzyıldır bu topraklarda kullanılmaktadır. Piyano tuşlu olanına "Armonika ya da Harmonika" denir. Düğmeli olanına ise "Dugmereta" adı verilir. Bugün genel kullanılan piyano tuşlu olan Harmonikadır."*[56]

Boşnak kültürel kimliğinin simgesel müzik aletleriyle ilgili en kapsamlı bilgiyi "Göçmen Kimliği Açısından Boşnak Müzikleri: Trakya ve İstanbul Örneği", isimli bir doktora çalışması da olan F. Belma Kurtişoğlu'nun Ş. Şehvar Beşiroğlu ve Çağlayan Kovanlıkaya ile birlikte hazırladığı makalede buluyoruz.

[56] http://www.bosnahersek.ba/bosnaklarda-muzik-ve-oyun/ (10.12.2015), s.1-2.

"Saz veya gudalo ismi verilen yay ile çalınan tek telli bir kordofon olan gusla epik şiirlere eşlik etmektedir. Gusla tek bir parça ağaçtan oyularak yapılmakta, ses kutusunun üzerine mıhlarla tutturulmuş deri gerilmekte ve üzerine delikler açılmaktadır. Bu çalgının simgesel olarak en önemli özelliği burguluğunda bulunan süslemelerdir. Sokullu Mehmet Paşa gibi Boşnakları simgeleyen kişilerin figürleri görüldüğü gibi, at veya başka figürler de kullanılmaktadır. Epikalar, ulusal bilinci oluşturmak için de kullanıldığından, Yugoslavya döneminde daha çok Slav halkların destanlarının ve Slav tarihinin aktarıldığı eserler haline dönüşmüştür. Kosova savaşı gibi Osmanlı Devletinin kahramanlıklarının veya daha yakın zamanda Müslüman çetelerin kahramanlıklarının anlatıldığı epikaların yavaş yavaş yok olmaya yüz tuttuğu gözlenmektedir."

"Akordeon, Türkiye'deki Boşnakların kültürel kimlik öğeleri hiyerarşisi sıralamasında Yugoslavlık, Slav dili, göçmenlik ve Batılılık öğelerini üst sıralara taşındığını gösterirken, gusla Osmanlılık, Müslümanlık, Türklük, göçmenlik ve Doğululuk öğelerini ön plana çıkardığını ortaya koymaktadır. Her iki çalgının simgelediği kültürel öğenin göçmenlik olduğu sonucuna varılması mümkündür. Ancak çalgılar göçmenliğin farklı sonuçlarını yansıtmaktadır. Akordeon "ayrışma"yı desteklerken, gusla "benzeşme"nin gerçekleşmiş olduğunu göstermektedir. Kültürel kimliğin aracı olarak ise akordeon "öteki"lerden farklılaşmayı sağlarken, gusla "öteki"lerle birlikte bir aidiyet oluşturmaya yönelmektedir." [57]

Araştırma yaptığımız Boşnak köylerindeki kaynak kişilerimiz saz, bağlama, davul ve zurnanın kesinlikle Boşnak kültürünün çalgısı olmadığını belirtmişlerdir. Boşnak kültürünü yansıtan çalgılar; Akordeon (Müzika diyorlar), Diple (Deriden yapılan, üflemeli bir çalgı. Gayda ve tuluma benzer), Gusli (At motifli sapı ağaçtan oyulmuş, gövdesine keçi derisi gerilmiş. Üzerine delikler açılmış, yaylı kısımlar atkuyruğundan yapılmıştır) (K.10, K.15, K.19, K.26)

[57] F. Belma Kurtişoğlu - Ş. Şehvar Beşiroğlu - Çağlayan Kovanlıkaya, "Boşnak Kültürel Kimliğinin Simgeleri: Akordeon ve Gusla", *İTÜ Dergisi,* Sosyal Bilimler, Cilt:5, Sayı:2 s.35-44, Aralık 2008, s.44.

Eskiden televizyon olmadığı zamanlarda akşamüstü kahvede Gusli çalıp kahramanlık türküleri söylerlerdi. Muyo ve Halil hikâyeleri, oradaki kahramanların mücadeleleri, bir kişini bilmem kaç kişiyi yendiği falan anlatılıyordu. (K.10)

Fotoğraf 22: Gökyaka köyünden gusli örneği.

Fotoğraf 23: Kaynak kişi; Şakir Bilir.

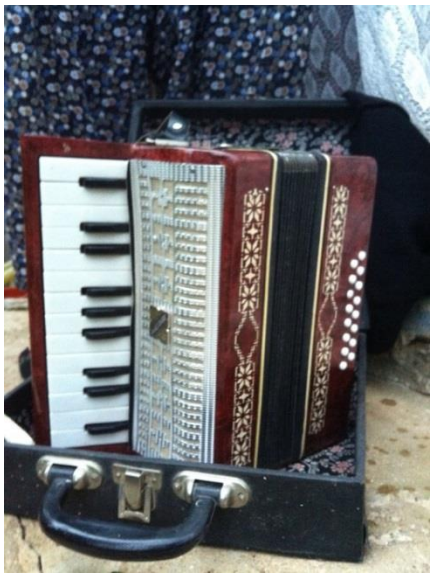

Fotoğraf 24: Aksicim köyünden akordeon örneği.

Fotoğraf 25: Kaynak kişi; Yasin Aydın.

6.HALK OYUNLARI

Boşnakların halk oyunları genelde açık veya kapalı halka şeklinde kolo (halay, hora) formatında[58] saatin tersi yönünde dönerek oynanır. Boşnak eğlencelerinde armonikalar eşliğinde Çaçak, Rijetko, Sarajevka, Ruzmarin, Vrti kolo, Moravac, Jusufe, Pajduška, Zet kolo(damat), Uzicko, Şote gibi oyunlar oynanır. Jusufe ve Sarajevka oyunlarının sadece Boşnaklara ait olduğu söylenir. Şote, Damat halayı ve Payduška'yı Arnavutlar ve Makedonyalılar da oynar. Çaçak ve Moravac oyununun Sırplara ait olduğu düşünülür.[59]

Araştırma sahamızdaki Boşnak köylerinde oynanan oyunlar şunlardır: Payduška, Damat oyunu, Çāçak ve Kasap. (K.3, K.4, K.7, K.13, K.24, K.26, K.41)

Kolo oyunu var, şimdi ona halay diyoruz Boşnakça kolo. (K.41) Mesela İstanbul'a gidiyoruz gece oturmaya, apartmanda toplanıyoruz. Ben çalarım onlar da halay teperler, biz kolo diyoruz. Kolo; normal alay gibi, aynı kasap havaları gibi. (K.13) Payduška da halayın bir değişik versiyonu. (K.26) Çarçak horon gibi işte; 5-10 kişi kol kola girerdi, hem yürür hem türkü söylerlerdi. (K.24)

Boşnak köylerinde bu oyunları oynayan artık pek kalmamıştır. Gençler bu müzikleri ve oyunları bilmelerine rağmen Kırklareli civarındaki düğünlerde herkesin oynadığı genel geçer oyunları tercih etmektedirler. Sadece Balaban köyündeki düğünlerde bu geleneksel oyunlardan bir kısmı oynanmaya devam etmektedir.

7.HALK DOKUMACILIĞI

Günümüzde Boşnak köylerinde dokumacılık kalmamıştır. Tezgâhlar bile atılmıştır ya da yakılmıştır. Eskiden dokunmuş kilimlere bolca örnek vardır fakat günümüzde bu gelenek devam etmemektedir. Beş köydeki bulunan kilimlerin hepsinin kırmızı renk oluşu dikkat çekicidir.

---

[58] http://www.bosnahersek.ba/bosnaklarda-muzik-ve-oyun/ (10.12.2015)
[59] http://www.bosnahersek.ba/bosnaklarda-muzik-ve-oyun/ (10.12.2015)

Eskiden bütün evlerde duvar tezgâhları vardı. Çerçeve gibi dokuma tezgâhı duvardan duvaraydı. Hammaddesi koyunyünüydü. Yün ipliğe dönüştürülürdü, sonra Kırklareli'den, kapalı çarşıdan kökboyası alıp iplikleri boyardık. Çerge dokuma, yapaktan dokuma kilim yapılırdı. Kilimin köşesine tarih atılırdı. İlk çıkan kilimler üç enli dokuma kilimlerdi. Boşnaklarda en çok tercih edilen renk kırmızıdır. Desen olarak Yugoslavya'dan gelme örnekler kullanılmıştır. Kilimi soğuk suyla yıkamak gerekir yoksa renkleri solar. Yapaktan ilmiğine kadar tamamen el emeği. (K.12, K.26)[60]

Fotoğraf 26: 30 yıl öncesi Gökyaka köyünde halı dokuma anı görüntüsü.
Kaynak kişi; Leyla Uluk.

[60] Kırklareli'de dokumacılık ile ilgili ayrıntılı bilgi şu adresten bulunabilir:
http://trakyagezi.com/dosya/76-kultur-a-sanat/585-kirrklarelide-dokumacilik.html

Fotoğraf 27: Balaban köyünden dokuma kilim örneği.

Fotoğraf 28: Gökyaka köyünden kilim örneği.

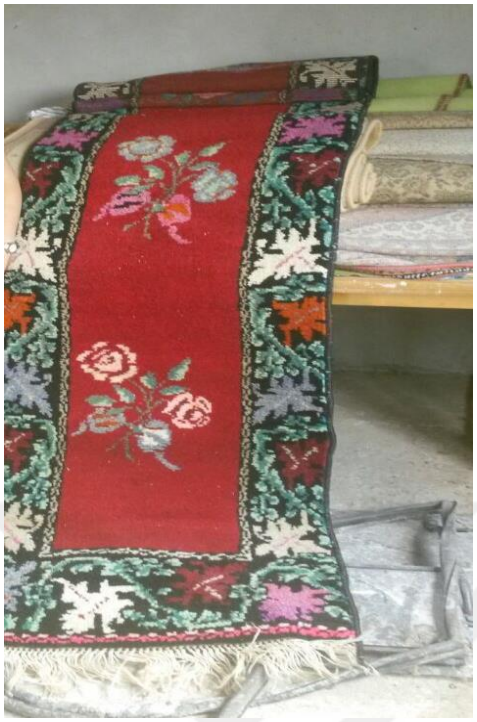

Fotoğraf 29: Hamdibey'den örnek.

Fotoğraf 30: Balaban'dan örnek.

Fotoğraf 32: Gökyaka'dan paspas örneği.

Fotoğraf 31: Gökyaka köyünden yün eğiren kadın motifi.

8.GİYİM- KUŞAM

Eskiden kadınlar çarşaflıydı. Kızlar 14-15 yaşını doldurduğu zaman hemen siyah çarşaf takarlardı. Evlendikten sonra da bir daha başı açık gezemezlerdi. Şu anda yaşlılar kara çarşaf giyiyor. Eskiden çarşaf etek ve çarşaf kapağı olmak üzere iki parçadan oluşurmuş. Şimdi sadece çarşaf kapağı kullanılıyor. Yaşlı kadınlar bir yere giderken mutlaka çarşaf kapağı giyerler. (K.4, K.14, K.24)

Eskiden erkeklere de örnekli çorap örülürdü. Opanki derlerdi. (K.26)

Dimya da Boşnak âdeti ama ben bizim eskilerde hatırlamıyorum. O yeni gelen muhacirlerde, göçmenlerde var. (K.14)

Dimya[61] 12 metre kumaştan yapılıyor. Paçaları lastikli oluyor. Balabanda dimya var, Aksicim köyünde kalmadı artık. Biz dimyaları kaldırdık. Hepimiz normal şalvar giyiyoruz. (K.4)

Boşnaklar kıyafetlerinde en çok kırmızıyı tercih ederler. Üç kuruş fazla olsun kırmızı olsun derler. Tercih edilen diğer renkler pembe, beyaz ve altın sarısıdır. (K.4, K.26)

Günümüzde sadece Balaban köyünde uygulansa da Boşnak düğünlerinde kına gecesinde gelin beş, altı dimya değiştirir. Kaynanası kaç tane dimya diktirdiyse kına gecesinde onları sırayla giyer, davetlilere gösterir. Aşağıda fotoğrafı verilen dimyalar 15-20 yıl öncesine aittir. Şalvar ve yelekten oluşan bu kıyafetler; uygun gömlek, kemer ve taçla tamamlanır. Bosna-Hersek'te halen yapılmakta olan dimyalar özellikle gömlekler İstanbul'da Boşnakların yoğun olarak yaşadığı semtlerde satılmaktadır. Yeni modeller satenden ve boncuklu kumaşlardan yapılmaktadır. (K.36)

[61] Dimija: Boşnak şalvarı.

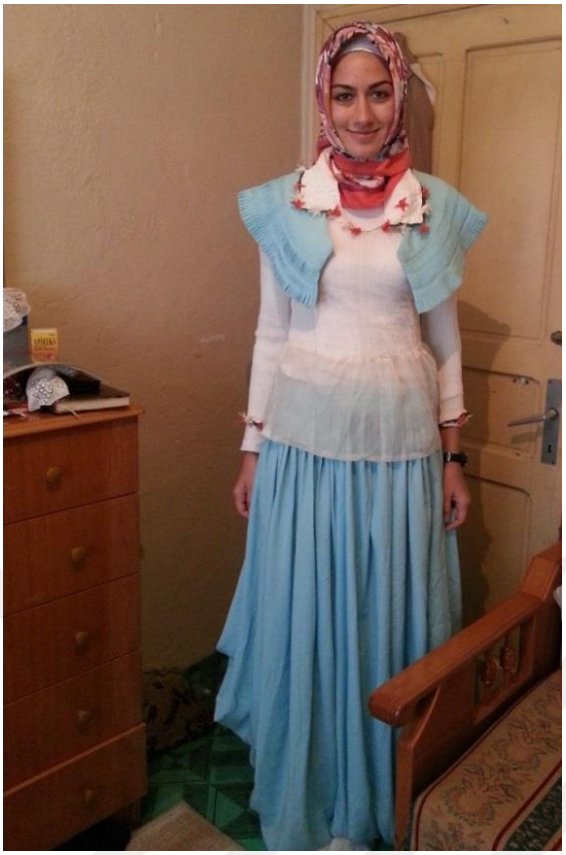

Fotoğraf 33: Balaban köyünde 1999 yılında yapılmış dimya örneği. İçteki beyaz, çiçekli gömlek 30 yıllık.

Fotoğraf 34: 15 yıllık sarı işlemeli gömlek.

Fotoğraf 35: 1997 yılında yapılmış dimya örneği.

Fotoğraf 37: 15 yıllık elbise.

Fotoğraf 36: 10 yıllık elbise.

Fotoğraf 38: Balaban köyünden 50 yıl öncesinin gelin ve damat kıyafeti.

Fotoğraf 39: Gökyaka köyünden lohusa hırkası örneği.

Fotoğraf 40: Gökyaka köyünden iğne oyalı namaz başörtüsü örneği.

Fotoğraf 41: Boşnak köylerinden oyalı tülbent örnekleri

Fotoğraf 42: Gökyaka köyünden çetik örnekleri.

Fotoğraf 43: Boşnakların çetik motifi.

Fotoğraf 46: Gül örnekli çetik.

Fotoğraf 44: Şoşan örneği

Fotoğraf 45: Çetik örneği.

Fotoğraf 47: Bağcıklı şoşan örneği.

SONUÇ

Kırklareli ilinin bünyesinde barındırdığı birçok kültürden birisi de Boşnak kültürüdür. Osmanlı Devleti'nin Bosna-Hersek coğrafyasındaki 415 yıllık hâkimiyeti, Türkler ile Boşnaklar arasında derin bağlar oluşturmuştur. Osmanlı'nın bölgeden çekilmek zorunda kalmasıyla yalnız kalan Boşnaklar, çareyi benimsedikleri Türk-İslâm kültürünün peşinden Türkiye'ye göç etmekte bulmuşlardır. Boşnakların Türkiye'de yerleştikleri yerlerden birkaçı da Kırklareli ilinde coğrafi olarak geldikleri yerlere benzeyen Yıldız Dağları bölümünde kalan orman köyleridir. Bu köyler merkezden uzak orman köyleri olmaları ve Boşnakların buraya toplu olarak yerleşmeleri sebebiyle uzun yıllar Boşnak kültürü korunabilmiştir. Bu köylerde Boşnakça halen yaşayan bir dildir. Halk kendi arasında Boşnakça konuşur ama bu onların ifadesiyle 100 yıl öncesinin Boşnakçasıdır.

Konusu; sözü edilen köylerdeki folklorik öğelerin tespiti olan çalışmamızı yaparken Boşnak örf, âdet ve geleneklerinin bir kısmının aynen ayakta kaldığını, bir kısmının kısmen değiştiğini ve çoğunun da artık yaşatılmadığını gördük. Cümlelerimizin çoğunun "eskiden … yapılırdı" şeklinde olması üzücüdür. Örneğin; eskiden damat adayı kız istemeye gitmezken günümüzde en başta o gider, tuzlu kahvesini bile içer. Ya da eskiden Boşnak düğünlerinde payduşka, çaçak gibi Boşnak oyunları oynanırken günümüzde Kırklareli genelinde olduğu gibi Roman havaları eşliğinde oyunlar oynanmaktadır. Bir başka örnek, eskiden kına gecelerinde gelinler en az 5-6 tane kıyafet değiştirirken, rengârenk dimyalar giyerken günümüzde bu gelenek sadece Balaban köyünde yaşatılmaya çalışılmaktadır. Halkın çoğunluğu kına gecesini Kırklareli genelinde olduğu gibi bir bindallıyla geçirmektedir. Bu örnekler bize yavaş yavaş kültürel çeşitliliğin yok olduğunu ve geleneklerin tek tipleşmeye doğru gittiğini göstermektedir. Diğer taraftan Boşnaklara has özelliklerden devam edenler de vardır. Yüzük kaynı denilen kavram ve onun taşıdığı roller devam eden geleneklerdendir. Yine Boşnaklara özgü bir tür olan, içinde muhteşem doğa tasvirleri ve Türkçe kelimeleri de bulunduran Boşnakça sevda türküleri demek olan sevdalinka söyleme geleneği de devam etmektedir. Bunların dışında Kırklareli merkezde iki, Babaeski ve Pınarhisar ilçelerinde de birer Meşhur Boşnak Börekçisi olması ve

buraların çok talep görüyor olmaları çok zaman geçmesine rağmen Boşnakların yemek kültürlerini devam ettirmekte olduğunun göstergesidir.

Boşnaklar İslâmiyet'i Türkler vasıtasıyla benimsedikleri için İslamiyet'in özünde olmayan bir takım Türk inanışlarını da benimsemişlerdir. Örneğin; Orta Asya Türk geleneği olan ölünün ardından helva kavurma geleneği, İslamiyet'te yeri olmamasına rağmen Türkler yoluyla Boşnaklar tarafından da oldukça benimsenmiş, sadece ölünün arkasından değil kandillerde de helva kavrulur olmuştur.

Bilindiği gibi halk bilimi alanı halkla ilgili hemen hemen her bilgiyi kapsar ve bu bilgilerin bütün zamanları, evreleri de önem taşır. Bir geleneğin ya da inanışın eskiden olduğu şekli yanında günümüzde ne ölçüde ve ne şekilde devam ettiği de önemlidir. Bu yüzden fikrimizce halk bilimi çalışmaları hiçbir zaman tamam olmayacak çalışmalardır. Biz çalışmamızda sorumlu olduğumuz beş köyde yaşayan toplamdaki 1400 kişiyle tek tek konuşsak, derlemeler yapsak bile halk bilimi öğelerini tespitimiz tamamlanamaz. Bu konuyla ilgili Metin Ekici'nin çok güzel bir tanımlaması vardır: "Derleme; halkın sahip olduğu bilgi ırmağına, halk bilimi kuram ve yöntemleriyle girip, bilimsel susuzluğu kandırmak için, bir testi su ile eve dönmektir." Bizim de bu noktada yapmaya çalıştığımız, o koskoca ırmaktan bir testi su alıp onu sunmaktır.

KAYNAKÇA

KAYNAK ESERLER

Ağanoğlu, H. Yıldırım, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makûs Talihi Göç,* Kum Saati Yayınları, İstanbul 2011.

Albayrak, Kadir, *Bogomilizm ve Bosna Kilisesi,* Emre Yayınları, İstanbul 2005.

Alparslan, Şenol, *Bosna'da Türk Kültürünün İzleri,* IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008.

Andriç, İvo, *Drina Köprüsü,* (Çev. Hasan Ali Ediz- Nuriye Müstakimoğlu), 17. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2014.

Babuna, Aydın, *Bir Ulusun Doğuşu, Geçmişten Günümüze Boşnaklar,* Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2000.

Babuş, Fikret, *Osmanlı'dan Günümüze Etnik-Sosyal Politikalar Çevresinde Türkiye'de Göç ve İskân Siyaseti ve Uygulamaları,* Ozan Yayıncılık, İstanbul 2006.

Boşnakça-Türkçe, Türkçe-Boşnakça Cep Sözlüğü, 2. Baskı, Fono Yayınları, İstanbul 2012.

Çakır, Ali, *Kırklareli Mutfağı,* Kırklareli Valiliği Yayını, Kırklareli 2010.

Çobanoğlu, Özkul, *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş,* 6. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.

Dedeić-Kırbaç, Amra, "Boşnakların Türkiye'ye Göçleri", *Akademik Bakış Dergisi,* Sayı: 35, Mart – Nisan 2013, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi.

Doğanay, Filiz, "Türkiye'ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi", *Toplum ve Göç,* II. Ulusal Sosyoloji Kongresi 20-22 Kasım 1996, D.İ.E.-Sosyoloji Derneği, Ankara 1997, s.194-205.

Ekici, Metin, *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri,* Genişletilmiş 5. Baskı, Geleneksel Yayınları, Ankara 2013.

Emgili, Fahriye, *Boşnakların Türkiye'ye Göçleri (1878-1934),* Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2012.

Ergin, Selma, "Bulgaristan İslimye İli Kazan İlçesi Türk Halk Kültüründe Kırklama Geleneği", II. Uluslararası Bulgaristan Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Ankara 2001, s.215-219.

Gökbilgin, Tayyip, *Rumeli'de Yörükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân,* İşaret Yayınları, İstanbul 2008.

Gönen, Sinan, "Dede Korkut Hikâyeleri'nden Günümüze Yansıyan Doğum Âdetleri", *TÜBAR*-XVIII-/2005-Güz, s.1-2.

Gönen, Sinan, "Dede Korkut Hikâyeleri'nden Günümüze Yansıyan Evlilik Âdetleri", *Millî Folklor,* 2006, Yıl 18, Sayı 69.

Gümüş, İsmail, *Boşnak Türküsü,* Cumhuriyet Kitapları Yayınları, İstanbul, 2010.

Günay, Umay, "Ritüeller ve Hıdrellez", *Millî Folklor,* 1995, Yıl 7, Sayı 26, s.2.

Gündüz, Tufan, *Alahimanet Bosna, Boşnakların Osmanlı Topraklarına Göçü 1879-1912,* Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2012.

Halaçoğlu, Ahmet, *Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri 1912-1913),* TTK Yayınlar, Ankara 1995.

İpek, Nedim, *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri,* TTK Yayınları, Ankara 1999.

İyiyol, Fatih- Ćatović, Alena, "Sevdalinkalarda Türk-Boşnak Halk Kültürünün Ortak Unsurları", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 1/1 2012 s. 246-264, TÜRKİYE.

Kalafat, Yaşar, *Türk Kültürlü Halklarda Ölüm,* Berikan Yayınları, Ankara 2010.

Karaçam, Nazif, *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli,* Kırklareli Belediyesi Yayınları, Kırklareli 1995.

Kırbaç, Selçuk, "Türk Dilinin Boşnakça İle İlişkileri ve Abdulah Skaljic", *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science Volume 6 Issue 4, p. 895-911, April 2013.*

Kurtişoğlu, F. Belma, *"Göçmen Kimliği Açısından Boşnak Müzikleri: Trakya ve İstanbul Örneği",* İstanbul Teknik Üniversitesi Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2008.

Kurtişoğlu, F. Belma- Beşiroğlu, Ş. Şehvar- Kovanlıkaya, Çağlayan, "Boşnak Kültürel Kimliğinin Simgeleri: Akordeon ve Gusla", *İTÜ Dergisi,* Sosyal Bilimler, Cilt:5, Sayı:2 s.35-44, Aralık 2008.

Oğuz, M. Öcal- Metin Ekici- Mehmet Açа- Dilaver Düzgün- R. Bahar Akarpınar- Mustafa Arslan- Aktan Müge Yılmaz- Gülin Öğüt Eker- Tuba Özkan, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı,* 10. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara 2013.

Oğuz, M. Öcal, *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?,* Geleneksel Yayınları, Ankara 2009.

Ozan, Meral, "Geçiş Ritüelleri Ve Halk Masalları", *Millî Folklor*, 2011, Yıl 23, Sayı 91,s.73.

Ögel, Bahaeddin, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları,* Genişletilmiş 4. Baskı, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 2001.

Öksüz, Hikmet, "İkili İlişkiler Çerçevesinde Balkan Ülkelerinden Türkiye'ye Göçler ve Göç Sonrası İskân Meselesi (1923-1938)", "Balkanlar'dan Türkiye'ye Göçler ve Göç Sonrası İskân Meselesi 1923-1938", başlığı altında VII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi (8-12 Kasım 1999, İstanbul)'ne sunulan bildirinin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş halidir.

Öner, N. Aslı Şirin, *Dram Sonrası Bosna, Mültecilerin Geri Dönüşü Üzerine Bir Alan Araştırması,* IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2013.

Poyraz Tacoğlu, Tuğçe, Arıkan, Gülay, Sağır, Adem, "Boşnak Göçmenlerde Göç ve Kültürel Kimlik İlişkisi: Fevziye Köyü Örneği", *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/1 Winter 2012, p.1941-1965, Turkey.*

Sümbüllü, Yusuf Ziya- Ayazma, Ceylan, *Boşnak Halk Masalları,* Fenomen Yayınları, Erzurum 2010.

Sümbüllü, Yusuf Ziya, *Boşnak Halk Efsaneleri,* Fenomen Yayınları, Erzurum 2010.

Türkçe Sözlük, 11. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Toprak İskân Genel Müdürlüğü, 272.0.0.11/17.78.,2.02.1924, s.5.)

BCA, T.İ.G.M., 272.0.0.12/58.154.18, 7.03.1928, s.3. (Dahiliye Vekaleti İskan Müdüriyetinden Erkân-ı Harbiye Aliye Riyaseti'ne ve Edirne vilayetine gönderilmiştir.)

BCA, T.İ.G.M. , 272.0.0.12/63.192.11, 21.02.1958, s.1.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Demirk%C3%B6y (26.05.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Vize,_K%C4%B1rklareli (26.05.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Sancak_(b%C3%B6lge) (26.05.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Yeni_Pazar (26.05.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Seni%C3%A7e (26.05.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Nova_Varo%C5%A1 (26.05.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Aksicim,_Vize (26.05.2015)

http://www.bosnahersek.ba/bosnaklarin-turkiyeye-gocleri/ (13.03.2016)

https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%B6kyaka,_Demirk%C3%B6y (26.05.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkaya,_Vize (26.05.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Balaban,_Demirk%C3%B6y (26.05.2015)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Hamdibey,_Demirk%C3%B6y (26.05.2015)

http://www.balkayadernegi.com/?SyfNmb=2&pt=Hakk%C4%B1m%C4%B1zda (29.12.2015)

http://www.bosnahersek.ba/bosnaklarda-muzik-ve-oyun/ (10.12.2015)

http://trakyagezi.com/dosya/76-kultur-a-sanat/585-kirrklarelide-dokumacilik.html (15.12.2015)

http://www.kulturelbellek.com/kulturumuzde-olum-ve-olum-adetleri/ (18.12.2015)

http://m.radikal.com.tr/turkiye/osmanlinin_emaneti_sancakta_tehlikeli_bolunme-1058927.htm (11.01.2016)

http://www.uyduharita.org/wp-content/uploads/kirklareli-haritasi-3.jpg (18.01.2016)

http://www.oynaogrenegitimi.com/vizelim/wp-content/uploads/cogkonm.jpg (18.01.2016)

KAYNAK KİŞİLER

NO	SOYAD	AD	YAŞI	YAŞADIĞI YER	MESLEĞİ
K.1	AKAN	KENAN	71	BALABAN	EMEKLİ
K.2	AKSOY	MEHMET	60	AKSİCİM	BERBER
K.3	ARISALAN	BAHAR	27	BALABAN	EV HANIMI
K.4	AYDIN	NURAN	47	AKSİCİM	EVHANIMI
K.5	AYDIN	SAİME	78	AKSİCİM	EV HANIMI
K.6	AYDIN	SUAT	43	AKSİCİM	MUHTAR
K.7	AYDIN	YASİN	29	AKSİCİM	ORMAN İŞÇİSİ
K.8	BABAT	NİYAZİ	50	HAMDİBEY	ORMAN İŞÇİSİ
K.9	BAYRAKTAR	MEHMET REŞAT	81	AKSİCİM	EMEKLİ
K.10	BİLİR	ŞAKİR	60	GÖKYAKA	EMEKLİ
K.11	BÜYÜKBÜCE	HAYRİYE	75	GÖKYAKA	EV HANIMI
K.12	BÜYÜKBÜCE	MÜMİN	80	GÖKYAKA	EMEKLİ
K.13	ERDEN	HASAN	83	BALKAYA	EMEKLİ
K.14	ERDEN	HASİP	73	BALKAYA	EMEKLİ
K.15	ERDEN	İRFAN	64	BALKAYA	MUHTAR
K.16	ERDEN	NECMİYE	74	BALKAYA	EV HANIMI
K.17	ERDEN	SÜLEYMAN	86	BALKAYA	EMEKLİ
K.18	GÖRKEY	MURAT	88	BALABAN	EMEKLİ
K.19	GÜL	AYHAN	50	AKSİCİM	ŞOFÖR
K.20	HRUSTEMOVİÇ	SADETA	49	KIRKLARELİ MERKEZ	TEKSTİL UZM.
K.21	ÖZDEMİR	HALİL	60	BALKAYA	EMEKLİ
K.22	ÖZKUL	FATMA	43	GÖKYAKA	EV HANIMI
K.23	SEVDİK	AHMET	63	HAMDİBEY	EMEKLİ
K.24	SEVDİK	DAVUT	67	HAMDİBEY	EMEKLİ
K.25	SEVDİK	SELAHATTİN	73	HAMDİBEY	EMEKLİ
K.26	ULUK	LEYLA	44	GÖKYAKA	EV HANIMI
K.27	ÜRESİN	SAFFET	63	HAMDİBEY	EMEKLİ
K.28	ÜSTÜNEL	FETTAH	88	HAMDİBEY	EMEKLİ
K.29	ÜSTÜNEL	SABRİ	43	HAMDİBEY	ORMAN İŞÇİSİ
K.30	VARIM	AHMET	60	BALABAN	ESNAF
K.31	YAKAR	SELİME	50	BALABAN	EV HANIMI
K.32	YAKAR	RESMİYE	70	BALABAN	EV HANIMI
K.33	YALÇINDAĞ	HABİB	28	BALABAN	ÖĞRETMEN
K.34	YALÇINSOY	HAYRULLAH	58	DEMİRKÖY MERKEZ	EMEKLİ HOCA
K.35	YARAŞ	AHMET	61	BALABAN	EMEKLİ
K.36	YARAŞ	NURAY	35	BALABAN	EV HANIMI
K.37	YAŞAR	SELAHATTİN	73	BALABAN	EMEKLİ
K.38	YILDIZHAN	AYSEL	32	BALABAN	EV HANIMI
K.39	YILDIZHAN	EMİNE	49	BALABAN	EV HANIMI
K.40	YILDIZHAN	İRFAN	51	BALABAN	ŞOFÖR
K.41	ZAMBAK	ŞEVKİYE	40	HAMDİBEY	EV HANIMI
K.42	ZİPAK	ELMAS	63	HAMDİBEY	ESNAF

DİZİN

Adapazarı, 26
Afortus, 29
Afurtos, 57
akordeon, 117
Akordeon, 118, 119
Akova, 25
Aksicim, 1, 22, 25, 30, 57, 59, 71, 90, 92, 97, 113, 126
Alhamiyado Edebiyatı, 18
Alman, 51
Almanlar, 16
Alpullu, 55
Amerikalı, 51
Anadolu, 20, 54, 57
Arapça, 18
Arnavut, 17, 121
Atatürk, 52, 53, 54, 55, 57, 58
Avar, 16
Avarlar, 16
Avrupa, 19, 21, 28
Avrupa Birliği, 15
Avusturya, 1, 22
Avusturya- Macaristan, 117
Avusturya-Macaristan, 15, 18, 19, 20, 22
Babina, 66
bağcılık, 28
Balaban, 1, 23, 27, 48, 50, 93, 95, 121, 126
Balkan, 28, 37
Balkan Harbi, 57, 58
Balkan Savaşı, 19, 22, 58
Balkan Savaşları, 20, 25, 59
Balkan Yarımadası, 17
Balkanlar, 20
Balkaya, 1, 22, 29, 57, 58, 59, 88, 90, 93, 96, 99
Balkayalılar, 89
Belgrad, 20
Berlin Antlaşması, 1
Berlin Kongresi, 20
Besiler, 16
Beşyüzevler, 99
Birinci Dünya Savaşı, 25
Birleşmiş Milletler, 15
biryan, 87, 104
Biryan, 78
Bogomil, 17
Bolet mantarı, 112
Bosna, 11, 14, 16, 17, 18, 20, 22, 24, 29, 58
Bosna Hersek, 15, 17, 23
Bosna Milleti, 24
Bosna vilayeti, 57
Bosna-Hersek, 1, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 24, 30, 31, 53, 126
Bosna-Hersek Federasyonu, 16
Boşnak, 1, 3, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 26, 30, 31, 48, 50, 51, 56, 57, 59, 70, 74, 89, 90, 93, 95, 100, 112, 113, 118, 119, 121, 122, 126
Boşnak Anonim Halk Edebiyatı, 37
Boşnak böreği, 11, 78, 86, 87, 100, 102
Boşnak dernekleri, 30
Boşnak destanları, 48
Boşnak göçmenler, 30
Boşnak Halk Edebiyatı, 38
Boşnak halk kültürü, 11, 37
Boşnak halk mimarisi, 11
Boşnak kahvesi, 11
Boşnak Kahvesi, 108
Boşnak kıyafetleri, 11
Boşnak kültürü, 3, 11, 119
Boşnak Mantısı, 105
Boşnak mutfağı, 100
Boşnak Müzikleri, 118
Boşnak tatlısı, 78
Boşnakça, 17, 18, 21, 26, 32, 45, 46, 49, 50, 56, 67, 70, 73, 75, 78, 93, 94, 97, 98, 99, 102, 121
Boşnaklar, 1, 3, 4, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 37, 50, 55, 59, 63, 71, 73, 74, 76, 79, 80, 81, 86, 92, 93, 94, 95, 96, 100, 104, 107, 108, 113, 116, 117, 118, 121, 122, 126
Bulgar, 54, 56, 57, 58, 96, 97
Bulgarca, 27, 49
Bulgaristan, 49, 52, 56
Bulgaristan göçmenleri, 49
Bulgarlar, 27, 52, 56, 57, 59, 97, 98, 99, 113
burek, 102
Bursa, 49
Çaçak, 121
Çanakkale, 58
Çarçak, 121
Çerkezköy, 56, 57, 93
Damat oyunu, 121
Dayton Anlaşması, 15

Demirköy, 27, 28, 30, 48, 53, 54, 55, 77, 94, 100
Demirköy ilçesi, 28, 59, 95
Demokratik Yugoslav Federasyonu, 15
Destan, 50
dimija, 70
dimya, 74, 126
Dimya, 125, 126
diple, 117
Diple, 119
djever, 70, 73
Dupnisa Mağarası, 28
Edirne, 31, 54, 56, 57
Elazığ, 55, 56
Eminönü, 58
Erzurum, 26, 53
Farsça, 18
Fatih Sultan Mehmet, 14
fıkra, 11
Ghotlar, 16
Gök Tanrı inancı, 80
Gökyaka, 1, 23, 56
Gökyakalılar, 94
görsel kaynaklar, 13
gusla, 117, 118, 119
gusle, 48, 50
Gusle, 48
gusli, 50
Gusli, 119
Hacı Makule, 78, 87
Hacı Makule tatlısı, 86
Hacı Makule Tatlısı, 107
halk bilim, 11
halk bilimi, 13, 14
Halk edebiyatı, 32
Halkbilgisi, 13
Halkbilimi, 13
Hamdi Bey, 53
Hamdibey, 1, 23, 27, 28, 48, 53, 90, 96
Haydar Doğu, 53, 55
Hersek, 16
hıdrellez, 11
Hıdrellez, 89, 90, 96
Hıristiyan, 25
Hıristiyanlar, 97
Hırvat, 15, 16, 17, 37
Hırvatça, 18
hikâye, 3, 11, 48
Hint-Avrupa, 14
İğneada, 27, 28, 48
İkinci Dünya Savaşı, 20
ilahi, 32
İliryalılar, 14
İslamiyet, 37, 81
İslâmiyet, 93
İstanbul, 30, 55, 58, 74, 89, 98, 99, 121, 126
Kapaklı, 57
Karadağ, 17, 19, 20
Karadağlı, 17, 56
Karadeniz, 27, 29
Karaman, 19
Kars, 55
Katolik, 17
Kıbrıs Savaşı, 48
kırk basması, 65
Kırk karışması, 65
Kırklama, 65
Kırklareli, 1, 3, 11, 18, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 48, 52, 53, 56, 57, 59, 70, 80, 81, 100, 121, 122
Kırklareli Gaziosmanpaşa Göçmen Misafirhanesi, 30
Kıyıköy, 28, 29, 58, 65, 84, 92
kolo, 121
Kolo, 121
Konya, 54
Kosova, 14, 20, 21
Kosova savaşı, 118
Kosova Savaşı, 19
Kurtuluş Savaşı, 29, 58
Lüleburgaz, 50, 98
Macaristan, 20
Maglevit, 29
Maglevitli, 94
Maglovit, 56
Mağlevit, 56, 77
Makedon, 17, 121
mani, 3, 46
Manika, 57, 58
masal, 11, 51
Masanitsa, 107
Mustafa Kemal, 58
Müslüman, 1, 14, 15, 19, 23, 29, 30, 32, 37, 56, 80, 118
Müslümanlar, 17, 24, 58
Müslümanlık, 50, 80
nevruz, 11
Nevruz, 90
ninni, 45
Nova Varoş, 19, 21
Novi Pazar, 19, 20, 21

Novipazar, 18, 52, 56, 58
Opanki, 125
Ortodoks, 17
Osmanlı, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 53, 54, 55, 100, 118
Osmanlı Devleti, 1, 19, 21, 22, 118
Osmanlı İmparatorluğu, 20, 22, 81
Osmanlı Türkçesi, 37
Osmanlı-İslâm, 14
Osmanlı-Türk geleneği, 93
Pajduška, 121
Payduška, 121
pita, 102
Pomak, 49, 50, 51, 94
Pomaklar, 49, 50, 71
ramazan bayramı, 11
Rezve deresi, 112
Romalılar, 14
Rum, 28, 53, 57, 58, 96
Rumlar, 27, 28, 29, 30, 53, 54, 58, 59, 113
Ruslar, 98
Sancak, 14, 17, 19, 20, 53, 55
Sancak bölgesi, 17, 19, 20, 21, 28, 55
Sancak Bölgesi, 18
Saray, 57
Saraybosna, 15, 20
Sarayevo, 58
Senica kasabası, 28
Seniçe, 18, 21, 26
Senitsa, 53, 54, 55
Sergen, 67
sevdalinka, 11, 12, 32, 37, 38
sevdalinkalar, 37, 38
Sırbistan, 15, 17, 19, 20, 21, 28, 53, 55, 99
Sırp, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 37, 56, 121
Sırpça, 18, 99
Sırplar, 22, 58
Sirkeci, 58
Siyenisa, 25
Sjenica, 21
Slav, 14, 16, 17, 118
Slâv, 17, 93
Slav dili, 98
Slavca, 18
Sloven, 15
Soka, 106, 112
sözlü kaynaklar, 13
sözlü kültür ürünleri, 3
Şahoviçi, 25
Şırnak, 55
Şote, 121
tekerleme, 11, 45, 46
Tekirdağ, 55
Trabzon, 26
Trakya, 12, 29
Trulya, 27, 28
Turle, 48
Turulye, 53
Türk, 16, 17, 22, 31, 55
Türk âdetleri, 81
Türk folkloru, 37
Türk Halk Edebiyatı, 37
Türk halk kültürü, 11
Türk halkı, 30
Türk inancı, 80
Türk kültürü, 3, 11
Türk toplumu, 22
Türkçe, 3, 18, 22, 37, 55, 75, 97, 98
Türk-İslam, 3
Türkiye, 1, 11, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 56, 97, 118
Türkiye Cumhuriyeti, 1
Türkler, 19, 37, 57
Türklük, 118
Türkü, 38
Uştipak, 85
Velika, 27, 48, 50, 52, 72, 96
Velika deresi, 53
Vize, 29, 57, 77, 99, 100
Vize ilçesi, 25, 29, 59
Yenesu Mağarası, 29
Yeni Pazar, 19, 20, 21, 25
Yeni Varoş, 18, 21, 22
Yenipazar, 54, 56
Yıldız Dağları, 27
Yugoslav, 15, 106, 118
Yugoslav Halk Cumhuriyeti, 15
Yugoslav Krallığı, 15
Yugoslavya, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 26, 29, 52, 53, 54, 55, 57, 94, 97, 118, 122
Yunan, 54, 57
Yunanlı, 28
Yunanlılar, 54, 57, 58
yüzük kaynı, 70, 73

EKLER

EK-1: Belge

МКР

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

ГРАД ///

ОПШТИНА Sjenica

ИЗВОД ИЗ МАТИЧНЕ КЊИГЕ РОЂЕНИХ

У матичну књигу рођених која се води за матично подручје Seždeginje, под текућим бројем [illegible] за годину Dobrovnica извршен је упис рођења:

Име	Sulejman	muški (non)
Презиме	Gorčević	
Дан, месец, година и час рођења	1878. godine	
Место и општина-град рођења, а ако је лице рођено у иностранству и држава	Gaso, Sjenica	
Јединствени матични број грађана		
Држављанство	///	
Подаци о родитељима	Отац	Мајка
Име	Demir	Ćeva
Презиме (и презиме пре закључења брака)	Gorčević	Gorčević, r. Kajrević
Јединствени матични број грађана		
Дан, месец и година рођења	///	///
Место и општина-град рођења, а ако је лице рођено у иностранству и држава	///	///
Држављанство	///	///
Пребивалиште и адреса	///	///
Накнадни уписи и забелешке:	///////	

Број 200-300/2014/02 у Seždeginji

дана 16.12.2014. godine

11894318

Потпис матичара

Belge 1: Kaynak kişimizin dedesi Süleyman Gorçeviç'in 1878 yılında doğumuna ilişkin Sırbistan'ın Seniçe Belediyesi'nden alınmış belge.

EK-2: Haritalar

Harita 1: Kırklareli coğrafi haritası.

Harita 2: Kırklareli haritasında işaretli araştırma yapılan köyler.

EK-3: Kaynak Kişilere ve Yaşadıkları Yere Ait Fotoğraflar

Fotoğraf 48: Balaban köyünden bir görüntü.

Fotoğraf 49: Aksicim köyü.

Fotoğraf 50: Balkaya köyü.

Fotoğraf 51: Soldan ikinci Balkaya köyü muhtarı İrfan Erden.

Fotoğraf 52: Aksicim köyünden Mehmet Reşat Bayraktar, Yasin Aydın, Mehmet Aksoy.

Fotoğraf 53: Hamdibey köyünden Elmas Zipak ve ablası.

Fotoğraf 54: Balkaya Alabalık tesislerinden bir görüntü.

Fotoğraf 55: Balkaya köyündeki tesislerden alabalık görüntüsü.

Fotoğraf 56: Hamdibey köyünden Bolet mantarı örneği.

Fotoğraf 57: Balaban köyündeki kupalar.

Fotoğraf 58: Hamdibey köyü.

Fotoğraf 59: Gökyaka köyü.

Fotoğraf 60: Gökyaka köyünden Hayriye Büyükbüce.

Fotoğraf 61: Balaban köyünden Ahmet Varım ve Kenan Akan.

Fotoğraf 62: Selahattin Yaşar

Fotoğraf 63: Murat Görkey

Fotoğraf 64: Sağdan 1. İrfan Yıldızhan, 2. Kenan Akan. Balaban köyü cami avlusu.

Fotoğraf 65: Balaban köyünden Selime Yakar.

Fotoğraf 66: Balaban köyünden kuşburnu toplayan kadınlar.

Fotoğraf 67: Balkaya köyünden Hasan Erden ve oğlu.

Fotoğraf 68: Hasan Erden Boşnakça Kuran-ı Kerim okurken.

Fotoğraf 69: Hasan Erden'in evi.

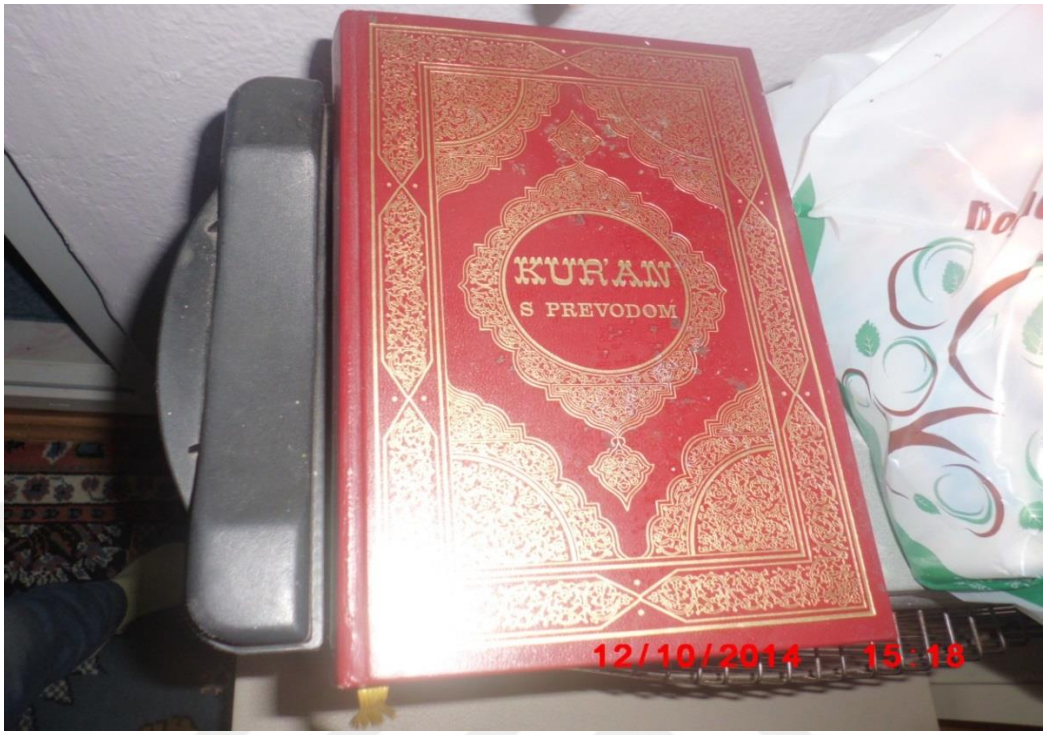

Fotoğraf 70: Boşnakça Kur'an-ı Kerim'in dış kapağı.

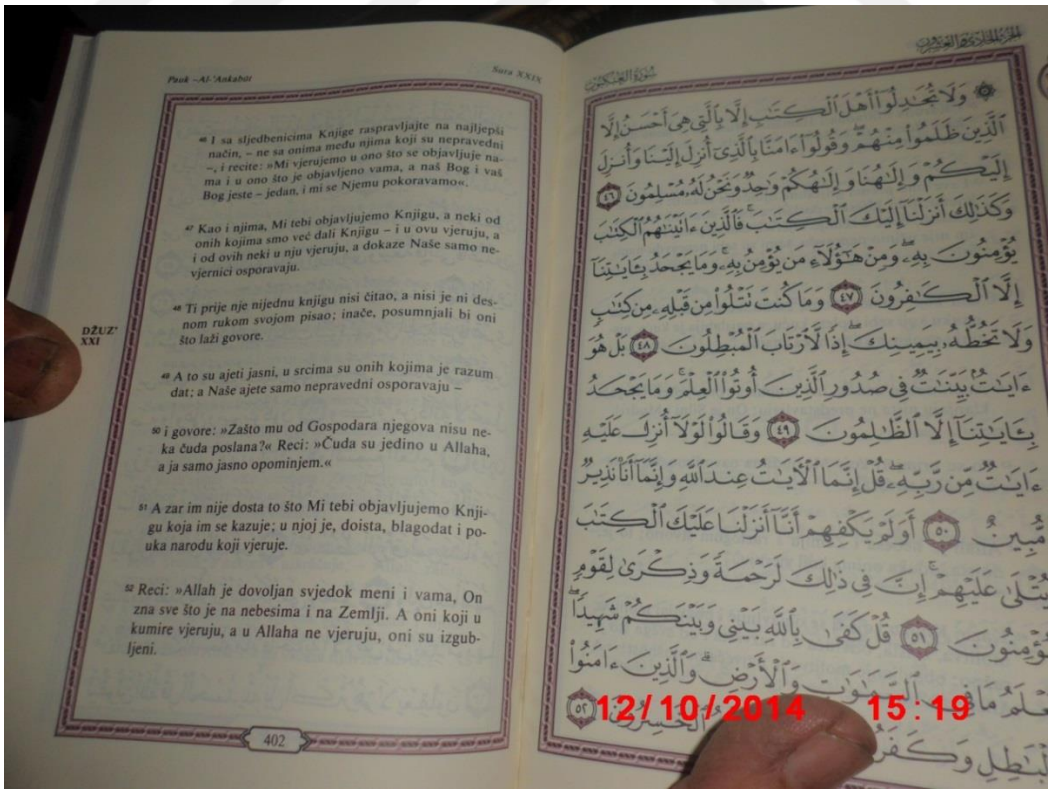

Fotoğraf 71: Balkaya köyünden Boşnakça Kur'an-ı Kerim örneği.

Fotoğraf 72: Hamdibey köyündeki eski Rum evlerinden biri.

Fotoğraf 73: Hamdibey köyünde üzerindeki yazılarla ünlü eski Rum evi.

Fotoğraf 74: Aksicim köyünden Nuran Aydın, annesi ve yengesi.

Fotoğraf 75: Halide İzzetbegoviç ve Gaziosmanpaşa Göçmen Misafirhanesindekiler

Fotoğraf 76: Halide İzzetbegoviç ve kampın tercümanı. (Fotoğraflar Hayrullah Yalçınsoy'un albümünden alınmıştır.)

Fotoğraf 77: 1994'te Süleyman Demirel'in kampı ziyareti. En solda dönemin Kırklareli valisi Çetin Birmek, ortada kampın tercümanı Hayrullah Yalçınsoy. (Fotoğraf, Hayrullah Yalçınsoy'un albümünden alınmıştır.)